

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Význam Rozvojových cílů tisíciletí a jejich plnění v rozvojových regionech světa
The Importance of the Millennium Development Goals and their Performance in the
Developing Regions of the World

Student: Bc. Petra Plšková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Eva Kovářová, Ph.D.

Ostrava 2013

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Petra Plšková**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6210T004 Eurospráva**
Specializace: **00 Eurospráva**
Téma: **Význam Rozvojových cílů tisíciletí a jejich plnění v rozvojových
regionech světa
Importance of the Millennium Development Goals and Their
Performance in Developing Regions of the World**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Postavení rozvojových regionů ve světové ekonomice
  3. Vymezení Rozvojových cílů tisíciletí a jejich význam v současné rozvojové agendě
  4. Plnění vybraných Rozvojových cílů tisíciletí v rozvojových regionech světa
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- ADAMCOVÁ, Lenka et al. *Úvod do rozvojových studií*. Praha: Oeconomica, 2006. 297 s.
ISBN 80-245-1057-X.
EASTERLY, William Russell. *Břímě bílého muže; Proč pomoc Západu třetímu světu selhává*. Praha:
Academia, 2010. 456 s. ISBN 978-80-200-1776-5.
UNITED NATIONS. *World Economic Situation and Prospect 2012* [online]. New York: United Nations,
2012 [cit. 2012-09-10]. ISBN 978-1069-271. Dostupné z:
http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2012wesp.pdf

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Kovářová, Ph.D.**

Datum zadání: **23.11.2012**

Datum odevzdání: **26.04.2013**

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně. Přílohy 6 a 7, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě, dne 26. 4. 2013

Beata Bláhová

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí, Ing. Evě Kovářové, Ph.D., za její trpělivost, podporu, laskavý a vstřícný přístup a cenné rady týkající se mé diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Postavení rozvojových regionů ve světové ekonomice	5
2.1	Světová ekonomika.....	5
2.2	Vývojové etapy světové ekonomiky.....	6
2.3	Pojetí rozvojových zemí v rámci členění světové ekonomiky	7
2.3.1	Členění světové ekonomiky dle OSN	8
2.3.2	Členění světové ekonomiky dle UNCTAD.....	10
2.3.3	Členění světové ekonomiky dle Mezinárodní měnového fondu	12
2.4	Hlavní rozvojové regiony světa	13
2.4.1	Rozvojový region Afrika.....	14
2.4.2	Rozvojový region Asie.....	18
2.4.3	Rozvojový region Latinská Amerika a Karibik	22
2.5	Proč jsou rozvojové země „rozvojové“?.....	26
3	Vymezení Rozvojových cílů tisíciletí a jejich význam v současné rozvojové agendě	28
3.1	Vznik Rozvojových cílů tisíciletí	29
3.2	Základní vymezení Rozvojových cílů tisíciletí	32
3.2.1	Odstranění extrémní chudoby a hladu.....	34
3.2.2	Dosažení základního vzdělání pro všechny.....	35
3.2.3	Prosazování rovnosti pohlaví a posílení role žen ve společnosti	36
3.2.4	Snížení dětské úmrtnosti	37
3.2.5	Zlepšení zdraví matek	38
3.2.6	Boj s HIV/AIDS, malárií a tuberkulózou.....	39
3.2.7	Zajištění udržitelného stavu životního prostředí	40
3.2.8	Budování světového partnerství pro rozvoj	43
3.3	Motivy vzniku Rozvojových cílů tisíciletí	44
3.4	Ekonomická východiska Rozvojových cílů tisíciletí.....	45
3.4.1	Past chudoby a demografická past	45
3.4.2	Strategie „Big Push“	46
3.5	Ukazatele měření Rozvojových cílů tisíciletí	47
3.6	Rozvojové cíle tisíciletí a role Evropská unie	48
3.6.1	Evropská unie a cíl první.....	48
3.6.2	Evropská unie a cíl druhý	49

3.6.3	Evropská unie a cíl třetí.....	49
3.6.4	Evropská unie a cíl čtvrtý.....	49
3.6.5	Evropská unie a cíl pátý	50
3.6.6	Evropská unie a cíl šestý	50
3.6.7	Evropská unie a cíl sedmý.....	50
3.6.8	Evropská unie a cíl osmý	51
3.7	Budoucnost Rozvojových cílů tisíciletí po roce 2015	52
3.7.1	Možnosti nové podoby MDGs po roce 2015	52
3.7.2	Národní kontext budoucích Rozvojových cílů.....	53
3.7.3	Mezinárodní kontext budoucích Rozvojových cílů	53
4	Plnění vybraných Rozvojových cílů tisíciletí v rozvojových regionech světa	55
4.1	Úspěšnost plnění prvního cíle - odstranění extrémní chudoby a hladu	55
4.1.1	Plnění prvního cíle v rozvojovém regionu Afrika.....	57
4.1.2	Plnění prvního cíle v rozvojovém regionu Asie.....	61
4.1.3	Plnění prvního cíle v rozvojovém regionu Latinská Amerika a Karibik	64
4.1.4	Shrnutí plnění prvního rozvojového cíle.....	66
4.2	Úspěšnost plnění druhého cíle - dosažení základního vzdělání pro všechny	70
4.2.1	Plnění druhého cíle v rozvojovém regionu Afrika	71
4.2.2	Plnění druhého cíle v rozvojovém regionu Asie	73
4.2.3	Plnění druhého cíle v rozvojovém regionu Latinská Amerika a Karibik.....	74
4.2.4	Shrnutí plnění druhého rozvojového cíle	75
4.3	Úspěšnost plnění třetího cíle - prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen	77
4.3.1	Plnění třetího cíle v rozvojovém regionu Afrika.....	78
4.3.2	Plnění třetího cíle v rozvojovém regionu Asie.....	81
4.3.3	Plnění třetího cíle v rozvojovém regionu Latinská Amerika a Karibik	84
4.3.4	Shrnutí plnění třetího rozvojového cíle	86
4.4	Příčiny neúspěšného plnění vybraných cílů	89
5	Závěr	91
	Seznam použité literatury.....	95
	Seznam zkratk	
	Seznam grafů, obrázků a tabulek	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Na celém světě žije okolo sedmi miliard lidí. Těchto sedm miliard žije na odlišných kontinentech, v odlišných oblastech a především v jiných poměrech, ať už se jedná o poměry přírodní, sociální či ekonomické. To, co jedna skupina obyvatel vnímá jako běžný standard, představuje pro jinou skupinu obyvatel nedosažitelný luxus.

Okolo tří miliard lidí z celkového počtu obyvatel žije v tzv. rozvojových regionech světa. Ty jsou charakteristické tím, že jejich obyvatelé musí vyžít ze dvou dolarů na den, nemají dostatek jídla či přístup k pitné vodě. Ročně zde také umírají desítky milionů dětí na nemoci, které jsou v dnešní době nejen léčitelné, ale také se jim dá předcházet. Základní hygienická zařízení či možnost se vzdělávat znamená pro drtivou většinu těchto obyvatel jen nedosažitelný nadstandard.

Rozvojové regiony a osud jejich obyvatel proto přitahují pozornost a zájem ostatních rozvinutých zemí. Rozvinuté země mají na rozdíl od rozvojových k dispozici celou řadu možností, jak takovýmto situacím zabránit či je zmírňovat a napravovat. Ať už se jedná o půjčky, technické poradenství, kapacitu pro humanitární a záchranné mise či využívání vědy k léčení.

Kromě rozvinutých zemí se rozvojovou problematikou zabývá také řada mezinárodních institucí, v jejichž čele stojí zejména Organizace spojených národů, Světová banka či Mezinárodní měnový fond. Ve vstupní hale Světové banky nechal její bývalý prezident, James Wolfensohn, vyvěsit následující slova – „Sníme o světě, kde chudoba nemá místo.“

Svět, kde chudoba nebude mít místo, popsal následovně: *„Jestli dokážeme jednat realisticky a předvídavě, jestliže prokážeme odvahu, jestliže budeme uvažovat globálně a podle toho rozdělovat prostředky, můžeme svým dětem zajistit svět, kde bude víc míru a víc rovnosti, svět kde bude méně utrpení, svět, kde v každém jeho koutě budou žít děti s nadějí. Není to jen náš sen. Je to naše odpovědnost.“* (Easterly, 2010, str. 19).

Přes veškeré snahy a pozornost vyspělých zemí a mezinárodních organizací však na počátku nového tisíciletí v rozvojových zemích stále nedocházelo ke zlepšení tíživé sociálně ekonomické situace. Na tuto výzvu zareagovala Organizace spojených národů a v roce 2000 svolala setkání představitelů států, na kterém všichni společně přislíbili, že *„vymýtí chudobu, budou prosazovat vzájemnou úctu a rovnost mezi lidmi a úsilí dosáhnout míru, demokracie a udržitelnosti životního prostředí“* (United Nations Development Program, 2003, str. 15) a především pak přijali akční plán v podobě konkrétních Rozvojových cílů tisíciletí.

Cílem diplomové práce je charakterizovat rozdělení světové ekonomiky se zaměřením na postavení rozvojových regionů, se všemi jejich hlavními charakteristikami (demografickými, geografickými a ekonomickými) a také příčinami brzdícími jejich rozvoj, přiblížit jak historický vznik, tak jednotlivé Rozvojové cíle tisíciletí a zhodnotit úspěšnost plnění tří vybraných cílů tisíciletí od jejich zahájení až po současnost. Při zpracování diplomové práce byly využity následující metody: dedukce, deskripce, komparace, syntéza a též analýza. Pro podporu cíle diplomové práce byla formulována následující hypotéza: Už v době zahájení akčního plánu Rozvojových cílů tisíciletí bylo jasné, že tyto ambiciózní cíle není možné do r. 2015 splnit. Přesto má tento akční plán význam.

Druhá kapitola diplomové práce se zaměřuje na vývoj a členění současné světové ekonomiky. Velká pozornost je věnována zejména rozvojovým regionům. Rozvojové regiony jsou zde vymezeny z pohledu různých mezinárodních organizací, jako je např. Organizace spojených národů, Konference OSN pro obchod a rozvoj či Mezinárodního měnového fondu. Na základě vybraného členění jsou v druhé kapitole jednotlivé rozvojové regiony podrobně popsány se všemi jejich charakteristikami. Poslední část druhé kapitoly se pak věnuje hlavním příčinám zaostávání rozvojových regionů.

Rozvojové cíle tisíciletí a jejich historický vývoj mapuje třetí kapitola diplomové práce. Vyzdvihuje motivy a nutnost přijetí miléniové deklarace, stejně jako ekonomické teorie, na nichž jsou Rozvojové cíle tisíciletí postaveny. Rozvojové cíle tisíciletí jsou zde také popsány v souvislosti s Evropskou unií a jejím vlastním přispěním k jejich úspěšnému naplnění. Závěr třetí kapitoly řeší budoucnost a možná východiska Rozvojových cílů tisíciletí po roce 2015.

Čtvrtá kapitola se věnuje zhodnocení úspěšnosti plnění tří vybraných Rozvojových cílů tisíciletí a to – odstranit extrémní chudobu a hlad, dosáhnout základního vzdělání pro všechny a podporovat rovnost pohlaví a posílit roli žen. Tyto vybrané Rozvojové cíle tisíciletí a jejich podcíle jsou pak hodnoceny z hlediska jednotlivých rozvojových regionů – Afriky, Asie a Latinské Ameriky a Karibiku.

2 Postavení rozvojových regionů ve světové ekonomice

Svět, tak jak je známý dnes, stejně jako světová ekonomika prošel v posledních desetiletích celou řadou změn – ať už politických, ekonomických či strukturálních. Přestože svět představuje jeden celek, je zvykem jej dělit na jednotlivé země (ekonomiky). Člověk se v běžném životě setkává s členěním zemí zejména na bohaté a chudé. Tento stav však není konečný – státy, jež byly v minulosti sužovány chudobou, se mohou v průběhu let dostat mezi špičku nejlépe si vedoucích zemí a naopak. Budoucnost celého světa a jednotlivých zemí je stále otevřená a dá se předpokládat, že se bude i v následujících letech neustále měnit. V této kapitole se budu dále zabývat rozdělením světové ekonomiky, s podrobným zaměřením na postavení rozvojových ekonomik.

2.1 Světová ekonomika

Světovou ekonomiku lze definovat jako jednotný sociální organismus, v němž jsou národní ekonomiky v rozdílné míře integrovány prostřednictvím mezinárodní dělby práce a mezinárodních ekonomických vztahů (Lebiedzik a kol., 2011).

Z této definice vyplývá, že základními složkami světové ekonomiky jsou jednotlivé, různě velké a také různě vyspělé národní ekonomiky. Dílčí národní ekonomiky jsou vzájemně spojeny prostřednictvím ekonomických vztahů v podobě toků zboží a služeb, výrobních faktorů a peněz.

Za základní prvky světové ekonomiky tedy jsou tedy považovány (Lebiedzik a kol., 2011):

- národní ekonomiky,
- regionální ekonomická uskupení,
- nadnárodní společnosti,
- mezinárodní ekonomické instituce.

Tyto prvky jsou propojeny na základě mezinárodních ekonomických vztahů, kde patří následující (Lebiedzik a kol., 2011):

- mezinárodní obchod,
- mezinárodní pohyb kapitálu,
- mezinárodní měnové vztahy,
- mezinárodní migrace pracovních sil,
- mezinárodní pohyb vědeckotechnických informací.

Jak již bylo zmíněno výše, světová ekonomika se v posledních letech potýkala s celou řadou změn a prošla dlouhým vývojem. Následující podkapitola se stručně zaměří na jednotlivé etapy vývoje a formování světové ekonomiky.

2.2 Vývojové etapy světové ekonomiky

Světová ekonomika se jako celek formovala v dlouhém historickém období. Dané období se vždy dělí na etapy, jejichž mezníky jsou představovány jednotlivými společenskými přeměnami. Počet etap se podle různých autorů liší, proto není neobvyklé se setkat s odlišným členěním.

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala členění světové ekonomiky na 5 etap dle Cihelkové (2001):

1. *Etapa: Vznik a formování světové ekonomiky*: tato etapa probíhala v poslední třetině 19. století. Předpoklady vzniku světové ekonomiky se vytvářely už v průběhu feudalismu a raného kapitalismu. V tomto období nejrozvinutější ekonomiky pronikaly do zaostalých zemí, které si mocensky podmaňovaly a přeměňovaly ve své kolonie – vznik klasického kolonialismu. V důsledku vytváření koloniální dělby práce se rozdílly v ekonomické úrovni zemí stále stupňovaly. Takto se tržní ekonomika postupně rozšířila na celý svět. Tím došlo k úzkému hospodářskému propojení a závislosti mezi jednotlivými zeměmi. Rozvoj světového trhu byl podmíněn průmyslovou revolucí a se zdokonalením dopravy a spoju byly vytvořeny předpoklady pro jeho další rozvoj. Mezinárodní dělba práce tak vedla k prosazování tendence internacionalizace výroby. Světová ekonomika se zformovala zároveň s koloniální soustavou a vznikla tak jednotná světová tržní ekonomika, jež byla ale založena na velmi nerovnoměrných vztazích.
2. *Etapa: Rozvoj jednotné a vnitřně diferencované světové ekonomiky*: jedná se o krátké období od přelomu století do konce 1. světové války. Podstatným rysem etapy je mohutný ekonomický rozvoj a zvyšující se národní a mezinárodní rozpory. V tomto období začaly sílit snahy o nové rozdělení světa, které by lépe odpovídalo poměru sil mezi vyspělými zeměmi. Nejvýraznější byly rozpory mezi metropolemi o znovurozdělení kolonií, které vyvrcholily vznikem 1. světové války.
3. *Etapa: Meziválečný vývoj světové ekonomiky*: v tomto období procházela světová ekonomika obtížným vývojem. Hlavní rys etapy představují rozpory mezi vítěznými a poraženými zeměmi z 1. světové války, hluboká ekonomická krize (1929 – 1933) a taktéž počínající krize uvnitř koloniální soustavy. Tržní ekonomika také přestala pokrývat celý svět – vznik centrálně plánovaných ekonomik v Rusku a v Mongolsku. Vyústění ekonomického i politického vývoje pak představovala 2. světová válka.

4. *Etapa: Poválečný vývoj světové ekonomiky*: tato etapa zahrnuje období od konce 2. světové války do přelomu 80. a 90. let. Za první fázi této etapy se považují 50. a 60. éta, kdy se světová ekonomika rozpadla na dvě světové ekonomické soustavy – světovou kapitalistickou ekonomickou soustavu a světovou socialistickou soustavu, došlo k rozpadu koloniální soustavy a hospodářské úspěchy Japonska vedly ke zformování třetího jádra světové ekonomiky. Obecně lze říci, že se jednalo o období relativní prosperity. Druhá fáze probíhala v 70. a 80. letech, kdy světovou ekonomiku zasáhly závažné poruchy, z nichž nejvýznamnější byly tzv. strukturální krize. Strukturální krize se časově prolínaly se všeobecnou měnovou krizí a vše bylo dále provázáno ekologickými problémy. Dále světová ekonomika v letech 1972 – 1974 čelila potravinové krizi. Veškeré tyto problémy a jejich následky přetrvávaly ještě počátkem 80. let. Právě v tomto období se rozvojové země dostaly do rozsáhlé dlužnické krize. Vyústěním této etapy se stal na přelomu 80. a 90. let rozpad socialistické ekonomické soustavy
5. *Etapa: 90. léta – počátek nové etapy ve vývoji světové ekonomiky*: na přelomu 80. a 90. let došlo ve světové ekonomice k výrazným změnám – díky rozpadu socialistické soustavy došlo k postupné transformaci centrálně plánovaných ekonomik na tržní ekonomiky. Světová ekonomika se tak opět postupně stávala jednotnou tržní ekonomikou. Dále se projevovaly tendence k polarizaci zemí dle ekonomické úrovně. Během 90. let se také prohlubovala diferenciaci zemí v důsledku sílící globalizace světové ekonomiky. Díky globalizaci dále také vznikla potřeba řešit globální problémy lidstva, jež vedly k rostoucí potřebě mezinárodní spolupráce.

Poslední etapa dle Cihelkové (2001) zdůraznila prohlubující se diferenciaci světové ekonomiky. Právě tato diferenciaci vedla k porovnání ekonomické úrovně jednotlivých zemí na základě ukazatelů jako je např. HDP/obyvatele. Tento ukazatel spolu s dalšími indikátory pak slouží k tomu, aby byly jednotlivé země zařazeny do příslušné skupiny zemí. Následující kapitola, se zaměřením na rozvojové země, se tímto členěním světové ekonomiky podrobně zabývá.

2.3 Pojetí rozvojových zemí v rámci členění světové ekonomiky

Je důležité si uvědomit, že neexistuje žádná přesná definice, která by termín „rozvojové země“ přesně definovala. V minulosti byly například za rozvojové země považovány především bývalé koloniální celky. Nyní se pod pojem rozvojové země řadí ty země, jež ve svém rozvoji nedosahují výsledků odpovídajících celosvětové úrovni.

Pojem „rozvojové země“ se zavedl a začal používat zhruba před 40 lety a po světě se rozšířil především v roce 1964, kdy byl oficiálně použit na prvním zasedání Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD). Zároveň se zde vžily názvy jako „první, druhý a třetí svět“. V tomto pojetí pak byly za „první svět“ označeny rozvinuté tržní ekonomiky, za „druhý svět“ země socialistické a za „třetí svět“ země rozvojové (Kuna, 2004).

Jak se tedy dá určit, kterou zemi lze považovat za rozvojovou? Pro zařazení země mezi nedostatečně rozvinuté, tedy rozvojové země, jsou stanovena různá sociální a ekonomická kritéria. Mezi nejvíce používané ukazatele a indikátory slouží zejména údaje o výši HDP/obyvatele (či HNP/obyvatele), podíly jednotlivých sektorů na tvorbě HDP, zaměstnanosti v dané zemi, střední délce života, počtu obyvatel na lékaře, stupni gramotnosti dospělé populace či míře úmrtnosti novorozeňat. Právě v těchto ukazatelích existují mezi jednotlivými státy světa velké rozdíly, přičemž rozvojové země v daných kritériích hluboce zaostávají.

K dalším typickým rysům rozvojových zemí také patří např. nízké investice uvnitř země, nízká produktivita práce, nedostatečná infrastruktura, hospodářská a sociální závislost jen na několika exportních výrobcích, nesoulad mezi odvětvovou strukturou HDP, populační růst, vysoká zahraniční zadluženost či trvalá ekonomická závislost na rozvinutých tržních ekonomikách (Kuna, 2004).

Jak již bylo uvedeno – neexistuje žádná jednotná definice rozvojových zemí. Stejně ani tak neexistuje jednotný mezinárodní seznam těchto zemí ani jednotná kritéria pro jejich posouzení. Mezinárodní instituce jako Organizace spojených národů (OSN), Světová banka (WB) či Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) sice vychází při hodnocení z podobných kritérií, ale hodnocení je už různé.

2.3.1 Členění světové ekonomiky dle OSN

Organizace spojených národů (OSN) preferuje rozdělení jednotlivých států světa do tří skupin. Toto rozdělení bývá autory často označováno za tzv. užší pojetí.

Dané členění zemí tedy vypadá následovně (United Nations, 2012a):

1. Rozvinuté tržní ekonomiky (celkem 35 zemí),
2. Transformující se ekonomiky (celkem 18 zemí),
3. Rozvojové ekonomiky (celkem 107 zemí).

První skupinu představují rozvinuté tržní ekonomiky. Jedná se o země s vysokým životním standardem, jež vyplývá z vysokého HDP v přepočtu na obyvatele. Dle publikace World

Economic Situation And Prospect 2012, jež je každoročně vydávána OSN, spadá do této klasifikace v současnosti 35 států. Patří mezi ně ekonomiky EU 27, Island, Norsko, Švýcarsko a také další hlavní průmyslové ekonomiky jako je Austrálie, Kanada, Japonsko, Spojené státy a Nový Zéland. Mezi nejvýraznější charakteristiku těchto zemí je jejich technologický pokrok.

Druhou skupinu tvoří skupina zemí, která je OSN označována jako tranzitivní ekonomiky. V minulosti toto členění zahrnovalo i řadu evropských centrálně plánovaných ekonomik. V současnosti do této skupiny patří 18 zemí – 11 států SNS a Gruzie¹ a dále 6 států jihovýchodní Evropy². Nejvýraznější rysem těchto ekonomik je už dle názvu jejich „přechodový“ charakter.

Poslední a v rámci mé diplomové práce nejdůležitější je třetí skupina, kterou představují země rozvojové. Jedná se o velmi heterogenní a početnou skupinu. Tyto země se oproti rozvinutým tržním ekonomikám vyznačují nejnižším životním standardem (tzn. nejnižším HDP/obyvatele). Dle publikace OSN, bylo v roce 2012 do této skupiny zařazeno 107 států světa.

Tyto státy jsou rozčleněny do tří hlavních rozvojových regionů a to – Latinská Amerika a oblast Karibiku, Asie a Afrika. Z těchto tří regionů je za nejrozvinutější považován rozvojový region Latinská Amerika a oblast Karibiku (do tohoto regionu spadá 24 rozvojových zemí). Tato skutečnost je velmi často přisuzována faktu její geografické blízkosti a ekonomické vazby s USA – s nejvíce rozvinutou ekonomikou světa.

Oproti tomu, nejméně rozvinutým rozvojovým regionem je Afrika (zde spadá 51 afrických zemí). Tento region bývá ještě dále členěn na dvě části a to – Severní Afriku a Subsaharskou Afriku. Subsaharská Afrika představuje tu část regionu, kde je propad v jednotlivých ukazatelích nejvýraznější.

Třetím rozvojovým regionem je Asie, která stojí na pomezí dvou výše zmíněných regionů (do tohoto regionu je zařazeno 32 rozvojových zemí). Typickým a hlavním rysem tohoto regionu je především jeho populační převaha.

---

¹ Gruzie oficiálně vystoupila ze Společenství nezávislých států 18. srpna 2009.

² Jedná se o následující země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Černá Hora, Srbsko a Makedonii.

Tabulka 2.1: Tempo růstu reálného HDP dle rozdělení OSN (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Rozvinuté tržní ekonomiky	3,0	2,4	2,9	2,6	-0,1	-4,0	2,7	1,3
Transformující se ekonomiky	7,7	6,5	8,4	8,6	5,1	-6,6	4,1	4,1
Rozvojové ekonomiky	7,4	6,8	7,6	7,9	5,3	2,4	7,5	6,0
Afrika	8,0	5,3	6,0	5,8	4,6	0,8	3,9	2,7
Východní a Jižní Asie	7,8	8,1	9,0	9,9	6,2	5,2	8,8	7,1
Západní Asie	8,3	6,7	6,5	4,6	3,8	-0,9	6,3	6,6
Latinská Amerika a Karibik	5,8	4,6	5,6	5,6	4,0	-2,1	6,0	4,3

Zdroj: World Economic Situation And Prospect, 2012, vlastní úprava

Jak lze vidět z tabulky 2.1, nejvyššího tempa růstu reálného HDP dosahovaly v letech 2004 – 2011 právě rozvojové země. Nejvyšší rozdíl je patrný v letech 2008 a 2009. Zatímco rozvinuté tržní ekonomiky v těchto letech dosahovaly propadu tempa růstu reálného HDP (-0,1 a -4,0), zaviněného světovou ekonomickou krizí, rozvojové ekonomiky zaznamenaly pouhý pokles tempa růstu reálného HDP. Co se týče samotných rozvojových regionů, tak nejvyšší tempa růstu dosahoval region Východní a Jižní Asii, jenž v roce 2007 dosahoval téměř desetiprocentního tempa růstu reálného HDP. Propadu tempa růstu však nečelily pouze rozvinuté tržní a transformující se ekonomiky, ale v roce 2009 byl propad zaznamenán také u regionu Západní Asie (-0,9) a Latinské Ameriky a Karibiku (-2,1). Daná skutečnost, tak potvrzuje relativně úzkou provázanost regionu Latinské Ameriky se Spojenými státy.

2.3.2 Členění světové ekonomiky dle UNCTAD

Rozdělení zemí světa do tří skupin jako OSN používá i Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD). Podobně jako OSN používá základní klasifikaci, ale rozvojové země už představuje nejen v širším pohledu, ale i větších počtech.

Rozdělení zemí dle UNCTAD vypadá následovně (United Nations, 2011a):

1. Rozvinuté země (celkem 42 zemí),
2. Transformující se ekonomiky (celkem 18 zemí),
3. Rozvojové země (celkem 158 zemí).

Nejvyspělejší skupinu představuje skupina rozvinutých ekonomik. Oproti klasifikaci OSN zahrnuje UNCTAD do této skupiny o 7 států více. Řadí zde například i Gibraltar, Farské ostrovy

či Andorru. Druhá skupina, a to transformující se ekonomiky, v sobě zahrnuje stejně jako tatáž skupina u OSN bývalé centrálně plánované ekonomiky. Jejich počet i složení odpovídá klasifikaci OSN.

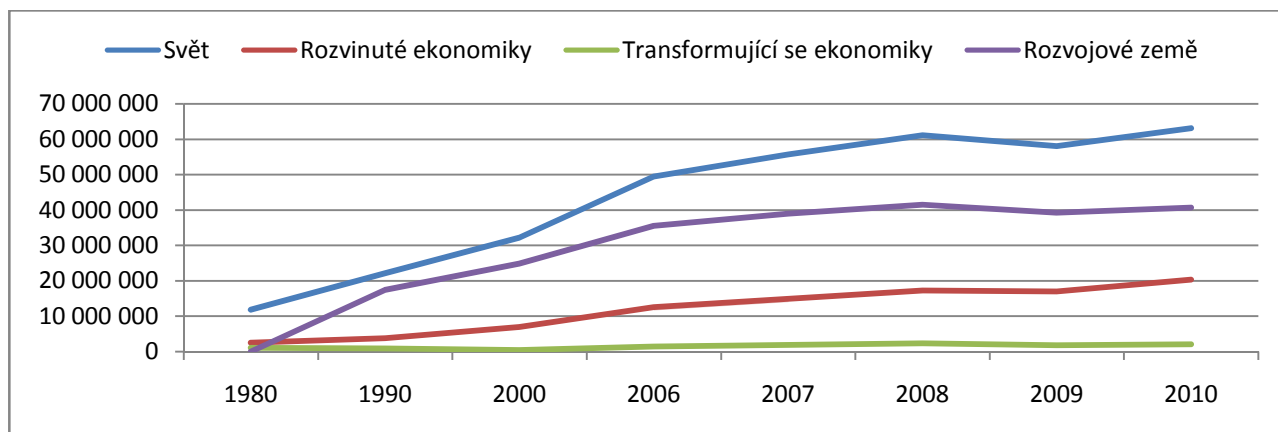
Poslední skupinu tvoří rozvojové země, jejichž počet je oproti skladbě rozdělení OSN podstatně vyšší. UNCTAD mezi rozvojové země řadí 158 zemí světa. I zde rozvojové země představují velmi různorodý celek. I zde je opět rozdělení na hlavní rozvojové regiony (United Nations, 2011a):

- Afrika: 56 rozvojových zemí,
- Asie: 40 rozvojových zemí,
- Oceánie: 21 rozvojových zemí,
- Amerika: 41 rozvojových zemí.

Pro další klasifikaci rozvojových zemí UNCTAD dále používá některé specifická kritéria jako např. ropu, zadluženost či strukturu exportu. Další důležitou skupinou rozvojových zemí jsou podle UNCTAD tzv. nejméně rozvinuté země (LDC), věřitelské a zadlužené země, přičemž v rámci zadlužených zemí se vykrystalizovala skupina tzv. těžce zadlužených chudých zemí (HIPC).

Do skupiny nejméně rozvinutých zemí v současnosti patří 48 zemí (United Nations, 2011a), které představují základnu světové chudoby. Tyto země se vyznačují opravdu nízkým HDP/obyvatele, úrovní indexu ekonomické zranitelnosti a nízkou mírou faktoru lidského rozvoje. Jednotlivé země jsou do LDC zařazeny na základně vlastní žádosti, jestliže jejich situace odpovídá daným kritériím (Adamcová a kol., 2006).

Graf 2.1: Vývoj nominálního HDP dle rozdělení UNCTAD v letech 1980 – 2010 (%)

Zdroj: Handbook Of Statistics, 2011, vlastní úprava

2.3.3 Členění světové ekonomiky dle Mezinárodní měnového fondu

Mezinárodní měnový fond (MMF) je mezinárodní institucí, jež oproti klasifikaci OSN a UNCTAD využívá k členění světové ekonomiky pouze dvě skupiny zemí (International Monetary Fund, 2011):

1. Rozvinuté ekonomiky (celkem 34 zemí),
2. Ostatní formující se tržní a rozvojové ekonomiky (celkem 150 zemí),
  - a. Střední a Východní Evropa (14 zemí),
  - b. Společenství nezávislých států (13 zemí),
  - c. Rozvojová Asie (27 zemí),
  - d. Latinská Amerika a Karibik (32),
  - e. Blízký Východ a Severní Afrika (20),
  - f. Subsaharská Afrika (44).

MMF zařazuje do první skupiny celkem 34 zemí světa a z toho zde spadá všech 17 států eurozóny³ a další vyspělé ekonomiky světa jako je Velká Británie, Austrálie, Nový Zéland, Švýcarsko, Švédsko, Velká Británie či Japonsko.

Do druhé skupiny, která se na rozdíl od dalšího členění rozvojových zemí člení na více než jen 3 rozvojové regiony, spadají země střední a východní Evropy, jež procházely či stále procházejí transformací z centrálně plánovaných ekonomik, rozvojové země Asie, Afriky a Latinské Ameriky a Karibiku. Lze vidět, že největší podíl na rozvojových ekonomikách má bezesporu region Subsaharské Afriky, do něhož spadá 44 rozvojových zemí.

---

³ Německo, Francie, Itálie, Španělsko, Nizozemsko, Belgie, Rakousko, Řecko, Portugalsko, Finsko, Irsko, Slovensko, Lucembursko, Estonsko, Slovinsko, Kypr a Malta.

Tabulka 2.2: Přehled roční procentuální změny reálného HDP

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2016*
Svět	4,6	5,3	5,4	2,8	-0,7	5,1	4,0	4,0	4,9
Rozvinuté ekonomiky	2,7	3,1	2,8	0,1	-3,7	3,1	1,6	1,9	2,7
Ostatní formující se tržní a rozvojové ekonomiky	7,3	8,2	8,9	6,0	2,8	7,3	6,4	6,1	6,7
Střední a Východní Evropa	5,8	6,4	5,5	3,1	-3,6	4,5	4,3	2,7	3,9
Společenství nezávislých států	6,7	8,9	8,9	5,3	-6,4	4,6	4,6	4,4	4,2
Rozvojová Asie	9,5	10,3	11,5	7,7	7,2	9,5	8,2	8,0	8,6
Latinská Amerika a Karibik	4,6	5,6	5,8	4,3	-1,7	6,1	4,5	4,0	3,9
Blízký Východ a Severní Afrika	5,4	6,0	6,7	4,6	2,6	4,4	4,0	3,6	5,1
Subsaharská Afrika	6,2	6,4	7,1	5,6	2,8	5,4	5,2	5,8	5,1

Zdroj: World Economic Outlook, 2011

Jak lze vidět z tabulky 2.2, největšího růstu reálného HDP dosahují ostatní formující se tržní a rozvojové ekonomiky, z nichž nejvýraznějšího růstu dosahuje region rozvojová Asie. Mnoho autorů přisuzuje snížení tohoto ukazatele především zařazení zemí střední a východní Evropy do této skupiny. V důsledku světové ekonomické krize byl v roce 2009 zaznamenán propad nejen u rozvinutých ekonomik, ale také u regionu střední a východní Evropy (-3,6), Společenství nezávislých států (-6,4) a Latinské Ameriky a Karibiku (-1,7) – tuto skutečnost lze přisoudit faktu, že tyto ekonomiky mají ve většině případů úzké vazby s první skupinou zemí.

Stejné rozčlenění světové ekonomiky využívá i Světová banka. Jako hranici mezi těmito dvěma skupinami slouží výše HDP, popřípadě HND na obyvatele v USD a to konkrétně výše 9 386 USD. Mezinárodní měnový fond dává při zařazování ekonomik do skupin přednost spíše méně přísnějším metodám, jež se opírají o ustálenou metodiku a praxi (Adamcová a kol., 2006).

2.4 Hlavní rozvojové regiony světa

Na základě výše uvedeného členění světové ekonomiky v kapitole 2.2, je možno vidět, že co mezinárodní organizace, to jiná kritéria, ukazatele a především jiné členění světové ekonomiky. Proto nelze vycházet pouze z jediného konkrétního seznamu rozvojových zemí či rozvojových regionů. V rámci podrobné charakteristiky jednotlivých rozvojových regionů jsem si v rámci své diplomové práce vybrala členění rozvojových regionů dle OSN a to rozčlenění rozvojových zemí do rozvojových regionů Afriky, Asie a Latinské Ameriky a Karibiku.

2.4.1 Rozvojový region Afrika

Afrika je kontinentem plným protikladů. Na jedné straně stojí nádherná příroda a bohatá kultura, jež se střetává s chudobou a velkou mírou zaostalosti. Afrika je považována za nejstarší kontinent světa. Dlouhou a především smutnou epochou ve formování a vývoji Afriky sehrává období otrokářství a kolonialismu. V období vrcholného otrokářství, 17. – 18. století, bylo v Africe zajato až 15 milionů domorodých obyvatel, jež byli jako otroci dopraveni do USA. Další ránou byla koloniální expanze, jež vyvrcholila v poslední třetině 19. století. Největší koloniální vliv patřil v Africe Francii, Velké Británii, Belgii či Portugalsku. Tato dlouhotrvající dekáda byla ukončena dekolonizačním procesem, který vyvrcholil v 60. letech 20. století, kdy většina afrických států vyhlásila nezávislost a vznikla tak tzv. Nezávislá Afrika. Tato období jsou velmi důležitá. Většina autorů se domnívá, že tato období s jejich následky, stále sehrávají významnou roli v jejich zaostalosti a dalším rozvoji.

Geografická charakteristika regionu

Rozvojový region Afrika se skládá ze dvou hlavních, ale co do ekonomických i mimoekonomických ukazatelů velmi odlišných, subregionů – Severní Afrika a Subsaharská Afrika.

Rozdělení zemí do jednotlivých subregionů (United Nations, 2012a):

- Severní Afrika: Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko a Tunisko;
- Subsaharská Afrika
  - o Střední Afrika: Kamerun, Středoafriická republika, Čad, Kongo, Rovnicková Guinea, Gabon, Svatý Tomáš a Princův ostrov;
  - o Východní Afrika: Burundi, Komory, Demokratická republika Kongo, Džibutsko, Eritrea, Etiopie, Keňa, Madagaskar, Rwanda, Somálsko, Súdán, Uganda, Tanzanie;
  - o Jižní Afrika: Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mauricius, Mosambik, Namibie, Jižní Afrika, Zambie, Zimbabwe;
  - o Západní Afrika: Benin, Burkina Faso, Kapverdy, Pobřeží Slonoviny, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Libérie, Mali, Mauritánie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone, Togo.

Světadíl Afrika leží po obou stranách rovníku, přičemž větší část se rozkládá na severní polokouli. Charakteristickým znakem Afriky je velmi podobná vzdálenost nejsevernějších a

nejjižnějších míst od rovníku. Díky této poloze patří Afrika k nejteplejšímu světadílu světa (Kuna, 2004).

Typickým rysem tohoto kontinentu je převaha rozsáhlých hornin a náhorních plošin. Jak klimatické poměry⁴, tak povrch kontinentu (dvě třetiny tohoto kontinentu jsou pokryty převážně pouštěmi a savanami) znesnadňuje jak dostupnost do některých oblastí, tak výstavbu a údržbu komunikací, budov i jiných výrobních zařízení.

Říční síť Afriky je rozvinuta velmi nerovnoměrně (1/3 kontinentu není odvodňována k moři) a odtokový režim je velmi nepravidelný. Nejdelší africkou řekou je Nil ústící do Středozemního moře. Nil je velmi významný především pro zemědělství. Hydroenergetický potenciál řek je ohromný, ale jeho dopravní význam je relativně omezený (Kuna, 2004).

Obrovský potenciál Afriky leží zejména v jejím nerostném bohatstvím. Nerostné zdroje v Africe jsou jen částečně prozkoumané a neúplně využívány. Mezi významné zdroje patří např. diamanty, zlato, měď, ropa či zemní plyn.

Geografická charakteristika hraje u Afriky velkou roli. Jak poloha Afriky, její povrch nebo podnebí představují velmi důležité faktory, jež do velké míry ovlivňují jak ekonomiku či zemědělství tohoto kontinentu. Jak je možno vidět z výše uvedené charakteristiky, nelze tyto faktory považovat za příznivé, ale spíše naopak komplikující další rozvojové tendence Afriky.

Demografická charakteristika regionu

Afrika je hned po Asii nejlidnatějším kontinentem světa. Africký stát s největším počtem obyvatel v roce 2011 představovala Nigérie se 162 miliony obyvatel. Africké demografické složení je také typické převládající populací mladší 15 let. Podle procentuálního vyjádření, patří mezi státy s největším procentem obyvatelstva mladšího let většina afrických států, zejména pak Niger (48,9 %), Uganda (48,3 %) či Mali (47,6 %).

---

⁴ Afrika je kontinentem s extrémním klimatem – tepelné rozdíly v suchých oblastech, vysoká vlhkost vzduchu v rovníkovém pásmu či záplavy v období dešťů).

Tabulka 2.3: Demografický přehled jednotlivých regionů Afriky

Region	Populace v mil.	Přirozený přírůstek	Úhrnná plodnost	Kojenecká úmrtnost ⁵	Procento obyvatel	
					< 15 let	65+
Svět	6,987	1.2	2.5	44	27	8
Afrika	1,051	2.4	4.7	74	41	4
Severní Afrika	213	1.8	2.9	33	31	5
Subsaharská Afrika	833	2.6	5.2	80	43	3
Střední Afrika	131	2.7	5.7	106	45	3
Východní Afrika	336	2.8	5.3	69	44	3
Jižní Afrika	58	0.7	2.5	49	31	5
Západní Afrika	313	2.6	5.5	85	43	3

Zdroj: Population Reference Bureau, 2011, vlastní úprava

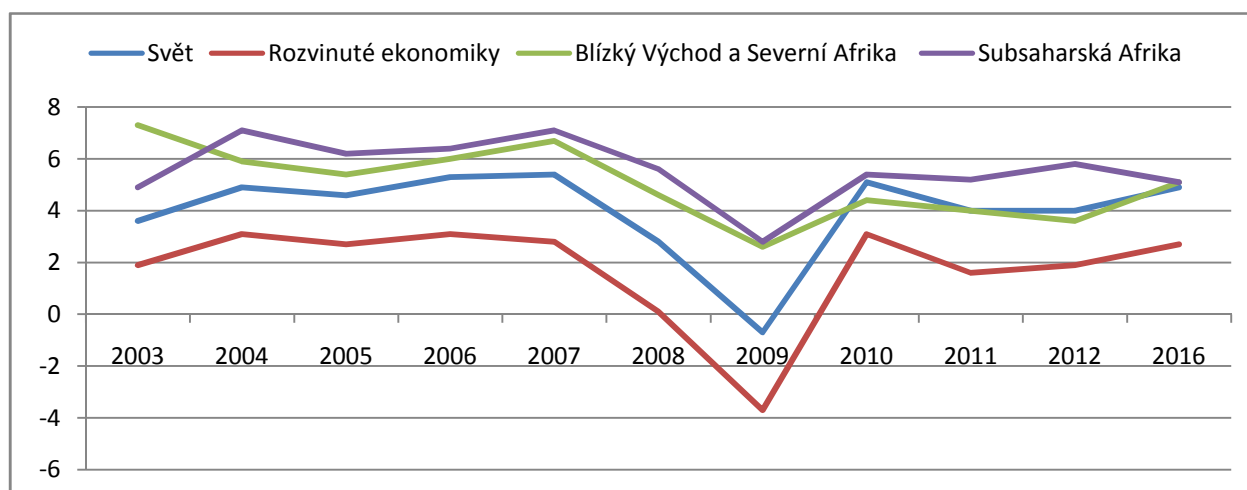
Tabulka č. 2.3 ukazuje vybrané demografické charakteristiky jednotlivých regionů Afriky. Z tabulky lze vidět, že mezi regiony existují menší či větší rozdíly, přesto je na první pohled zřejmé, že z ukazatelů výrazně vybočuje region Jižní Afriky, kde je jak počet obyvatel, tak přirozený přírůstek nejnižší. Afrika se také řadí na první příčku s nejvyšším počtem kojeneckých úmrtí (74), nejhorší situace je zejména ve Střední Americe, kde toto číslo dosahuje 106. Jak jsem již zmínila výše, procento obyvatelstva mladšího 15 let je v Africe opravdu nejvyšší (41 %) i oproti nejlidnatější Asii, kde toto procento činí pouhých 26 %.

Ekonomická charakteristika regionu

Průběh ekonomického vývoje Afriky, především regionu Subsaharské Afriky, v 90. letech kontrastoval s politickou nestabilitou a ekonomickou stagnací. Přes pokračující hospodářskou krizi na počátku 90. let byl patrný určitý pozitivní obrat ve vývojových tendencích. První polovinu 90. let lze tedy shrnout jako období dozívající krize a počáteční obnovy a druhou polovinu 90. let jako přechod do nové etapy. Ta je již charakterističtější podstatně stabilnějšími makroekonomickými podmínkami a vyváženějším ekonomickým růstem. Ukazatele za počátek 21. století naznačují pokračování již započatého vývoje v 90. letech, přestože regionální konflikty a politická nestabilita v mnoha afrických státech a oblastech tento křehký ekonomický růst ohrožuje (Adamcová a kol., 2006).

⁵ Myšleno kojenecká úmrtnost na 1000 živě narozených.

Graf 2.2: Roční tempo růstu reálného HDP regionů Afriky (%)

Zdroj: World Economic Outlook, 2011, vlastní úprava

Graf 2.2 ukazuje, průměrné roční tempo růstu HDP regionů Blízkého Východu a Severní Afriky a Subsaharské Afriky a pro lepší porovnání také tempo růstu HDP rozvinutých ekonomik a celého světa. Z grafu si lze všimnout, že zatímco tempo růstu jak celého světa, tak rozvinutých ekonomik zaznamenaly v období světové ekonomické krize záporných hodnot, regiony Afriky čelily pouhému propadu. Celkově lze vidět, že tempo růstu obou regionů Afriky je ve všech letech vždy výrazněji vyšší.

Za příčiny pozitivní růstové tendence lze považovat provádění řady strukturálních ekonomických reforem, jako jsou snahy o stabilizaci makroekonomického prostředí, důslednější provádění hospodářských politik, zejména politiky fiskální a monetární. Významné faktory, které stimulují ekonomický růst, představují také toky vnějších finančních prostředků, a to nejen ve formě oficiální rozvojové pomoci, ale i zahraničních investic. V posledních letech bylo možné pozorovat nárůst zahraničních investic především v souvislosti s projekty v těžebním průmyslu. Další faktor podporující ekonomický růst je za poslední roky mírně rostoucí africký export.

Velkým problémem Afriky však i nadále zůstává vnější zadluženost. Největší zadlužení Afriky proběhlo v 80. letech a pokračovalo i následně v 90. letech. Vnější zadlužení Afriky tak stále narůstalo. V roce 2004 hodnota dluhu představovala 281 mld. USD (World Economic Outlook, 2004). K postupnému snižování tohoto dluhu přispívá zejména celosvětová iniciativa HIPC (Těžce zadlužené chudé země) a také samotné zlepšení se makroekonomického vývoje některých afrických států. Přesto však proces oddlužování neprobíhá dostatečně rychle, čímž toto zadlužení brání rychlejšímu ekonomickému rozvoji.

Ačkoliv je vidět, že se v Africe v posledních letech projevují pozitivní růstové tendence, v rámci rozvojových regionů zůstává i nadále nejchudším regionem.

2.4.2 Rozvojový region Asie

Asie je nejen největším světadílem, ale také představuje nejvíce politicky, ekonomicky, nábožensky i kulturně heterogenní region rozvojového světa. Asie si také drží prvotní místo, co se týče populace – Asie má ze všech světových kontinentů nejvíce obyvatel.

Stejně jako Afrika i Asie prošla obdobím kolonizace a následně složitým procesem dekolonizace. Kolonialismus a vznik kolonií se v Asii dle mnohých autorů odhaduje na konec 18. a počátek 19. století. Přesto však byly první koloniální aktivity zahájeny v 17. století prostřednictvím Východoindického obchodní společnosti ze strany Velké Británie, jež si pro sebe získala nejvíce kolonií. K dalším významným kolonialistům patřila také Francie či Portugalsko. Dekolonizační proces byl zahájen bezprostředně po ukončení 2. světové války. Dekolonizační procesy probíhaly v každém státě odlišně, především díky rozdílně uplatňovaným koloniálním politikám. Je třeba zmínit, že oproti Africe nevyvolal dekolonizační proces v Asii díky tradicím nacionalismu a nerozštěpením se států na mnoho kmenových území, tak drtivé dopady. Přesto všechno se Asie potýká s podobnými problémy jako africký kontinent – populační tlak zdaleka nekopíruje ekonomický růst, sociální rozvoj a také řešení potravinového problému dosahuje jen mírného pokroku a stále existují obrovské rozdíly mezi dosaženými ekonomickými úrovněmi mezi jednotlivými asijskými ekonomikami.

Geografická charakteristika regionu

Podle geografických kritérií se dle OSN dělí region Asie na tři subregiony:

- Západní Asie: Bahrajn, Irák, Izrael, Jordán, Kuvajt, Libanon, Omán, Katar, Saudské Arábie, Syrská arabská republika, Turecko, Spojené arabské emiráty, Jemen;
- Jižní Asie: Bangladéš, Indie, Írán, Nepál, Pákistán, Srí Lanka;
- Východní Asie: Brunej, Čína, Hong Kong, Indonésie, Malajsie, Myanmar, Papua-Nová Guinea, Filipíny, Korejská republiky, Singapur, Taiwan, Thajsko, Vietnam.

Z hlediska velikosti kontinentu, odlišných přírodních, společenských a také historických podmínek je však účelné oddělovat oblast jihozápadní Asii od oblasti jižní, jihovýchodní a východní Asie. Jihozápadní Asie je ohraničena Středozemním, Černým, Kaspickým, Rudým a Arabským mořem. Osídlení této krajiny omezují především četné pouště. Mezi nejdelší vodní toky patří řeky Eufrat a Tigris. Oblast jihovýchodní Asie je, co se týče produkce potravin hluboce deficitní – může za to málo úrodná půda – většinu oblastí tvoří písčité či kamenité půdy. Většina půdy teda musí být uměle zavlažována. Právě díky tomuto faktu vyžaduje rozvoj rostlinné výroby obrovské investiční náklady, především na vodohospodářství, a tím činí

z jihozápadní Asie jednoho z největších dovozců potravin. Přesto se v současnosti situace začíná pozvolně zlepšovat, zvláště díky změně přístupu vlád k zemědělství.

Jihozápadní Asie má však díky své geografické poloze výhodu, a tou je její dominantní role v těžbě ropy. Celková produkce surové ropy v r. 2001 dosáhla 1075,6 tun, což představuje 30 % světové těžby. Důležitost jihozápadní Asie v současné na fosilních palivech závislé světové ekonomice umocňuje také skutečnost, že se tento region podílí na celosvětových otevřených zásobách ropy 65,3 %. Co se týče celosvětové rafinace ropy, činil podíl v tomto regionu pouze 8 %. V posledních letech však kapacita rafinerií začíná stoupat (Kuna, 2004).

U jižní, jihovýchodní a východní Asie je téměř čtvrtina celého povrchu tvořena nížinami. Mezi významné řeky patří Chuang-che či Mekong. Řeky v této oblasti hrají důležitou roli pro zemědělství jako zdroje pro umělé zavlažování. Klimatické poměry jsou zde velmi rozmanité, stejně jako půdní typy. Pro zemědělství se využívá přibližně 49 % celkové rozlohy této oblasti. Je zde upřednostňována rostlinná výroba (hlavní a zároveň základní komoditu představuje rýže). Živočišná výroba má až druhořadý význam. Oproti regionu jihozápadní Asie vykazuje tento region vysokou dynamiku růstu. Naproti tomu se tato oblast nevyznačuje bohatostí zásob ropy. Průmysl se v menší míře orientuje na těžbu černého uhlí, železných rud či manganových rud (Kuna, 2010).

Demografická charakteristika regionu

Jak již bylo zmíněno výše, Asie patří ke kontinentu s největším počtem obyvatel na světě. Osídlení obyvatelstva je však krajně nerovnoměrné.

Co se týče jihozápadní Asie, výraznou převahu zde má muslimské obyvatelstvo. Hustota zalidnění je nízká a většina obyvatel obývá 1/3 území. Více než 1/10 obyvatel kočuje. Demokracie v této oblasti nemá dlouhou tradici. Mezi obvyklá zřízení patří feudalismus či rodové zřízení. Mezi demokratické parlamentní republiky se řadí Turecko či Kypr. Oblasti jižní, jihovýchodní a východní Asie pak zahrnuje okolo 70 % populace rozvojového světa. Složení obyvatel v této oblasti má rozmanité národní, náboženské a kulturní poměry.

Tabulka 2.4: Demografický přehled jednotlivých regionů Asie

Region	Populace v mil.	Přirozený přírůstek	Úhrnná plodnost	Kojenecká úmrtnost ⁶	Procento obyvatel	
					< 15 let	65+
Svět	6,987	1.2	2.5	44	27	8
Asie	4,216	1.1	2.2	39	26	7
Západní Asie	238	1.9	3.0	27	32	5
Jižní centrální Asie	1,795	1.6	2.7	53	33	5
Jihovýchodní Asie	602	1.3	2.3	28	28	6
Východní Asie	1,581	0.5	1.5	16	16	10

Zdroj: World Population Bureau, 2011, vlastní úprava

Z tabulky č. 2.4 lze vidět, že podíl asijské populace na světové populaci je vskutku obrovský. Nejvíce obyvatel se nachází v Jižní centrální Asii (1,795 mil. obyvatel), kde je za velký počet obyvatel odpovědná především lidnatá Indie (1,241 mil. obyvatel). Druhou nejlidnatější oblastí je Východní Asie (1,581 mil. obyvatel), přičemž největší podíl na obyvatelstvu, a to nejen v tomto regionu, má Čína s počtem 1,345 mil. obyvatel. Dle prognóz se odhaduje, že do roku 2050 však prvenství v počtu obyvatel bude mít Indie. V Asii se také nachází země s největším podílem obyvatelstva nad 65 let – Japonsko - tento podíl zde činí 23,2 %. Při srovnání tabulky 2.4 a 2.3, jež ukazuje demografickou skladbu regionu Afriky, si lze všimnout, že i přestože má Asie největší počet obyvatel, přirozený přírůstek i úhrnná plodnost je v Africe mnohem vyšší.

Ekonomická charakteristika regionu

Kontinent Asie prošel od 60. let 20. století velmi rušným vývojem – ať už se jednalo o populační růst či ekonomický vývoj. Právě ekonomický vývoj v této době vykazoval pozitivní změny – v 70. letech patřila Asie k nejlépe a nejrychleji se rozvíjejícímu se regionu (především díky Číně a NIZ⁷). V tomto období docházelo k růstu investic, úspor, redukci chudoby a ekonomickému růstu. Asijský region se také výrazně zapojil do mezinárodního obchodu. V roce 1980 vykazoval ekonomický export okolo 375 mld. USD. Pozitivní tendence se také projevil v importu a růstu reálného HDP. Ke zhoršení došlo především u salda obchodních bilancí a vnějšího zadlužení. Ekonomická situace v zemích Blízkého Východu začala v této době být velmi závislá na vývoji cen ropy na světovém trhu (Majerová, 2008).

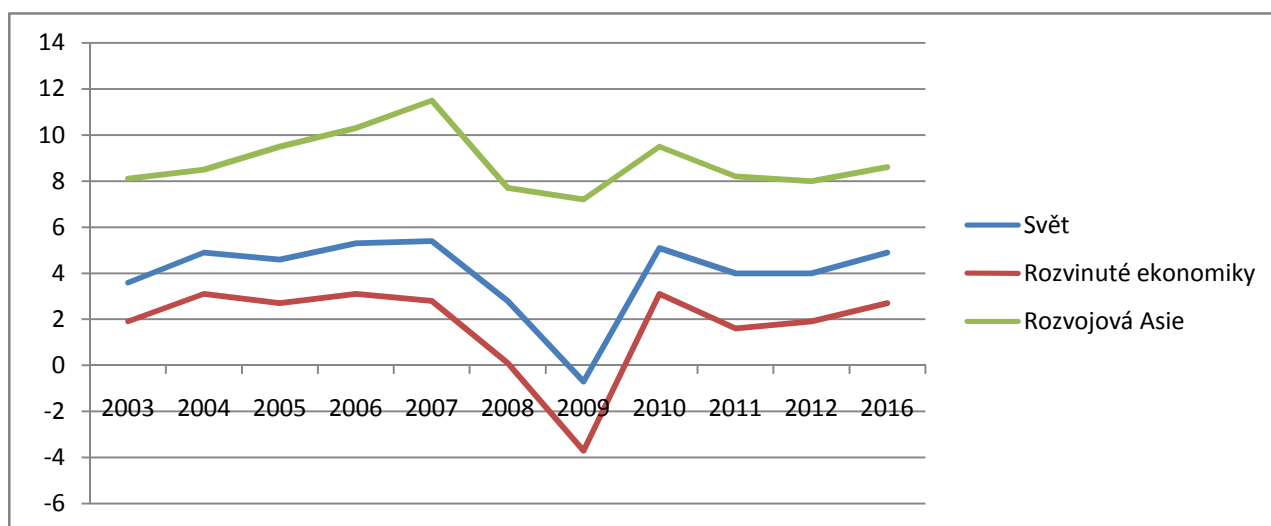
⁶ Myšleno kojenecká úmrtnost na 1000 živě narozených.

⁷ NIZ = nově industrializované země.

I na počátku 21. století vykazoval asijský kontinent největší tempa růstu ze všech rozvojových regionů, i když se jejich růst vlivem finanční krize zpomalil. Díky globalizaci došlo k urychlení podílu exportu a importu na světovém obchodu, vysokému růstu HDP a také čistých finančních toků. Největší podíl na exportu Asie má především spotřební elektronika (Majerová, 2008).

Graf 2.3: Roční tempo růstu reálného HDP regionu Asie (%)

Zdroj: World Economic Outlook, 2011, vlastní úprava

Graf 2.3 ukazuje roční tempa růstu HDP jak regionu rozvojové Asie, tak opět pro lepší srovnání i tempa růstu HDP celého světa a rozvinutých ekonomik. Dle dat dostupných z World Economic Outlook vykazuje rozvojový region nejvyšší tempa růstu HDP. V roce 2011 činilo toto tempo 8,2 %, zatímco rozvinuté ekonomiky měly tempo růstu pouhých 1,6 %. Co se týče ekonomické krize, Asie sice zaznamenala pokles tempa růstu HDP, ale oproti rozvinutým ekonomikám či dokonce africkému regionu byl tento propad nepatrný. Velmi příznivé jsou i prognózy do budoucna, kdy se očekává zvýšení tempa růstu až na 8,6 %.

Mezi výrazný rys asijského regionu v porovnání s ostatními regiony, patří vysoký podíl devizových rezerv. Prvenství v absolutně nejvyšších rezervách drží už od roku 2004 Čína. Výrazný nárůst devizových rezerv zaznamenal také subregion západní Asie. Asijské státy získávají devizové rezervy především z expandujícího exportu a také přístupnějších finančních trhů. Asie také oproti jiným regionům vykazuje dlouhodobé průměry inflace v hodnotě jednociferných čísel. Naproti tomu spíše bojuje s opačnou tendencí a to tzv. deflací (Adamcová a kol., 2006).

Lze tedy říci, že některé státy rozvojového regionu Asie vykazují obdivuhodná tempa růstu HDP, kdy dlouhodobě přesahují hranici 6 – 7 %. Rychlé tempa si také drží nárůst exportu a

navyšování zásoby devizových rezerv. Možné bariéry rozvoje představuje nutnost restrukturalizace domácí produkce – přejít na kapitálově náročnější výrobu, což by mohlo vyvolat silné sociální nepokoje, dále další vývoj světové ekonomiky a také nemoci, které na tomto kontinentu propukají a způsobují pokles v růstu HDP.

2.4.3 Rozvojový region Latinská Amerika a Karibik

Rozvojový region Latinské Ameriky a Karibiku patří k nejmenšímu z výše uvedených rozvojových regionů.

Z geografického hlediska lze rozvojový region Latinské Ameriky a Karibiku na následující části:

- Střední Amerika: Mexiko, Guatemala, Belize, Salvador, Honduras, Nikaragua, Kostarika a Panama;
- Karibik: Bahamy, Kuba, Jamajka, Kajmanské ostrovy, Turks a Caicos, Dominikánská republika, Haiti, Portoriko, Panenské ostrovy, Nizozemské Antily, Anquilla, Svatý Martin, Svatý Kryštof a Nevis, Antigua a Barbuda, Guadalupe, Dominika, Martinik, Svatá Lucie, Barbados, Svatý Vincenc, Granada a Aruba;
- Jižní Amerika: Kolumbie, Venezuela, Ekvádor, Guyana, Surinam, Francouzská Guyana, Peru, Brazílie, Bolívie, Chile, Argentina, Paraguay, Uruguay a Falklandy.

Pro státy tohoto regionu je typická jejich nevelká rozloha, etnická příbuznost, malá politická stabilita s velmi častým se střídáním vlád a tím také stanovení různých cílů a priorit. Stejně jako region Afriky a Asie, i region Latinské Ameriky a Karibiku prošel obdobím kolonizace. Počátek kolonizace se v této oblasti odhaduje na počátek 16. století. Výrazný kolonizační vliv zde měli především Španělé a Nizozemci. Proces osamostatnění zde však oproti Asii a Africe probíhal již od konce 17. století do konce 18. století, od kterého posléze začaly formálně vznikat nezávislé státy.

Geografická charakteristika

Latinská Amerika a Karibik se od ostatních regionů liší především vysokým podílem osídlení ve vyšších nadmořských výškách. Přírodní poměry jsou zde velmi různorodé. Téměř polovinu rozlohy zabírají hory. Přestože je horská oblast bohatá na nerostné suroviny, vulkanická činnost a častá zemětřesení těžbu velmi znesnadňují. Také extrémní členitost pevniny komplikuje budování dopravních cest a silnic.

Naproti tomu jihoamerická říční síť patří k nejhustším na světě. I říční toky v nížinách si udržují dopravní význam. Region Latinské Ameriky se také vyznačuje nejbohatšími zdroji vodní energie na světě.

Přestože se v Latinské Americe nachází rozsáhlá území nížin, jejich zemědělskému využití brání nejen klimatické podmínky, ale také neprostupná vegetace tropických pralesů. Půda si v těchto nížinách často nemůže udržet živiny. Za účelem zemědělského využití je krajina Latinské Ameriky často devastována odlesňováním. Například v oblastech Amazonie, degraduje rostlinná výroba půdu už za 2 či 3 roky. Po odlesňování pak zůstává pouze suchá a neplodná zem. Mezi hospodářsky nejceněnější patří černoze kolem Laplatské nížiny.

Latinská Amerika patří k významným surovinovým oblastem. Z paliv jsou zde nejdůležitější zásobárny ropy. Mezi přední těžbařské země patří Mexiko a Venezuela. Podíl v těžbě ropy na celosvětové produkci v roce 2001 činil 14,8 %. Na rafinaci ropy se však podílí jen 9,9 %. Latinská Amerika má také zásoby uhlí, avšak omezené. Mezi největší zásobárenské země patří Kolumbie, Mexiko či Venezuela. Světově významné jsou pak také zásoby měděných a železných rud.

Demografická charakteristika

Na kontinentu Latinské Ameriky žije okolo 527 milionů lidí, což reprezentuje téměř 8,6 % populace světa. Současní obyvatelé jsou především potomci bývalých kolonizátorů, především Španělů a Portugalců. Rozmístění obyvatel je na kontinentu značně nerovnoměrné, téměř polovina území je neobydlená. Latinská Amerika se od okolních kontinentů odlišuje relativně vysokým podílem obydlí ve vyšších nadmořských výškách.

Tabulka 2.5: Demografický přehled jednotlivých regionů Latinské Ameriky a Karibiku

Region	Populace v mil.	Přirozený přírůstek	Úhrnná plodnost	Kojenecká úmrtnost ⁸	Procento obyvatel	
					< 15 let	65+
Svět	6,987	1.2	2.5	44	27	8
Latinská Amerika a Karibik	596	1.2	2.2	19	28	7
Střední Amerika	158	1.6	2.4	17	31	6
Karibik	42	1.1	2.4	32	27	9
Jižní Amerika	396	1.1	2.1	18	27	7

Zdroj: World Population Bureau, 2011, vlastní úprava

⁸ Myšleno kojenecká úmrtnost na 1000 živě narozených.

Jak je možné vidět z tabulky 2.5 kontinent Latinské Ameriky je z rozvojových regionů nejmenší jak do své rozlohy, tak také do počtu obyvatel. I přesto si lze všimnout, že na rozdíl od Afriky a Asie má Latinská Amerika příznivější ukazatele, co se týče kojenecké úmrtnosti – zejména pak oblast Střední Ameriky (17). Naopak nejhůře je na tom z daného regionu Karibik, kde dětská úmrtnost dosahuje čísla 32. Opět stejně jako i ostatních rozvojových regionů si lze všimnout, že v zastoupení obyvatel značně převládá dětská složka (28 %).

Ekonomická charakteristika

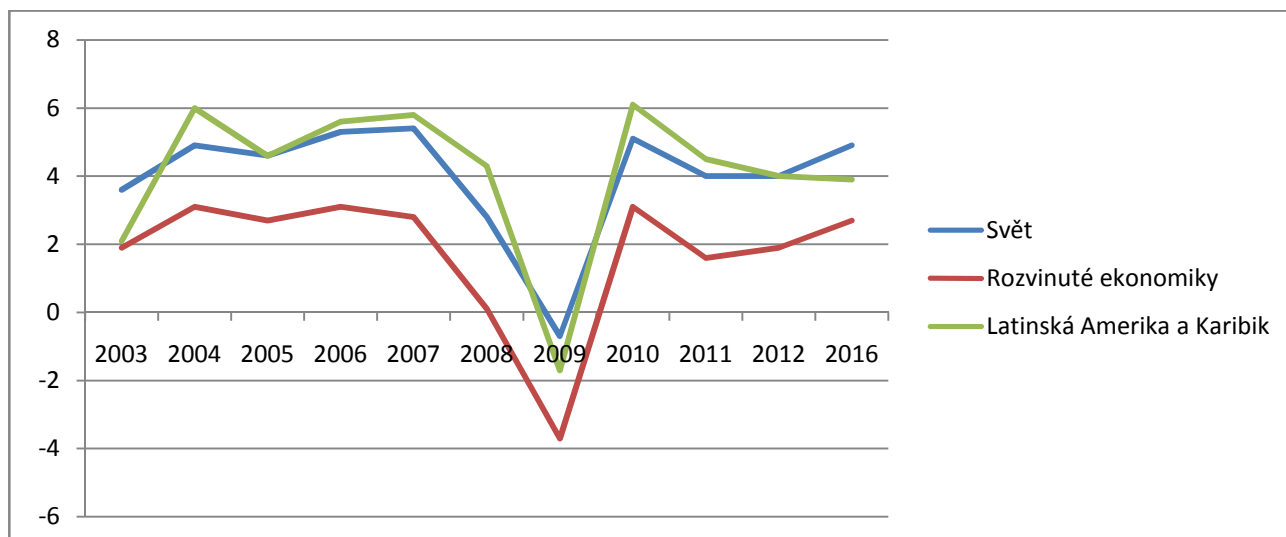
V posledních 30. letech 20. století se v Latinské Americe střídalo období prosperity, nestability a také pomalého či dokonce záporného růstu většiny ekonomik Latinské Ameriky a Karibiku. Za příčinu lze považovat ekonomické šoky a také rozvoj levných půjček ze zahraničí, jež měly za následek finanční a dlužnické krize i v následujících 80. letech a dalšího prohlubování makroekonomické nerovnováhy. Ke zlepšení nepomohly ani časté územní ozbrojené konflikty.

Druhá polovina 80. let znamenala pro Latinskou Ameriku a Karibik nastartování hospodářských reforem, jež přispívaly především ke změně strategie industrializace, privatizace, liberalizace obchodu a také ve strukturálních reformách. V 90. letech už většina ekonomik tohoto regionu přešla na tržně orientované politiky, docházelo k ekonomickým obnovám a navyšování zisků – což se dělo zejména díky dalším cyklům zahraničních půjček. Vývoj v tomto období tak potvrdil vysokou závislost Latinské Ameriky na přílivu zahraničního kapitálu a také na exportu do vyspělých světových ekonomik. V 90. letech Latinská Amerika vykazovala vysokou inflaci, jejíž meziroční růst činil více než 160 %⁹.

---

⁹ Přesto je třeba si uvědomit, že v nárůstu inflace existovala velká diverzifikace – zatímco meziroční nárůst inflace v Brazílii činila neuvěřitelných 268 %, Venezuela v tomto období vykazovala „pouhých“ 38 %.

Graf 2.4: Roční tempo růstu reálného HDP regionu Latinské Ameriky a Karibiky (%)

Zdroj: World Economic Outlook, 2011, vlastní úprava

Graf 2.4 znázorňuje roční tempa růstu nejen regionu Latinské Ameriky a Karibiku, ale i jako v předchozím srovnání regionu rozvojové Asie také tempa růstu HDP celého světa a rozvinutých ekonomik. Ze zveřejněných dat World Economic Outlook vykazuje Latinská Amerika nejmenší tempo růstu HDP ze všech rozvojových regionů (v roce 2011 činilo tempo růstu 3.9 %). V čem Latinská Amerika oproti těmto regionům opět vyčnívá, je také skutečnost, že zatímco rozvojové regiony Asie a Afriky v roce 2009 zaznamenaly pouhý pokles v tempu růstu HDP, Latinská Ameriky zaznamenala propad až do záporných hodnot (-1.7 %). Právě zde je jasně viditelná hospodářská závislost tohoto regionu na vyspělých ekonomikách, především pak na ekonomice USA. Přesto se v roce 2010 situace zlepšila a tempo růstu HDP se ze záporných hodnot dostalo na 6.1 % HDP. Dle prognóz World Economic Outlook se očekává, že tempo růstu v dalších letech sice poklesne, ale mělo by se stabilně pohybovat okolo 4 %.

K charakteristickému rysu hospodářského vývoje Latinské Ameriky a Karibiku v posledních letech patří zejména růst domácí poptávky. Tento růst však nekoresponduje s růstem domácí produkce, proto v mnohých zemích dochází k nárůstu importu. Do budoucna se předpokládá, že tento negativní vývoj bude i nadále pokračovat.

Z této podkapitoly věnující se hlavním rozvojovým regionům světa lze vidět, že situace v těchto oblastech není příznivá ani co se týká výhledů do budoucna. I díky tomu se nabízí otázka, proč jsou na tom právě tyto regiony tak špatně. Na některé z uváděných faktorů, proč by tomu tak mohlo být, se blíže zaměřuje následující podkapitola.

2.5 Proč jsou rozvojové země „rozvojové“?

Je neměnným faktem, že rozvojové země se potýkají s celou řadou problémů. V současnosti ale existuje celá řada organizací, která se snaží s těmito problémy bojovat všemi dostupnými prostředky – od humanitární pomoci, přes rozvojovou pomoc až po rozvojovou spolupráci. Ale i tak jsou pokroky učiněné v těchto zemích stále malé a rozvojové země se tak nemohou vymanit svého označení „rozvojové“.

Mezi jedny z nejdůležitějších faktorů, které komplikují rozvojovým zemím vymanit se z chudoby a všech dalších problémů, dle Mezričkého (2011) patří:

- **Přímé zahraniční investice:** příliv přímých zahraničních investic představuje pro rozvojové země příležitost pro zlepšení životní úrovně místních obyvatel a také pro rozvoj výroby i obchodu. Přesto přímé zahraniční investice představují i rizika – pokud zahraniční firma například doveze určitý polotovár a po zpracování jej vyveze a prodá, nevytváří tak v místě zpracování žádný zdanitelný zisk. Produkce pro místní trhy zase může zničit domorodé výrobce – různé investiční pobídky, jako jsou například daňové úlevy nebo daňové prázdny snižují příjmy státního rozpočtu a znevýhodňují malé a střední výrobce.
- **Zemědělské subvence:** státy OECD vydávají na podporu vlastního zemědělství okolo 300 mld. USD, což je třikrát více než výdaje na rozvojovou spolupráci. Zemědělská politika zemí OECD tak znemožňuje producentům z rozvojových zemí konkurovat domácím výrobkům na trzích těchto bohatých zemí. V opačném případě, kdy se dotované výrobky z bohatých zemí dostanou na trhy rozvojových zemí, jsou následky pro lokální producenty drastické. Mimo jiné i celní sazby jsou v zemích OECD nastaveny tak, aby znevýhodňovaly dovoz zboží s vysokou přidanou hodnotou na rozdíl od dovozu surovin a dalšího zboží s nízkou mírou přidané hodnoty. Většina rozvojových států se tak omezuje na export takových přírodních zdrojů a produktů, jež mají malou přidanou hodnotu.
- **Závislost na exportu několika málo komodit:** více než 50 rozvojových zemí je závislých na vývozu tří či méně komodit, jejichž ceny díky přebytkům na trhu neustále klesají. Mezi nejvíce postižené zboží patří káva. Díky zhoršující se situaci, převážně tedy v Latinské Americe, přešla řada farmářů na pěstování plodin pro výrobu drog.

- **Sociální a environmentální dumping:** za nižší cenu práce může v rozvojových zemích především méně přísná legislativa v oblasti sociálních práv. Mnohé nevládní organizace, jež se zabývají lidskými právy, často přinášejí informace o otřesných pracovních podmínkách, ať už v zemědělství nebo v továrnách vyrábějící pro západní trhy. Stejně je na tom oblast environmentální legislativy, jejíž nepřítomnost či nedodržování devastuje v rozvojových zemích životní prostředí.
- **Přístup k trhům:** systém cel a kvót chránících rozvinuté země patří k důvodům nekonkurenceschopnosti zboží vyráběného v rozvojových zemích. To vše je posíleno dotační politikou v rozvinutých zemích vůči vlastním výrobcům.
- **Zadlužení států:** v důsledku válek na Blízkém východě v 70. letech 20. století na nějaký čas enormně vzrostly ceny ropy, což vedlo ke vzniku značných dluhů v rozvojových zemích. Díky dalším špatným strategickým rozhodnutím a neodpovědným půjčkám vznikaly další dluhy. Jedním z dalších důvodů byly tzv. nelegitimní dluhy – jedná se o úvěry poskytnuté představitelům despotického režimu k udržení se u moci. Nelegitimní dluhy tak byly poskytnuty i proti zájmům obyvatel určitého státu, jelikož sloužily k potlačování jejich práv.
- **Environmentální problémy:** výše uvedené překážky rozvoje mají ekonomickou povahu. Environmentální problémy jsou však ještě závažnější, především důsledky klimatických změn. Rozvinuté země mají díky své vyspělosti a bohatství možnost se na tyto klimatické změny přizpůsobit, zatímco rozvojové země tyto možnosti nemají. Takto by se klimatické změny mohlo stát spouštěčem velkých a nekontrolovatelných migračních vln.

Z druhé kapitoly je zřetelně viditelné, že i přestože se dnes svět nachází v době nepřeborných možností a moderních technologií, zdaleka ne všechny regiony z tohoto prosperují tak jak by měly. Zatímco na jedné straně existují státy, jež svým občanům zajišťují opravdu vysoké životní standardy, na druhé straně jsou státy, které svým občanům nejsou schopny garantovat ani uspokojení základních potřeb jako je přístup k pitné vodě. Právě proto dnes existuje mnoho organizací, které se na tyto problémy zaměřují a snaží se je řešit, ať už prostřednictvím rozvojové pomoci, rozvojové spolupráce či projektů a programů. Jedním z nejambicióznějších cílů, jež byly vytyčeny na počátku tohoto století a jež se přímo soustřeďují na řešení specifických problémů především rozvojových regionů, patří Rozvojové cíle tisíciletí přijaté Organizací spojených národů (OSN) v roce 2000.

3 Vymezení Rozvojových cílů tisíciletí a jejich význam v současné rozvojové agendě

Jak vyplývá z druhé kapitoly, v současném světě existuje obrovská diferenciacie, co se týče nejen bohatství jednotlivých národů, ale také životní úrovně či uspokojování základních lidských potřeb. V dnešní době je těmto tématům věnována dostatečná pozornost, ale ne vždy tomu tak bylo.

Počátek zrodu rozvojové pomoci a spolupráce je kladen do 40. let 20. století. Za jeden z faktorů tohoto zrodu lze považovat založení Organizace spojených národů (OSN) v roce 1945. Už v úvodní části Charty OSN je vyjádřeno úsilí všech lidí spojených v OSN podporovat sociální rozvoj a vyšší životní úroveň lidí na celém světě (OSN, 2013). Za první mezinárodní agenturu poskytující zahraniční pomoc je pak považována Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu (UNRRA) založená roku 1943. Pomoc této agentury spočívala především v dodávkách potravin a léčiv.

Dalším impulsem pro poskytování rozvojové pomoci stála narůstající agrese vzniklá (po roce 1946) v důsledku studené války. Právě studená válka představovala hnací motor programů bilatelární rozvojové pomoci. Jedním z dalších významných faktorů, jež se zasloužily o další rozvoj a prohloubení rozvojové pomoci a přenosu pozornosti na rozvojové země, bylo osvobozené hnutí a následný rozpad koloniálního uspořádání (Jehlička a kol., 2000). Od 40. let tak fungovaly agentury a fondy nejen pod záštitou OSN, ale také docházelo k rozvoji mnohých nadací a dalších organizací, jež se touto problematikou zabývaly.

Jednotlivá období formování rozvojové pomoci a jejích podob se vyznačovala jinou výší a intenzitou jejího poskytování. V průběhu těchto období se také měnily důvody a motivy, proč se jednotlivé země uchýlovaly k poskytování pomoci slabším a chudým zemím. Ne vždy se tak totiž činilo pouze z nezištných důvodů. Dnes se však dá říci, že ze všech motivů převažují motivy nestrategické a solidární.

Ale i přestože systém rozvojové pomoci a spolupráce fungoval a dosud funguje v mnohých podobách, s příchodem nového milénia však situace ve zlepšování životních podmínek obyvatel rozvojových zemí nedosáhla příliš velkého pokroku. Zlomem v řešení tohoto problému se tak na počátku 21. století měly stát právě Rozvojové cíle tisíciletí.

3.1 Vznik Rozvojových cílů tisíciletí

K přijetí deklarace a k vzniku Rozvojových cílů tisíciletí vedl dlouhý proces. Rozvojové cíle tisíciletí nepředstavují první slib týkající se globálního vymýcení či snížení míry chudoby a lidského strádání. Předchůdce této idey lze nalézt už u amerického prezidenta Franklina D. Roosevelta a jeho proslovu „Čtyři svobody“ z ledna 1941 a také u Deklarace lidských práv z roku 1948 a její podmínky, že „každý má právo na přiměřenou životní úroveň nejen jeho, ale i jeho rodiny zahrnující jídlo, zdraví, bydlení a zdravotní péči.“ (Hulme, 2009).

Zlomovým obdobím se stala šedesátá léta, která byla Valným shromážděním OSN jednomyslně vyhlášena prvním desetiletím OSN pro rozvoj. Toto období se nevyznačovalo pouze stanovením různých cílů, jak rozvoje dosáhnout, ale také nadšeným postojem k podpoře jejich naplnění. Přesto však nebyly vytvořeny ani procesy či indikátory pro sledování plnění jednotlivých cílů.

Po dlouhých jednáních se v roce 1970 na Valném shromáždění OSN zavázala většina rozvinutých zemí přispívat na rozvoj chudých zemí. Tento závazek spočíval v poskytování 0,7 % HND na rozvoj už do roku 1980. Do současnosti se to podařilo jen málo zemím (mezi úspěšné země patří například tyto členské státy Evropské unie – Dánsko, Lucembursko, Nizozemsko či Švédsko).

V 70. letech bylo čím dál více jasné, že pouhý přísun pomoci není úplným řešením a že situace bývá také velmi často zhoršována překážkami, které si v mezinárodní obchodní politice nastavovaly bohaté země. Mnozí ekonomové tehdy věřili, že ekonomický růst napomůže redistribuci bohatství a tím přispěje k odstranění chudoby. Tomu však odporovaly mnohé studie, které se touto problematikou později zabývaly (jako např. materiál vypracovaný Mezinárodní organizací práce z r. 2000), jež prokázaly, že pouhý ekonomický růst nestačí. Dokonce se ukázalo, že v mnohých zemích, kde došlo k nárůstu HND, došlo také k prohlubování chudoby, nárůstu nerovnosti a docházelo k rušení základních sociálních jistot jako bezplatná lékařská péče či školní docházka (Česko proti chudobě, 2008).

Rozvojové země si tuto situaci velmi dobře uvědomovaly, a proto také mezi nimi a rozvinutými zeměmi v 70. letech vznikaly spory uvnitř Mezinárodního měnového fondu (MMF), Světové banky (SB) či OSN, kde rozvinuté země blokovaly většinu návrhů rozvojových zemí na řešení této situace.

Kritickým obdobím se stalo období dluhové krize v 80. letech, jež byla spojena s obrovským nárůstem cen ropy a poklesem cen surovin, jejichž vývoz byl právě pro rozvojové země

nesmírně důležitý. Díky tomuto tak rozvojové země upadly do dluhové krize, která vedla k závislosti rozvojových zemí na institucích, jako byl právě Mezinárodní měnový fond či Světová banka. Řešení těchto institucí spočívalo ve využívání nástrojů, jakým byla například liberalizace obchodu, rušení cel či omezování veřejných výdajů. Jak se později ukázalo, dané řešení mělo drtivé následky – privatizace se odehrávala ze strany západních firem, která většinu chudých zemí zbavila zásadních zdrojů příjmů, rušení cel naopak omezilo příjmy plynoucí do státních pokladen a otevřelo trh pro zboží ze západních zemí. To vše tak vedlo ke kolapsu ekonomik rozvojových zemí a dalšímu prohlubování nejen chudoby, ale také negramotnosti a nemocnosti. Díky vzniklé situaci se OSN stále více dostávala do sporů s MMF a také SB a díky neudržitelné situaci došlo k opětovnému nastartování globálních summitů (Česko proti chudobě, 2008).

Po roce 1992, v němž se odehrála konference v Riu o životním prostředí a rozvoji, se do popředí diskuzí stále více dostával pojem udržitelný rozvoj, rozvinuté země byly označovány jako viníci globálních problémů a začal se prosazovat princip společné odpovědnosti, díky níž se poprvé dohodly alespoň nějaké kompenzace od rozvinutých států směrem k rozvojovým.

Devadesátá léta lze celkově považovat za období konání mnohých konferencí, jež představovaly zásadní předěl v dosavadním vnímání chudoby rozvojových zemí a jejich řešení. V roce 1993 potvrdila Světová konference o lidských právech právo na rozvoj a důležitost hospodářských, sociálních a kulturních lidských práv. Světový sociální summit, jenž se konal v roce 1995, pak vyzdvihl sociální a zaměstnanecká práva. Světová konference v Pekingu, která se konala tentýž rok, kladla důraz na odstranění diskriminace žen. V neposlední řadě, Světový potravinový summit konající se v Římě v roce 1996 zdůraznil právo všech lidí na potraviny a život bez hladovění (Hulme, 2009).

Jednání o řešení jednotlivých problémů neprobíhala pouze v institucích jako je OSN, MMF či SB, ale také v rámci sdružení nejbohatších zemí – OECD. Jejich snahou bylo odstranit napětí mezi politikou, jež prováděly mezinárodní finanční instituce (MMF a SB) a politikou prováděnou OSN, a tím tak nastavit jednotnou a efektivní politiku pro boj s extrémní chudobou. Tato jednání se uskutečňovala v rámci Výboru pro rozvojovou spolupráci (DAC). Tento výbor v roce 1996 publikoval strategický dokument nazvaný „Formování 21. století“, v němž bylo nadefinováno sedm tzv. Mezinárodních rozvojových cílů. Tyto cíle je možno považovat za jakési předchůdce současných Rozvojových cílů tisíciletí, jelikož jsou s nimi prakticky totožné. V červnu roku 2000 byla zveřejněna brožura „Lepší svět pro všechny“, na jejíž tvorbě se již

podíly MMF, SB, OSN i OECD společně. Zde také byly Mezinárodní rozvojové cíle stanoveny jako hlavní priorita.

Ve znění dokumentu „Formování 21. století“ byly Mezinárodní rozvojové cíle nadefinovány jako (OECD, 1996):

1. Do roku 2015 snížit o polovinu počet obyvatel žijících v extrémní chudobě.
2. Do roku 2015 zavést všeobecné základní vzdělání ve všech zemích.
3. Podporovat rovnost žen a mužů a posílit postavení žen tím, že do roku 2005 bude eliminována nerovnost pohlaví v základním a středním vzdělávání.
4. Do roku 2015 snížit o dvě třetiny úmrtnost kojenců a dětí do věku 5 let a snížit o tři čtvrtiny úmrtnost matek.
5. Zlepšit přístup k primární zdravotní péči a také k reprodukčním zdravotnickým službám pro všechny členy všech příslušných věkových kategorií a to co nejdříve či nejpozději do roku 2015.
6. Do roku 2005 implementovat národní strategie pro udržitelný rozvoj ve všech zemích, aby bylo zajištěno, že lze do roku 2015 účinně zvrátit současné ztráty v environmentálních zdrojích jak na globální tak na národní úrovni.
7. Závazek, že se udělá vše proto na pomoc tomu:
  - a. aby závazky s partnery v oblasti rozvoje byly podporovány adekvátními prostředky,
  - b. aby byla zlepšena koordinace v rámci pomoci poskytované z národních rozvojových strategií,
  - c. aby bylo vynaloženo úsilí o dosažení souladu mezi politikami podpory a dalšími politikami majícími dopad na rozvojové země.

V brožuře „Lepší svět pro všechny“ z roku 2000, byly pak tyto cíle nadefinovány ve stávajícím znění (OECD, 2000):

1. Mezi roky 1990 a 2015 snížit podíl lidí žijících v extrémní chudobě o polovinu.
2. Do roku 2015 zapsat všechny děti do základních škol.
3. Do roku 2015 dosáhnout pokroku v oblasti rovnosti žen a mužů a posílit postavení žen díky eliminaci rozdílů v primárních a sekundárním vzdělávání do roku 2005.
4. V letech 1990 a 2015 snížit kojeneckou a dětskou úmrtnost o dvě třetiny.
5. Mezi roky 1990 a 2015 snížit úmrtnost matek o tři čtvrtiny.
6. Do roku 2015 zajistit přístup pro všechny potřebné k reprodukčním zdravotním službám.

7. Do roku 2005 implementovat národní strategie pro udržitelný rozvoj a tak do roku 2015 zvrátit ztrátu přírodních zdrojů.

O tři měsíce později pak byly tyto jednotlivé cíle s dalšími úpravami přijaty na Summitu tisíciletí jako základ Miléniové deklarace. Co to tedy přesně Rozvojové cíle tisíciletí jsou, v jaké podobě a s jakými změnami¹⁰ byly oproti výše zmíněným Mezinárodním rozvojovým cílům přijaty, se podrobně zabývá následující podkapitola.

3.2 Základní vymezení Rozvojových cílů tisíciletí

Rozvojové cíle tisíciletí představují ambiciózní plán, jenž si klade za cíl do roku 2015 zlepšit životní podmínky miliardy nejchudších lidí na světě. Tyto cíle byly přijaty v roce 2000 na Summitu tisíciletí 191 státy Organizace spojených národů.

Přijetí Rozvojových cílů tisíciletí mimo jiné také vyjadřuje shodu a spolupráci mezi jednotlivými státy ohledně toho, jak má být daného rozvoje dosaženo. Jak již bylo uvedeno výše, všech těchto cílů by mělo dosaženo do roku 2015. Proto bylo zapotřebí, aby všechny státy přehodnotily dosavadní přístupy a do značné míry urychlily a posílily praktické kroky (OSN, 2013).

Rozvojové cíle tisíciletí se skládají z osmi konkrétních cílů, jež jsou dále členěny do jednotlivých podcílů.

Tyto cíle jsou následující (United Nations, 2003a):

1. Odstranit extrémní chudobu a hlad
  - a. Do roku 2015 snížit na polovinu podíl lidí, kteří žijí z příjmu nižšího než 1 USD na den.
  - b. Dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a slušné práce pro všechny, včetně žen a mladých lidí.
  - c. Do roku 2015 snížit na polovinu podíl lidí, kteří trpí hladem.
2. Dosáhnout základního vzdělání pro všechny
  - a. Do roku 2015 zajistit, aby mohly děti kdekoliv na světě, dívky i chlapci, dokončit základní školu.
3. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti

---

¹⁰ Pod nátlakem ze strany USA bylo vyškrtáno posilování práva na přístup k reprodukčním službám a prevenci. Místo toho byly přidány cíle zaměřující se na boj proti AIDS, tuberkulóze a malárii, zajištění vody a sanitárních zařízení či zlepšení obyvatel slumů.

- a. Do roku 2005 odstranit nepoměr pohlaví v základním a středním školství a do roku 2015 na všech úrovních vzdělávacího systému.
4. Snížit dětskou úmrtnost
  - a. Do roku 2015 snížit o dvě třetiny úmrtnost dětí do věku pěti let.
5. Zlepšit zdraví matek
  - a. Do roku 2015 snížit o tři čtvrtiny míru mateřské úmrtnosti.
6. Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi
  - a. Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření HIV/AIDS.
  - b. Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření malárie a dalších závažných onemocnění.
7. Zajistit udržitelný stav životního prostředí
  - a. Integrovat principy udržitelného rozvoje do politiky a programů jednotlivých států a zabránit ztrátám přírodních zdrojů.
  - b. Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí bez dlouhodobě udržitelného přístupu k nezávadné pitné vodě a základní hygieně.
  - c. Do roku 2020 dosáhnout výrazného zvýšení kvality života minimálně 100 milionů obyvatel příměstských chudinských čtvrtí (slumů).
8. Budovat světové partnerství pro rozvoj¹¹
  - a. Dále rozvíjet otevřený obchodní a finanční systém založený na jasných pravidlech, předvídatelnosti a absenci diskriminace (včetně závazku usilovat o dobré vládnutí, rozvoj a snižování chudoby, a to na národní i mezinárodní úrovni).
  - b. Řešit specifické potřeby nejméně rozvinutých zemí (přístup na trh pro vývoz z těchto zemí bez zatížení cly a dovozními kvótami; odpuštění dluhů pro nejvíce zadlužené země a zrušení oficiálního bilaterálního dluhu; štedřejšího poskytování oficiální rozvojové pomoci zemím, které se zavázaly ke snížení chudoby atd.).
  - c. Řešit specifické potřeby vnitrozemských států a malých ostrovních rozvojových států.
  - d. Komplexně řešit problém zadlužení rozvojových zemí prostřednictvím národních a mezinárodních opatření s cílem zajistit dlouhodobou udržitelnost dluhu u zadlužených zemí.
  - e. Ve spolupráci s rozvojovými zeměmi vytvořit a realizovat strategie směřující k zajištění slušné a produktivní práce pro mladé lidi.

---

¹¹ V podobě výše uvedených Mezinárodních rozvojových cílů z roku 2000 nebyl cíl osmý nadefinován. Právě kvůli tomu skupina zemí Jihu G77 kritizovala DAC za jeho jednostranný přístup, bez jakékoliv odpovědnosti bohatých zemích. Díky tomu pak vznikl osmý cíl – partnerství pro rozvoj, jež obsahuje mnohé ambiciózní plány (Češko proti chudobě, 2008).

- f. Ve spolupráci s farmaceutickými firmami poskytnout přístup k dostupným základním lékům v rozvojových zemích.
- g. Ve spolupráci se soukromým sektorem zpřístupnit rozvojovým zemím výhody nových technologií především v informační a komunikační oblasti.

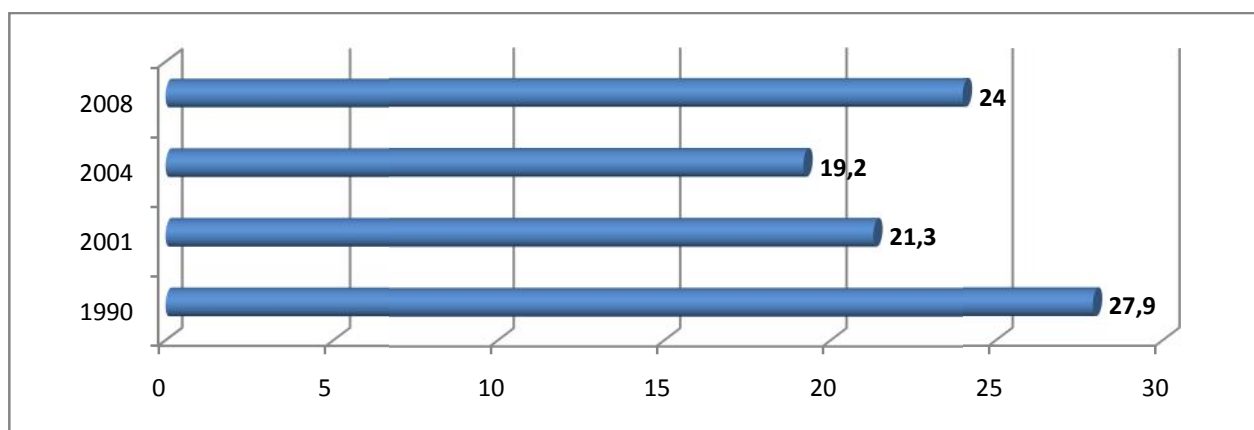
Všechny tyto cíle a podcíle jsou navzájem velmi úzce propojené a také se vzájemně doplňují. K pochopení významu a důležitosti jednotlivých cílů, se těmito cíli bude dále podrobněji zabývat následující podkapitola.

3.2.1 Odstranění extrémní chudoby a hladu

První cíl je považován za hlavní a zastřešující cíl. K tomu, aby bylo tohoto cíle dosaženo, je důležité úspěšné plnění jednotlivých dílčích cílů. Je jasné, že ke zmírnění a odstranění chudoby v rozvojových zemích nelze dosáhnout, jestliže obyvatelstvo nebude vzdělanější, zdravější a ekonomika zemí se nezotaví ze svých dluhů a nezačne dlouhodobě a udržitelně prosperovat a využívat dnešní moderní technologie.

Extrémní chudoba zůstává každodenní realitou pro více než 1 miliardu lidí, kteří žijí za méně než 1 dolar na den. Extrémní chudoba je provázena také s hladem a podvýživou – více než 800 milionů lidí nemá přístup k jídlu, které zajistilo splnění denní energetické potřeby. Podvýživa postihuje především malé děti, u kterých pak zpomaluje nejen jejich fyzický, ale také duševní vývoj nezbytný pro jejich přežití.

Graf 3.1: Procento lidí žijících v rozvojových regionech s příjmem pod 1 USD na den

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 20012, vlastní úprava

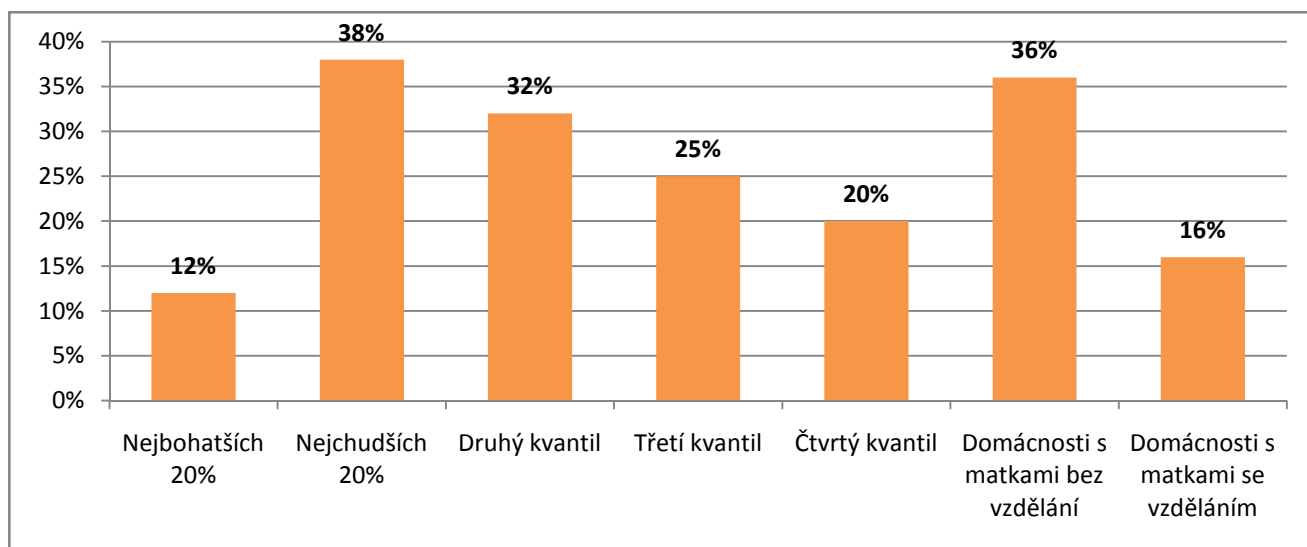
Od roku 1990 klesl počet lidí žijících za méně, než 1 dolar do roku 2001 klesl téměř o čtvrt miliardy – především díky období rychlého hospodářského růstu. Mimo jiné také klesl počet lidí trpících hladem a podvýživou nejméně o 25 %. Trend klesání těchto hodnot pokračoval plynule

až do počátku roku 2008, kdy světová ekonomická krize tento trend zvrátila. Přesto se do budoucna očekává, že je možné i nadále v tomto cíli dosahovat úspěšného plnění.

3.2.2 Dosažení základního vzdělání pro všechny

Vzdělání představuje jedno ze základních práv, které je garantováno Všeobecnou deklarací lidských práv. Vzdělání lidem poskytuje důležité informace, jež jsou pro ně v životě nezbytné a které jim také umožňuje rozhodnout se o druhu života, jež si lidé přejí vést. Přesto však existuje více než 115 milionů dětí, jimž je toto právo odpíráno. Většinou tímto trpí děti z chudých rodin.

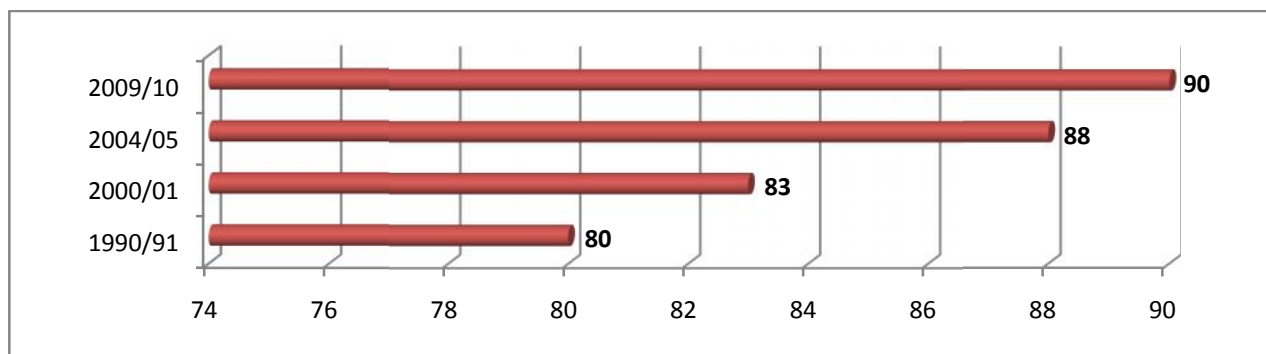
Graf 3.2: Pravděpodobnost zápisu do základního vzdělání u dětí z různých typů rodin

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, vlastní úprava

Vzdělání má nesporné sociální a ekonomické přínosy pro celou společnost a zejména také pro konkurenceschopnou ekonomiku. Vzdělání tak představuje jeden z klíčových elementů při rozbití bludného kruhu chudoby.

Graf 3.3: Zápisový poměr dětí v rozvojových regionech do základního vzdělávání v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 2012, vlastní zpracování

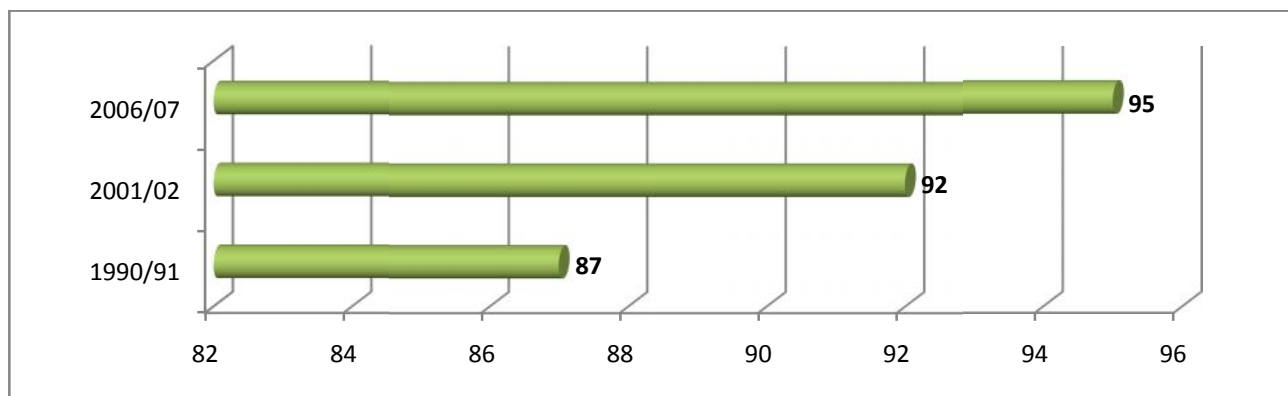
Ve druhém cíli je při zvyšování počtu zápisů dětí do školy dosahováno úspěchu. Přesto jsou tato čísla ale stále vysoká. Na základě přístupných dat si lze všimnout, že největšího růstu docházelo v období let 1990/91 do 2004/05, kdy došlo k růstu z 80 % na 88 %. Dle Millenium Development Report, že v roce 2005 ze 72 milionů dětí mladšího školního věku, které nebyly zapsány, představovaly dívky, a to 57 %. Je tedy vidět obrovský nepoměr mezi zápisem chlapců a dívek. S tím také souvisí následující 3. cíl.

3.2.3 Prosazování rovnosti pohlaví a posílení role žen ve společnosti

Rovnost mužů a žen také představuje jedno ze základních lidských práv. Nejde pouze o rovnost přístupu ke vzdělání, ale v také v dalších oblastech a ve všech činnostech lidského života. Bohužel v mnohých zemích jsou dnes dívky stále v těchto oblastech oproti chlapcům diskriminovány.

V chudých zemích jsou navíc ženy často řazeny do nebezpečných a špatných placených pracovních pozic. Velmi často také pracují ve stínové ekonomice, ze které neplynou žádné sociální dávky. Dalším problémovým ukazatelem je zastoupení žen v oblasti veřejné sféry (např. vlády, parlamenty) – v rozvojových zemích představuje zastoupení žen pouhých 16 %.

Graf 3.4: Zápisový poměr dívek do primárního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 2012, vlastní úprava

Rozvojové země čelí obrovským mezerám, co se týče zápisu do primárního vzdělávání mezi dívkami a chlapci. V rozvojových zemích ve školství chybí nejen finanční, ale také materiální a základní zdroje. Na jednu školní třídu také ve většině případů připadá velký počet žáků. Když se ke všem těmto faktorům přičtou ještě chudé poměry místních rodin, stojí rodiče často před volbou, zda dopřejí vzdělání chlapci či dívce. A právě dívky zde představují onu diskriminovanou skupinu (jak lze vidět i z grafu 3.4), které je odepřeno základní právo na vzdělání.

Přesto graf č. 3.4 ukazuje i pokrok, jehož rozvojové země dosáhly v oblasti rovnosti dívek a chlapců ve vzdělávání. Oproti roku 1990/91, kdy na sto chlapců připadalo pouze 87 dívek, došlo v roce 2006/07 ke zvýšení tohoto poměru na 95 dívek na sto chlapců.

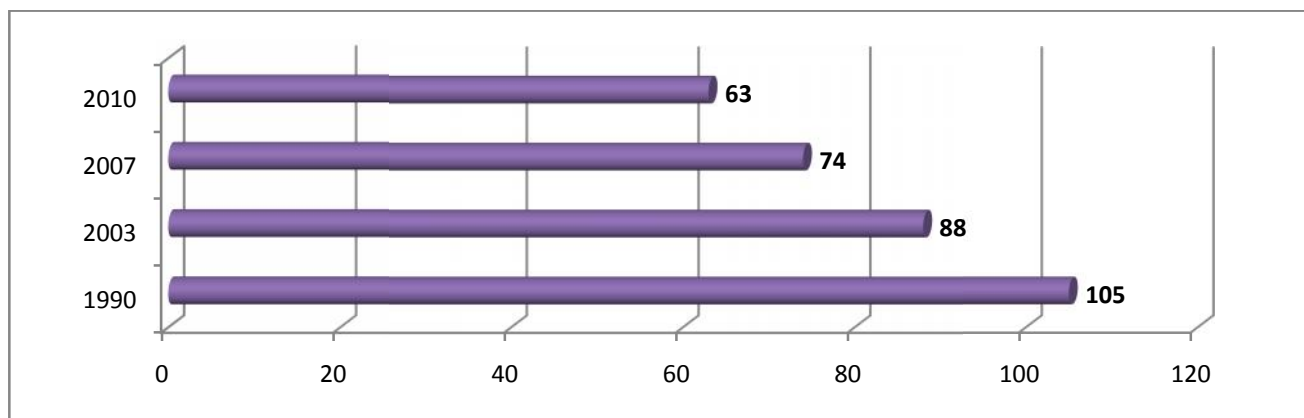
Rozdíl mezi pohlavími v zápisech na školy je nejvíce zřejmý především ze zápisu dívek a chlapců na střední školy. V roce 2001/02 v zápisu na střední školy připadalo 89 dívek na sto chlapců. Ale i zde dochází k pozvolnému pokroku, kdy v roce 2006/07 už na sto chlapců vycházelo 94 dívek.

3.2.4 Snížení dětské úmrtnosti

Smrt dítěte představuje tragickou ztrátu. Přesto však každý rok zemře téměř 11 milionů dětí – to představuje 30 tisíc dětí denně¹² (OSN, 2005). Drtivá většina těchto dětí žije právě v rozvojových zemích. Nejsmutnější fakt představuje skutečnost, že tyto děti podléhají nemocem či zraněním, která jsou v rozvinutých zemích bez potíží léčena či ošetřena levnými lékařskými prostředky.

Dětská úmrtnost úzce souvisí s chudobou – horšího pokroku v oblasti kojenecké a dětské úmrtnosti je dosahováno v chudých zemích a kvalitnějšího a podstatně rychlejšího v zemích bohatších. Klíčovým faktorem je především zkvalitnění veřejného zdravotnictví a učinění jeho služeb dostupnějších.

Graf 3.5: Úmrtnost dětí do 5 let na 1000 živě narozených dětí v rozvojových regionech

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 2012, vlastní úprava

V roce 1960 zemřelo v rozvojových zemích více než 1 dítě z 5 (United Nations, 2005a). V roce 1990 došlo k pokroku a míra se zvýšila na 1 dítě z 10 – právě tento pokrok představuje naději, že by dětská úmrtnost mohla být snížena až o dvě třetiny do roku 2015. Z grafu č. 3.5 lze

¹² Jedná se děti do pěti let jejich věku.

vidět, že úmrtí dětí do pěti let se od roku 1990 trvale snižuje ve všech rozvojových regionech, v roce 2010 na 1000 živě narozených připadalo 63 zemřelých dětí do pěti let. I když tato čísla znamenají úspěch, je opravdu třeba si uvědomit, že většina úmrtí představují zbytečnou ztrátu z příčin, jež lze v moderním světě lehce léčit.

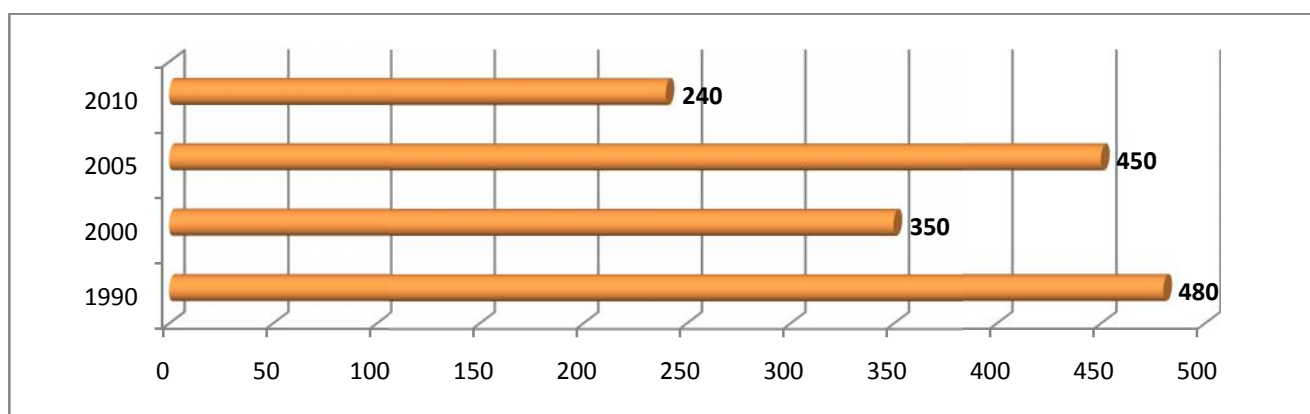
3.2.5 Zlepšení zdraví matek

V dnešní době představuje těhotenství i porod pro nastávající maminky ve vyspělých zemích období radosti. Avšak pro více než půl milionu žen žijících v rozvojových zemích ztělesňuje těhotenství i porod hrozbu, která mnohdy končí smrtí. Příčina této skutečnosti tkví v nulové péči o matky v průběhu těhotenství, stejně jako častý neasistovaný porod.

Každý rok zemře okolo 536 tisíc (United Nations, 2005a) žen a dívek v důsledku komplikací během těhotenství, porodu nebo v šestinedělí po porodu. Téměř všechna z těchto úmrtí (tzn. 99 %) se děje právě v rozvojových zemích. I na tomto děsivém čísle je zřetelně vidět obrovský rozdíl mezi chudými a bohatými zeměmi.

Mezi nejohroženější skupinu spadají mladé dospívající dívky. Dívky, jež otěhotní před dosažením 15 let¹³, čelí pětinasobné pravděpodobnosti, že při porodu zemrou než ženy ve věku dvaceti let a výš. Těhotenství v raném dětství má na svědomí 70 tisíc úmrtí žen ve věku mezi 15 a 19 let.

Graf 3.6: Úmrtnost matek (15 – 49 let) na 1000 živě narozených v rozvojových regionech

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 2012

Od roku 1995 bylo v každém regionu rozvojového světa dosaženo určitého pokroku, co se týče dostupnosti kvalifikovaných pracovníků ve zdravotnictví (lékaři, zdravotní sestry či porodní asistentky). Celkově se podíl dětí narozených při účasti kvalifikované zdravotnické pracovní síly

¹³ Zatímco v rozvinutých zemích je pohlavní styk s dívkou pod 15 let považován za trestný čin, v rozvojových zemích se jedná o běžnou praxi, která je zde na denním pořádku.

zvýšil z 53 % v roce 1990 na 61 % v roce 2007 (United Nations, 2009a). V roce 2010 došlo od roku 1990 ke snížení úmrtnosti matek ze 480 na 240 (případajících na 1000 živě narozených). Lze tedy vidět, že země s vysokou úrovní mateřské úmrtnosti učinily jistého pokroku. Přesto bude další snížení do budoucna vyžadovat další prostředky, jež zajistí, že se bude většího počtu porodů účastnit lékaři či jiný kvalifikovaný zdravotnický personál.

3.2.6 Boj s HIV/AIDS, malárií a tuberkulózou

Od propuknutí epidemie HIV/AIDS, podlehl této chorobě celosvětově přes 20 milionů lidí. Jako již v předchozích případech většina nakažených lidí žije zejména v rozvojových zemích. Do roku 2004 bylo odhadováno, že na světě žije už okolo 39 milionů lidí nakažených virem HIV. Kromě utrpení, jež AIDS lidem způsobuje, epidemie také výrazně zpomaluje pokrok v rozvojových zemích.

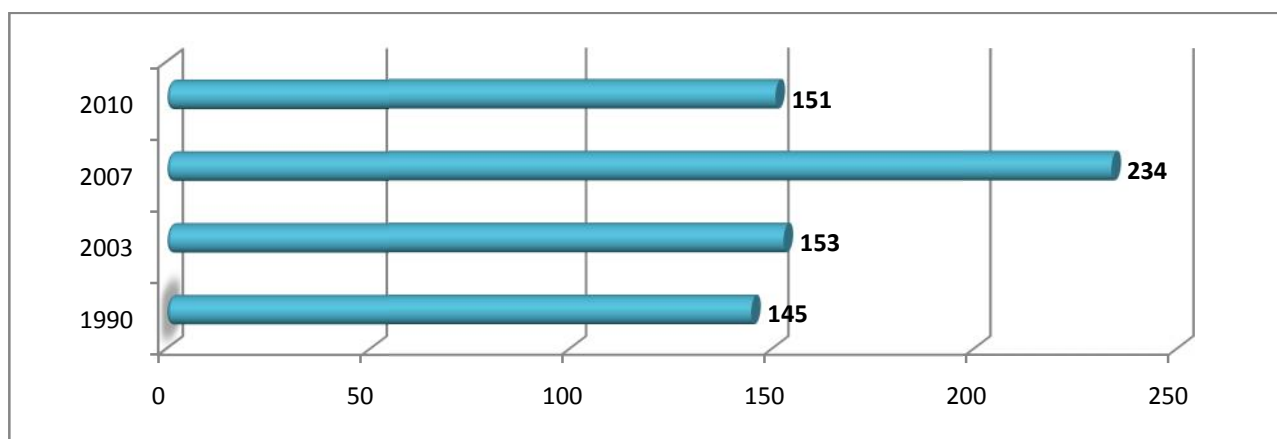
Celosvětově vyvrcholil počet lidí nově nakažených virem HIV v roce 1996 a od té doby pozvolna klesá. Tento pozitivní trend je zapříčiněn především poklesem ročního počtu nových infekcí v některých zemích v Asii, Latinské Americe a také Subsaharské Africe. V roce 2004 bylo globálně zaznamenáno 4,9 milionů nově nakažených lidí (United Nations, 2009).

Odhadovaný počet úmrtí na AIDS dosáhl svého vrcholu v roce 2005 – 2,2 milionů lidí této nemoci podlehl. V roce 2007 se počet úmrtí snížil na rovné 2 miliony (United Nations, 2012b). To především díky lepšímu přístupu nakažených lidí k antiretrovirálním lékům. V mnohých rozvojových zemích však tomuto pokroku stále brání nedostatečné zdroje a také špatné politické vedení.

Další nemocí, jež sužuje rozvojový svět, je malárie. Malárií se ročně nakazí okolo 350 – 500 milionů (United Nations, 2005a) lidí, zejména v Africe, Asii a Jižní Americe. Nejvíce jsou touto nemocí sužovány těhotné ženy a také novorozenci. Zvláště pro děti představuje malárie obrovskou hrozbu – pokud se děti z této nemoci vyléčí, často mají horečky a anémie tuto nemoc provázející vliv na následný duševní a fyzický rozvoj těchto dětí.

Tuberkulóza je další nemoc, na jejíž vymýcení se šestý cíl zaměřuje. Tuberkulóza ročně usmrtí 1,7 milionů lidí (United Nations, 2005a). Počet případů nově nakažených lidí tuberkulózou roste asi o 1 % ročně. V roce 2007 bylo celosvětově zaznamenáno 13,7 milionů případů tuberkulózy. Jedná se o mírný pokles od roku 2006, kdy bylo hlášeno okolo 13,9 milionů případů, přičemž 13 milionů skončilo úmrtím (United Nations, 2009a).

Graf 3.7: Nově zaznamenané případy tuberkulózy v rozvojových regionech (případy/100 000 obyvatel)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 2012, vlastní úprava

Poslední zpráva hlásící pokrok v plnění Rozvojových cílů tisíciletí uvádí, že na konci roku 2010 dosahuje počet lidí žijících s HIV 34 milionů lidí, přičemž 50 % podíl představují ženy. Počet lidí umírajících na AIDS klesl ze svého vrcholu v roce 2005 (2,2 milionů lidí) na 1,8 milionů lidí v roce 2010. Co se týče tuberkulózy, bylo v roce 2010 světově hlášeno 8,8 milionů lidí nově diagnostikovaných s tuberkulózou. K úspěchu došlo také ve snížení hlášených případů malárie o více než 50 % mezi léty 2000 a 2010. Za tímto úspěchem z velké části stojí mezinárodní financování pro kontrolu malárie, které v zemích trpících tímto onemocněním, výrazně zlepšilo přístup k insekticidy ošetřeným sítím proti komárům.

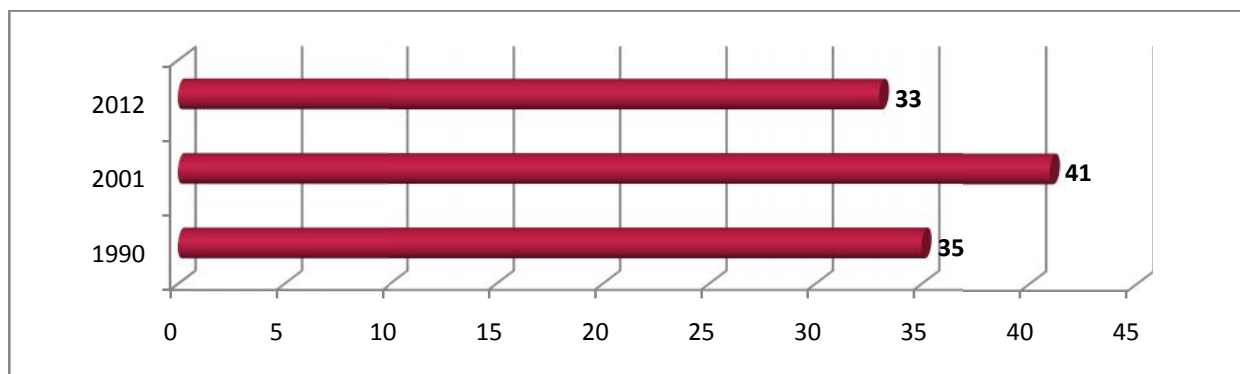
3.2.7 Zajištění udržitelného stavu životního prostředí

Environmentální udržitelnost ve své podstatě znamená takové využití a ochranu přírodních zdrojů a ekosystémů, bez kterých by byla budoucnost lidstva nemožná. Přesto však udržitelnosti nelze dosáhnout při stávající spotřebě a využívání zdrojů – půdy a pozemky degradují ve velkém množství a také jsou ročně zaznamenány rekordní ztráty mnohých rostlinných a živočišných druhů. Navíc je každodenně z novin a televize obyvatelstvo informováno o probíhajících klimatických změnách.

Sedmý cíl kromě ochrany přírody a jejích zdrojů zahrnuje také zkvalitnění života obyvatelstva rozvojových regionů – většina venkovského obyvatelstva rozvojových zemí totiž při svém každodenním životě závisí na přírodních zdrojích kolem nich. Přestože příliv obyvatel z venkova do měst snížil tlak ve venkovských oblastech, drtivá většina těchto lidí často žije v nebezpečných a přeplněných městských slumech. Ať už v případě venkovských či

příměstských oblastí, miliardy lidí postrádají přístup k nezávadné pitné vodě a také základní kanalizaci (United Nations, 2005a).

Graf 3.8: Procento populace v rozvojových zemích žijící v městských oblastech

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 2012, vlastní úprava

Ochrana lesů a zabránění odlesňování představuje také jednu z priorit sedmého cíle. Lesy pokrývají jednu třetinu zemského povrchu a také jeden z nejbohatších ekosystémů – poskytují potravu, palivo, stavební materiály a také čistou vodu. Přesto v posledním tisíciletí došlo k odlesnění okolo 940 tisíců km² (United Nations, 2005a) lesa¹⁴, jenž byly přeměněny na půdu a případly tak jiným účelům. Dle Millenium Development Goals Report z roku 2009, pokračuje toto odlesňování rychlostí asi 13 milionů hektarů za rok. Toto odlesnění je částečně vyváženo novými lesními výsadbami, revitalizací krajiny a také přírodním rozšířením lesů. Jak již bylo uvedeno výše, lesy představují důležitý klíčový faktor v lidském životě, a proto je tento problém třeba řešit. Jednou z prosazovaných možností představuje udržitelný způsob v lesním hospodářství.

Udržitelný způsob lesního hospodářství spočívá ve snížení tlaku na půdu a také ve vyhlásování chráněných oblastí. Právě prohlášení určitého území jako chráněné oblasti pomůže zachovat jak rostlinné a živočišné druhy, tak také ekosystémy. Do roku 2008 spadalo pod ochranu pouhých 12 % planety – to činí 33 milionů čtverečních km chráněného území a více než 3 miliony čtverečních km chráněných teritoriálních vod.

Environmentální udržitelnost také spočívá ve zlepšování energetické účinnosti a také k přechodu k obnovitelným zdrojům a čistým technologiím. A zejména pak převodu těchto technologií a zkušeností do rozvojových zemí, kde je potřeba energie obrovská a ani zdaleka není pokrytá. Právě nedostatek čistých paliv má v rozvojových zemích, jež využívají hnůj,

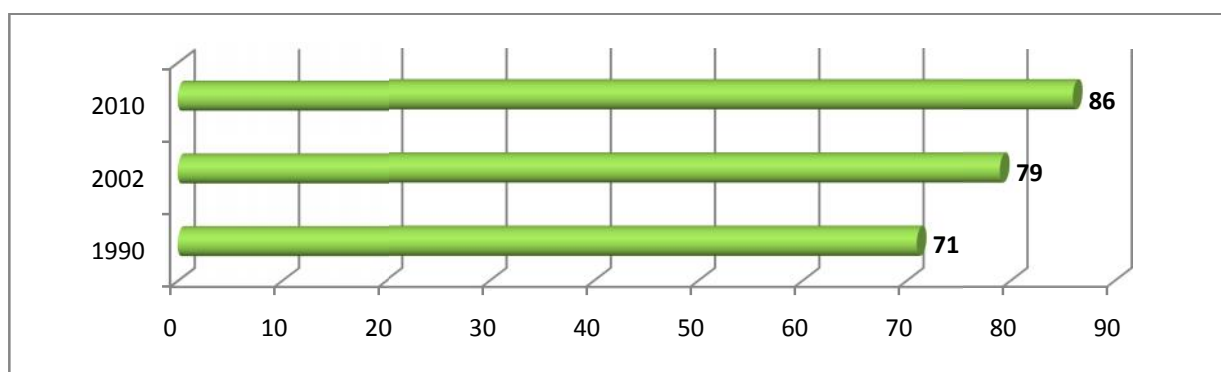
¹⁴ Jedná se o plochu o velikosti Venezuely.

zbytky zemědělských plodin či dřevené uhlí pro vaření a topení, za následek více než 1,6 milionů úmrtí ročně (United Nations, 2009a).

Kromě toho spotřeba fosilních paliv, včetně ropy, uhlí a zemního plynu vede ke zvýšení emisí oxidu uhličitého, který přispívá k postupnému oteplování planety. Mezi očekávané dopady změny klimatu patří zejména stoupající mořské vody, častější a intenzivnější bouře, vymírání živočišných i rostlinných druhů, zhoršující se sucho či úbytek plodin – to vše ovlivní každý národ na Zemi. Díky tomu, že emise neustále rostou, většina průmyslových zemí v roce 1997 přijala Kjótský protokol – první celosvětové úsilí o omezení emisí. V roce 2006 však vzestupný trend růstu globální emise oxidu uhličitého dosáhl 29 miliard tun. K pokroku však došlo ve snížení spotřeby látek, které poškozují ozónovou vrstvu Země až o 97 % (United Nations, 2009a).

Díky Rozvojovým cílům tisíciletí došlo také ke zlepšení života obyvatel ve venkovských a příměstských oblastech - pokrytí sanitací v rozvojovém světě vzrostlo z 34 % v roce 1990 na 49 % v roce 2002 (United Nations, 2005a). Také právě na tomto cíli lze vidět velký rozdíl mezi městskými a venkovskými oblastmi. Venkovské obyvatelstvo má o polovinu menší pokrytí než obyvatelé žijící ve městě. I díky tomuto roste počet obyvatel ve městech tempem více než 3 % ročně (United Nations, 2009a), což je třikrát rychleji než ve venkovských oblastech. V roce 2006 již 1,1 miliardy lidí v rozvojových zemích získalo přístup na WC a také k jiným formám zlepšené hygieny. Aby byl v roce 2015 tento cíl celkově zlepšen, je třeba, aby k této 1,1 miliardě lidí přibyla další 1,4 miliarda lidí.

Graf 3.9: Procento populace v rozvojových zemích s přístupem k pitné vodě

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005, 2009, 2012, vlastní úprava

Velmi dobrého pokroku nebo spíše úplného předstihu bylo dosaženo v oblasti cíle zlepšení v přístupu obyvatel k pitné vodě. Oproti roku 1990, kdy mělo přístup k nezávadné pitné vodě přístup 71 % obyvatel, v roce 2010 už mělo tento přístup 86 % světové populace. Přesto nadále

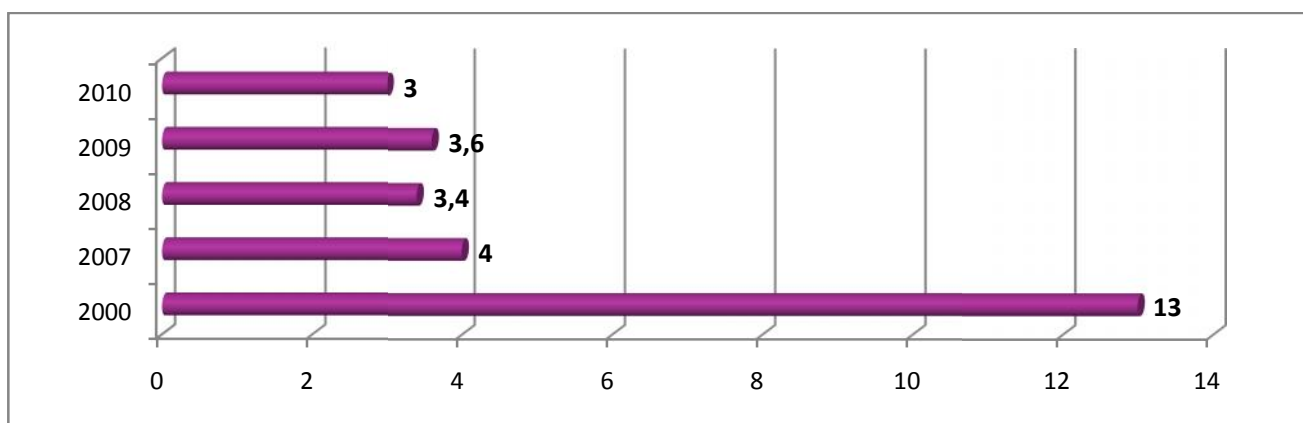
zbývá zlepšit přístup u dalších 14 % a odhaduje se, že pokud bude tento vzestupný trend i nadále pokračovat, bude v roce 2015 už 92 % světové populace s přístupem k nezávadné pitné vodě.

Pro překonání všech výše uvedených environmentálních problémů tak, aby byly stanovené cíle do roku 2015 úspěšně splněny, bude vyžadována ještě větší pozornost a užší globální spolupráce.

3.2.8 Budování světového partnerství pro rozvoj

V samotném středu Rozvojových cílů tisíciletí stojí pochopení, že boj proti chudobě představuje kolektivní snažení a že je třeba, aby všechny země měly zájem na výsledcích. Základní odpovědnost za dosažení těchto cílů leží na rozvojových zemích, avšak rozhodujícím faktorem je mezinárodní pomoc, zejména pro ty nejchudší země světa.

Graf 3.10: Platby vnější dluhové služby jako podíl na příjmech z vývozu v rozvojových zemích (%)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2009, 2012, vlastní úprava

Deklarace Rozvojových cílů tisíciletí zdůrazňuje, že rozvojové země musí pracovat na ozdravení svých ekonomik, aby byl vytvořen prostor pro jejich rozvoj a také pro řešení základních lidských a sociálních otázek. Rozvinuté země se proto dohodly, že prostřednictvím rozvojové pomoci, obchodu a také oddlužení bude mezi nimi a rozvojovými zeměmi vytvořeno smysluplné partnerství, díky kterému budou rozvojové země čelit šanci na vymanutí se z chudoby.

Kromě tohoto se rozvinuté země také snaží řešit potřeby rozvojových zemí v oblasti dostupnosti léků, technologií a pracovních míst pro jejich obyvatele.

Většina z poskytované podpory rozvinutých zemí bývá používána na splácení dluhů a také na humanitární či jiné mimořádné účely. Podíl celkové oficiální podpory se od poloviny roku 1990

zdvojnásobil. V roce 2004 dosáhla oficiální podpora objemu 79 miliard dolarů. Dárci se v témže roku zavázali tuto pomoc zvýšit o dalších 20 miliard dolarů za rok (United Nations, 2009a). V roce 2008 se oficiální rozvojová pomoc (ODA) zvýšila o na 119,8 miliard dolarů a v roce 2011 na 133,5 miliard dolarů ročně.

V zlepšení přístupu k moderním technologiím je zaznamenán nepřetržitý růst, zejména pak v mobilním sektoru. Stejně tak se zvyšuje i využívání internetu – téměř 1,4 miliardy lidí žijících v rozvojových zemích měla v roce 2007 přístup k internetu. Internet jako takový může svým dílem přispět k dosažení Rozvojových cílů také v oblasti zdravotnictví, vzdělávání a snižování chudoby (United Nations, 2012b).

3.3 Motivy vzniku Rozvojových cílů tisíciletí

Motivy vzniku Rozvojových cílů tisíciletí jsou velmi podobné motivům poskytování rozvojové pomoci. Neexistuje žádné oficiální rozčlenění motivů vzniku Rozvojových cílů tisíciletí, ale z dokumentů, jež se touto problematikou podrobně zabývají, lze určit dva základní motivy a to (Putna, 2010):

- Motivy humanitárně – solidární
  - „Na základě etického, sociálního, politického a ekonomického imperativu lidstva se zavazujeme k cíli odstranění chudoby ve světě pomocí různých národních opatření a mezinárodní spolupráce,“ (United Nations, 1995, s. 1).
  - „První motiv je jasně humanitární...Morální imperativ podpory rozvojových zemí je každému jasný,“ (OECD, 1996, s. 6).
  - „Každá funkční rodina je založena na solidaritě a vzájemné pomoci. Rodiče poskytují dětem vše, co potřebují ke svému zdravému vývoji. Stejně tak se děti starají o rodiče v situacích, kdy je to zapotřebí. Funkční rodina nepřipustí, aby jeden z jejích členů strádal, když ostatní mají dostatek. Funkční rodina svým členům poskytuje dostatek péče, lásky a uznání. Příslušnost k lidskému rodu, lidské rodině je tím posledním a nejvyšším jmenovatelem, který nás všechny spojuje.“ (Gomba, citováno in Hoch, 2007, s. 68).
- Motivy ekonomicky - politické
  - „Vymýcení chudoby je také základ pro světovou bezpečnost a prosperitu a pro zlepšení životního prostředí. Je to mezinárodní veřejný statek nejvyšší důležitosti, který slouží všem,“ (OECD, 2001, s. 16).

Jako další motiv je možno uvést již jeden ze zmíněných motivů poskytování rozvojové pomoci a to strategické motivy dárcovských zemí. Dárcovským zemím se díky podpoře, jež poskytují rozvojovým zemím, otevírají větší trhy pro jejich statky a služby, snížením chudoby se také snižují imigrační tlaky či vznik mnohých válečných konfliktů.

3.4 Ekonomická východiska Rozvojových cílů tisíciletí

K hodnocení naplňování či naopak nenaplňování Rozvojových cílů tisíciletí je nutné se také podívat na základní ekonomické principy, na kterých Rozvojové cíle tisíciletí při svém vzniku stály a dosud stojí.

Vedením Projektu tisíciletí (poradního orgánu OSN pro naplňování Rozvojových cílů tisíciletí) byl v roce 2002 pověřen Jeffrey D. Sachs. Právě on a jeho tým se stali nositeli hlavních ekonomických myšlenek Rozvojových cílů tisíciletí. Ekonomickou teorií, kterou vysvětlovali praktické kroky OSN v oblasti MDGs se stal standardní neoklasický (Solowův) růstový model ekonomiky v interpretaci Jeffreyho D. Sachse, který v něm zdůrazňuje roli úspor při dosahování dlouhodobého ekonomického růstu. Jeffrey D. Sachs tvrdí, že většina rozvojových zemí je chycena v pasti chudoby, do které jsou uvrženy v důsledky nízké míry národních úspor. Dle Sachse jsou nedostatečné úspory způsobeny jednak absolutní chudobou obyvatel, která jim neumožňuje spořit a jednak vysokým populačním růstem, jež snižuje už tak nízkou kapitálovou vybavenost práce na obyvatele. Oba tyto faktory tak přispívají ke zpomalování procesu kapitálové akumulace (Putna, 2010).

3.4.1 Past chudoby a demografická past

Při vytváření a určování strategií pro snižování chudoby v rozvojových zemích vychází OSN z konceptu pasti chudoby a demografické pasti, jež byly obě naformulované J. D. Sachsem a jeho týmem.

Past chudoby

Příčiny chudoby rozvojových zemí vysvětluje J. D. Sachs a jeho tým opět pomocí neoklasického růstového modelu, jenž byl popsán výše. Míra úspor je dle Sachse velmi nízká či úplně negativní v případě, kdy je kapitálová vybavenost také na velice nízké úrovni. To je zapříčiněno tím, že chudé domácnosti nespoří, jelikož veškeré své případné příjmy utratí za základní potřeby nutné k jejich přežití. Situace se však otočí hned, jakmile budou mít rodiny tyto základní potřeby zajištěny, dříve však ne (Sachs a kol., 2004)

Demografická past

Ke snižování kapitálové vybavenosti práce přispívá mimo jiné také vysoký populační růst, jenž výrazně převyšuje míru kapitálové akumulace. Tím je tak obecně snižována produktivita práce a příjem z faktoru práce. To vše vede k chudobě jedinců a domácností, kteří nemohou spořit, protože nemají dostatečný příjem (Putna, 2010).

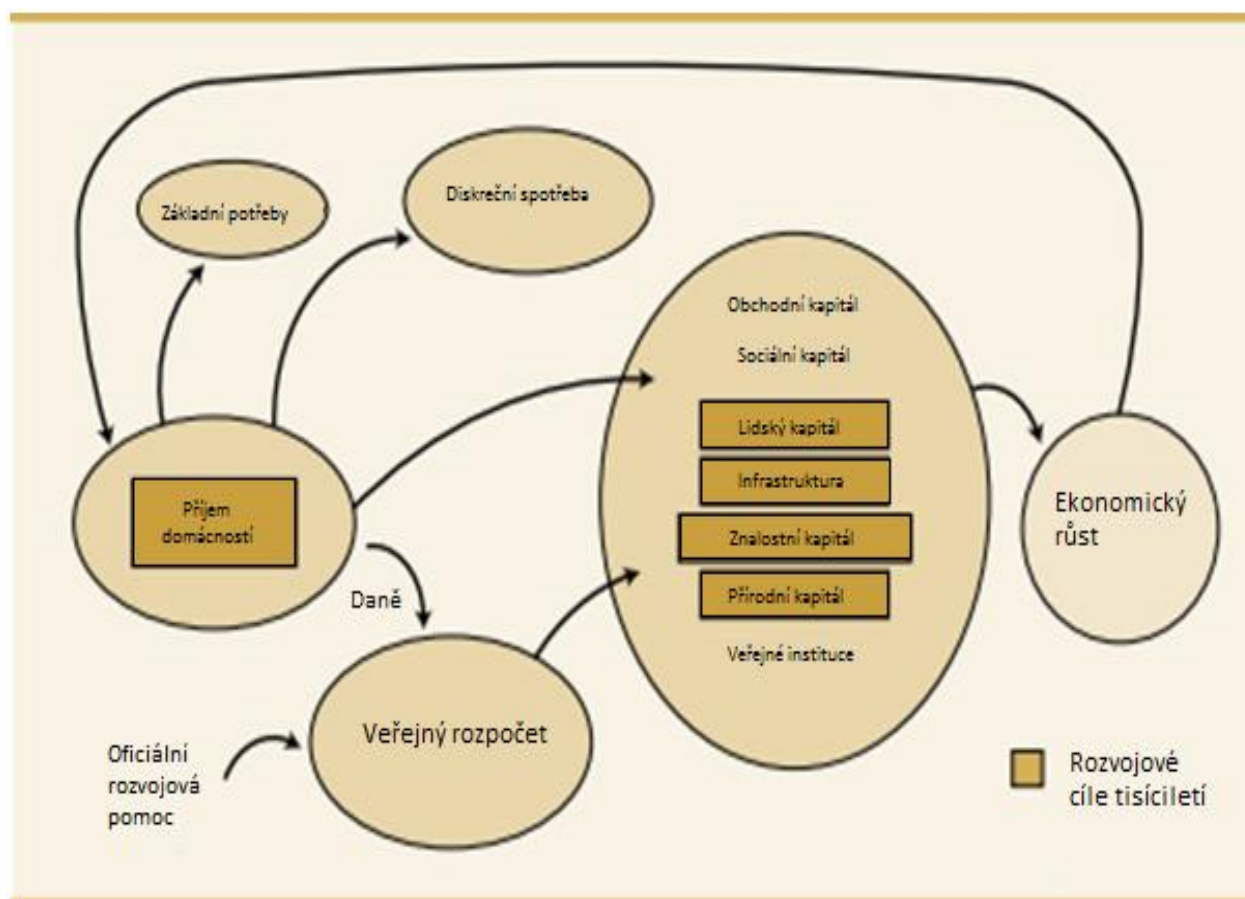
Díky tomu, že Jeffrey D. Sachs identifikoval hlavní příčiny příjmové chudoby, vyvstala otázka, jak proti těmto nízkým úsporám bojovat a jaké nástroje přitom použít, aby mohl být nastartován udržitelný ekonomický růst rozvojových zemí. Odpovědí OSN na tuto otázku spočívala v tzv. strategii „Big Push“.

3.4.2 Strategie „Big Push“

Strategie Big Push v přístupu k Rozvojovým cílům tisíciletí znamená enormní navýšení finanční pomoci (ODA) rozvojovým zemím. Externí finanční zdroje (v tomto případě ODA) tak dočasně nahrazují nedostatečné domácí úspory a napomáhají ekonomice rozvojových zemí překonat minimální kapitálovou zásobu, kterou potřebují pro nastartování ekonomického rozvoje. Oficiální rozvojová pomoc se tak stává prvotním hybatelem, jenž přes veřejné rozpočty směřuje do nejrůznějších projektů, jako je např. stavba nových škol, které zlepšují lidský kapitál a činí je tak produktivnějším (Putna, 2010).

Kvalifikovanější pracovní síla a kapitál obecně zvyšují produkční možnosti dané ekonomiky a přispívají tak k ekonomickému růstu zvyšující příjem domácností a jednotlivců. Příjem těchto domácností a jednotlivců pomáhá těmto lidem se nejen postupně vymanit z chudoby, ale také umožňuje danému státu vybírat vyšší daně, které jsou zdrojem budoucích investicí.

Obrázek 3.1: Kapitálová akumulace, ekonomický růst a Rozvojové cíle tisíciletí

Zdroj: United Nations, 2005a

Jak lze vidět z výše uvedeného, strategie Big Push bude fungovat jedině v případě, že u jejího počátku bude počátečně přítomna ODA, protože právě ona umožňuje provádět prvotní investice a tak roztočit další sérii kapitálové akumulace, které povede jak k ekonomickému růstu, tak k růstu příjmu na hlavu.

3.5 Ukazatele měření Rozvojových cílů tisíciletí

Mezinárodně dohodnutý rámec osmi Rozvojových cílů tisíciletí a jeho devatenácti podcílů byl doplněn o 48 indikátorů¹⁵. Tyto indikátory slouží k měření pokroku při plnění Rozvojových cílů tisíciletí. Tyto ukazatele byly přijaty konsensem odborníků ze Spojených národů, Mezinárodního měnového fondu, Světové banky či Organizace pro hospodářskou spolupráci.

Při stanovení jednotlivých ukazatelů by měla být splněna 4 základní kritéria a to, že ukazatele by měly (United Nations, 2003a):

- poskytnout relevantní opatření podporující plnění jednotlivých cílů,

¹⁵ Seznam a přehled všech 48 indikátorů je uveden v příloze.

- být jasné, přímočaře interpretovat a také poskytovat základ pro mezinárodní srovnání,
- být konzistentní s ostatními globálními seznamy a vyhnout se ukládání zbytečné zátěže pro vlády či další partnery,
- být kvantifikovatelné a být v souladu s měřením v čase.

Monitoring Rozvojových cílů tisíciletí se koná na celém světě, a to prostřednictvím výročních zpráv Organizace spojených národů a také prostřednictvím pravidelných zpráv jednotlivých zemí.

Měřitelnost rozvojových cílů tisíciletí je klíčem k jejich úspěchu. Bohužel v reálném životě není měření těchto cílů jednoduché, protože pro většinu rozvojových zemí nejsou k dispozici přesné či aktualizované údaje.

3.6 Rozvojové cíle tisíciletí a role Evropská unie

Stejně jako světoví lídři, i Evropská unie se připojila k boji proti chudobě a záchraně milionů životů zahrnutých v osmi Rozvojových cílech tisíciletí. Dle zpráv vydávaných Evropskou komisí, je Evropská unie pevně odhodlaná přispět k úspěšnému dosažení Rozvojových cílů tisíciletí a tak odstranění chudoby a zlepšení životních podmínek obyvatel nejchudších zemí světa.

Evropská unie představuje na poli Rozvojových cílů tisíciletí velice významného hráče – poskytuje totiž více než polovinu celkových toků podpory, což z ní dělá největšího dárce. Evropská komise pak sama o sobě přispívá okolo 13 % celkové pomoci (European Commission, 2006), v roce 2009 tato pomoc činila 12,3 mld. Eur (European Commission, 2010a). To vše prostřednictvím řady programů, které podporují Rozvojové cíle tisíciletí. Jak se Evropská unie podílí na dosažení jednotlivých dílčích cílů je uvedeno v následujících podkapitolách.

3.6.1 Evropská unie a cíl první

Ukončení extrémní chudoby a hladu je hlavním cílem činnosti EU. Evropská komise podporuje své partnerské země v jejich úsilí o zlepšení produkce potravin a přístupu k výživě a základním službám, jako je voda či energie. Mimo jiné také podporuje slušné pracovní podmínky, spravedlivou zaměstnanost a také různé druhy sociální ochrany.

Kromě humanitární pomoci – pomoci při mimořádných událostech, kdy je třeba okamžitě reagovat na vzniklé katastrofy či různé válečné konflikty – poskytuje komise také přes 600 mil. Eur na zabezpečení potravin za rok. To spočívá v poskytování přístupu k základním potravinám,

jež lidé potřebují. Prudce rostoucí ceny potravin v letech 2007/2008 vedla k vytvoření potravinového nástroje EU, jenž za pomoci 1 mld. USD přispěl k zvýšení zemědělské produktivity a zásobování potravinami v 50 nejvíce postižených zemích.

3.6.2 Evropská unie a cíl druhý

Evropská komise podporuje vzdělávání ve více než 100 zemích po celém světě. Zaměřuje se na základní vzdělávání jako základ pro další vzdělávání a rozvoj dalších dovedností. Kromě staveb nových škol a programů na vzdělávání učitelů, Evropská komise také posiluje kapacity ministerstva školství. Jedním z jejích hlavních nástrojů je management vzdělávání a také využívání informačních systémů.

V oblasti tohoto cíle pracuje Komise s širokým spektrem partnerů, jako jsou např. vlády, místní orgány, organizace občanské společnosti či soukromý sektor. Od roku 2004 bylo díky podpoře Komise zapsáno do primárního vzdělávání více než 9 milionů žáků a bylo vyškoleno více než 720 tisíc učitelů základních škol (European Commission, 2010a).

3.6.3 Evropská unie a cíl třetí

Evropská unie si uvědomuje, že rovnost žen a mužů je, co se týče snižování chudoby, také jedním z významných faktorů. Proto se snaží zahrnovat problematiku rovnosti pohlaví do všech aspektů rozvojových programů.

K podpoře rovnosti mužů a žen a především pak posílení postavení žen, využívá Evropská komise dialog s vládami a důležitými partnery, jako jsou mezinárodní i místní občanské společnosti. Díky této činnosti byl díky komisi podpořen zápis okolo 85 tisíc studentek do sekundárního vzdělávání.

3.6.4 Evropská unie a cíl čtvrtý

Ochrana práv dětí a jejich základních potřeb je nedílnou součástí činnosti Evropské unie nejen v rozvojových zemích, ale v celosvětovém měřítku.

Evropská komise se soustředí na programy financované na pomoc vládám a společenstvím s cílem zlepšit životní podmínky a základní zdravotnické služby, které umožňují přístup k odpovídající zdravotní péči dostupnou nejen dětem, ale i dalším potřebným. Evropská komise se také zabývá řešením zdraví dětí v politických rozhovorech s jejími partnery. Mimo jiné také přispívá na jednotlivé zdravotnické iniciativy, jako je např. Globální aliance pro očkování a imunizaci. Díky jejímu programu očkování se podařilo zabránit okolo 5,4 mil. předčasných úmrtí

(European Commission, 2010a). Komise rovněž přispěla k očkování více než 5 mil. dětí proti spalničkám.

3.6.5 Evropská unie a cíl pátý

Na podporu zlepšení zdraví matek, včetně sexuálního a reprodukčního zdraví využívá Evropská komise zejména programy k posílení politiky zdravotnictví a dalších systémů zdravotnictvím se zabývajících, tak aby byla zvýšena kvalita reprodukčních zdravotních služeb. Zvláštní pozornost je věnována tomu, aby rozvojové země byly odpovědné za své vlastní zdravotní strategie.

Od roku 2004 vyústila podpora Evropské komise ve více než 10 miliónů konzultací o reprodukčním zdraví a více než 4 miliónem porodů proběhlo za asistence kvalitního zdravotnického personálu (European Commission, 2010a).

3.6.6 Evropská unie a cíl šestý

Evropská komise podporuje boj proti HIV/AIDS, malárii a dalším nemocem prostřednictvím dvou vzájemně se doplňujících se přístupů, a to (European Commission, 2010a):

- bilaterální podpora a posílení zdravotních systémů pro zajištění rovného přístupu ke kvalitní péči a
- aktivního členství Globálního fondu pro boj proti AIDS, tuberkulóze a malárii.

Dále podporuje komplexní zdravotní programy, které jsou přímo dohodnuté s vládami partnerských zemí, jež jim umožňují posílit jejich vlastní systémy zdravotní péče. Prostřednictvím příspěvku do Globálního fondu na boj proti AIDS, tuberkulóze a malárii, Komise poskytla od roku 2002 přístup 7,7 mil. lidí k insekticidy ošetřeným sítím a 750 tisícům lidí s pokročilou infekcí HIV byl pak umožněn přístup k antiretrovirové léčbě.

3.6.7 Evropská unie a cíl sedmý

Evropská komise prosazuje zásadu, že hospodářský rozvoj by se neměl uskutečňovat za cenu ničení životního prostředí. Proto je zájem o životní prostředí začleněn do všech rozvojových programů Evropské komise.

Evropská komise pracuje s partnerskými zeměmi, aby bylo zajištěno, že potřeby všech národů v oblasti pitné vody a kanalizace, budou brány v úvahu. Díky vědomí, že omezené zdroje často vedou ke konfliktům, podporuje Komise spolupráci mezi zeměmi v oblasti sdílení zdrojů.

Programy na budování hygienické infrastruktury vyžadují okolo 400 mil. Eur na rok (European Commission, 2010a). Od roku 2004 mělo díky programům Komise přístup k pitné vodě více než 31 mil. lidí a k hygienickým zařízením byl umožněn přístup okolo 9 mil. lidem (European Commission, 2010a).

V oblasti biologické rozmanitosti a přírodních zdrojů se Komise zaměřuje na ochranu křehkých druhů, ekosystémů a zabraňování odlesňování. Díky různým projektům a programům, jako např. programy na nakládání s odpady, obnovitelné energie, udržitelné využívání půdy či udržitelné spotřeby, pomohla Komise ušetřit okolo 1,1 mil. km² chráněných oblastí po celém světě.

3.6.8 Evropská unie a cíl osmý

Evropská komise aktivně podporuje účinnost rozvojové pomoci, což jasně potvrzuje výše uvedené a to, že EU patří celosvětově k jejím největším dárcům.

Evropská unie a její členské státy se také zavázaly k poskytnutí pomoci v oblasti obchodu. V roce 2008 dosáhly země EU cíle zvýšit pomoc související s obchodem na 2 mld. Eur ročně (European Commission, 2010a). Tato skutečnost tak doprovázela snahu EU na zlepšení přístupu rozvojových zemích na světové trhy.

V oblasti osmého cíle Evropská komise dále podporuje národní dopravní politiky, upřednostňuje přestavbu a údržbu základní dopravní infrastruktury, jež má zásadní význam pro dlouhodobý rozvoj, regionální integraci se sousedními zeměmi a také národní bezpečnosti.

Evropská unie pokrývá veškeré oblasti Rozvojových cílů tisíciletí prostřednictvím mnohých programů a projektů financovaných skrze rozvojovou pomoc či spolupráci. Evropská unie si také předsevzala splnit cíl OSN v oblasti navýšení poskytované oficiální rozvojové pomoci na 0,7 % HND do roku 2015. Do roku 2010 poskytovat na rozvojovou pomoc 0,56 % HND jako jakýsi mezistupeň k dosažení výše zmíněného cíle OSN¹⁶.

Lze tedy vidět, že Evropská unie představuje nezbytného a velice důležitého aktéra jak v oblasti rozvojové pomoci, ale také významného aktéra pro úspěšné naplnění celého projektu Rozvojových cílů tisíciletí.

---

¹⁶ Splnit tento cíl se do roku 2010 podařilo jen těmto členským státům EU (OECD, 2011): Dánsku, Lucembursko, Nizozemsku a Švédsku.

3.7 Budoucnost Rozvojových cílů tisíciletí po roce 2015

V roce 2011 byl ustanoven tým OSN, jenž se měl zaměřit na celosystémovou přípravu pro agendu OSN v oblasti Rozvojových cílů tisíciletí po roce 2015. V čele tohoto týmu stojí Oddělení pro hospodářství a sociální věci a také Program rozvoje OSN. Tým OSN sdružuje vedoucí odborníky z více než 50 subjektů OSN a dalších mezinárodních organizací.

Rozvojové cíle tisíciletí byly spuštěny na přelomu tohoto století a jejich ukončení bylo stanoveno na rok 2015, což je za dva roky. Při úvahách, jak vyřešit budoucnost Rozvojových cílů tisíciletí, představuje první krok zaměření se na různé možnosti, jak rozvojové cíle pozměnit či doplnit. Mezi další krok pak patří snaha prozkoumat alternativní možnosti pro vytvoření úplně nového rámce.

3.7.1 Možnosti nové podoby MDGs po roce 2015

Na základě důležitosti a také dosavadního plnění Rozvojových cílů je jasné, že i po roce 2015 by měl existovat určitý rámec, který by se zaměřil na řešení otázek chudoby a deprivace, kterou v dnešní době trpí velký počet lidí.

Zpráva OSN zabývající se budoucností Rozvojových cílů tisíciletí po roce 2015 však vyzdvihuje, že je zapotřebí tyto cíle pozměnit, než se ubírat stejnou cestou dále. Tato změna by mohla mít podobu buď jako přidání nových cílů k cílům dosavadním, nebo naopak ubrání stávajících cílů. Není ani zcela vyloučena otázka, že by mohly být nastaveny zcela nové Rozvojové cíle.

Při přípravě budoucích rozvojových cílů byl vyzdvižen požadavek, aby došlo k minimalizaci zdvojení a překrývání se jednotlivých cílů. Dále se ukázalo jako nutné snížit řadu ukazatelů, pro které byla získávána jen neúplná a nekvalitní data. Dalším důležitým úkolem je zobecnění rozvojových cílů. Tyto zobecněné Rozvojové cíle by pak měly být upraveny v rámci aktuálních podmínek a zejména národních priorit. Rozvojové cíle by tak do budoucna měly představovat soubor norem, v rámci kterých si budou národní vlády formulovat své vlastní cíle s ohledem na jejich potřeby (Nayyar, 2012).

Další z možností, jak jsem již uvedla výše, je rozvojové cíle zcela nahradit cíli novými. Jedná se o ambiciózní plán, jenž by vyžadoval spoustu práce. Za prvé by bylo nutné, aby se celá rekonstrukce Rozvojových cílů prováděla na vnitrostátní úrovni, protože musí být zohledněny rozvojové národní priority.

Za druhé je nezbytné, aby byly vytvořeny mechanismy pro rozpoznávání a posuzování jednotlivých výsledků a také upravení jednotlivých ukazatelů, aby nebyly zavádějící. To je však v praxi velmi obtížné, protože statistiky a data (například o rozdělení příjmů či spotřeby) jsou často velmi nedostatečné či neúplné. Za třetí je nezbytné, aby nový rámec Rozvojových cílů obsahoval spíše způsob, jak těchto cílů dosáhnout než se soustředit na konečné výsledky. Jinými slovy nové Rozvojové cíle nebudou tak striktně zaměřeny na výstupy, ale na celý proces jejich dosažení (Nayyar, 2012).

3.7.2 Národní kontext budoucích Rozvojových cílů

U budoucích rozvojových cílů, ať už v jejich změněné podobě nebo v jejich zcela nové podobě, je důležité, aby byly přeformulovány národní politiky, změněny strategie a také přehodnocen stávající vývoj. Nové formulace politik by měly nastavit nové makroekonomické cíle a také přehodnotit politické nástroje. Makroekonomické cíle by se neměly zaměřit jen na řízení inflace či odstranění makroekonomické nerovnováhy, ale měly by se orientovat na podporu vytváření pracovních míst a také podporu hospodářského růstu. Přeformulování se také musí vztahovat na politické nástroje – například fiskální politika nemůže být využívána jen jako prostředek ke snížení schodku veřejných financí, ale také by měla být využita jako nástroj k dosažení plné zaměstnanosti a hospodářského růstu. Měnová politika by se zase neměla primárně zaměřovat pouze na řízení inflace (Nayyar, 2012).

Rozvojové cíle po roce 2015 musí vytvořit takový rámec, který bude skutečně podporovat rozvoj dané země a zdůrazní národní kontext. Základním cílem musí být vždy blaho lidí – to, jak vyplývá z výše uvedeného, vyžaduje vytváření pracovních míst, jenž poskytuje trvalé živobytí spolu v kombinaci s efektivním poskytováním veřejných služeb, jako je školství a zdravotnictví.

3.7.3 Mezinárodní kontext budoucích Rozvojových cílů

Mezinárodní kontext rozvojových cílů je mimo jiné také zdůrazněn v osmém cíli, jenž se snaží vyvinout globální partnerství pro rozvoj. Tato snaha má několik aspektů, které sahají od řešení specifických potřeb Nejméně rozvinutých zemí (LDC), přes poskytování komplexního řešení problémů zadlužení rozvojového světa až po vytváření mnohostranného obchodního systému a mezinárodního finančního systému, který podporuje rozvoj.

Při posuzování rozvojových cílů po roce 2015 je zapotřebí znovu promyslet mezinárodní aspekty. Proto je třeba přizpůsobit, upravit nebo změnit stávající osmý cíl a také přeformulovat

či znovu nadefinovat Globální agendu pro rozvojovou spolupráci, a to ve třech rozměrech mezinárodního kontextu (Nayyar, 2012):

1. Je nutné odstranit asymetrii ve vztazích mezi bohatými a chudými zeměmi.
2. Je nezbytné rozšířit politiku rozvoje vůči těm zemím, které jsou nejvíce opožděné ve vývoji.
3. Je zapotřebí přejít od jednosměrných vztahů ke vztahům partnerství mezi průmyslovými a rozvojovými zeměmi.

Dnešní svět by neměl opustit úsilí k realizaci dalších rozvojových cílů, protože z plnění stávajících cílů vyplývá, že ještě zdaleka není vyhráno. Jednotlivé státy stále potřebují rozvojové agendy, především pak rozvojové země, jež nemají ucelené národní programy ani vize do budoucna. Navíc nelze spoléhat na to, že i kdyby byly dané rozvojové cíle splněny, přestaly by v budoucnu tyto problémy existovat. Naopak se může stát, že začnou existovat problémy nové. Proto je zapotřebí na všechny tyto skutečnosti myslet a tuto situaci ani do budoucna nepodceňovat.

4 Plnění vybraných Rozvojových cílů tisíciletí v rozvojových regionech světa

V září roku 2000 bylo nadefinováno a přijato osm ambiciózních rozvojových cílů pro nadcházející tisíciletí. Třetí kapitola zabývající se Rozvojovými cíli tisíciletí ukázala, že než tyto cíle dosáhly své stávající podoby, prošly velkými změnami. A právě těchto osm ambiciózních rozvojových cílů dojde již za dva roky (září roku 2015) ke svému konci, na kterém bude hodnocena jejich úspěšnost, a také zda byly jednotlivé cíle naplněny.

Čtvrtá kapitola této diplomové práce je zaměřena na hodnocení plnění daných cílů v jednotlivých rozvojových regionech světa. Pro svou práci jsem si vybrala hodnocení tři následujících cílů a to: odstranit extrémní chudobu a hlad (1. cíl), dosáhnout základního vzdělání pro všechny (2. cíl) a prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti (3. cíl). Spolu s cílem boje proti HIV/AIDS, malárii a dalšími nemocemi jsou tyto cíle nejen z mého pohledu, ale také z pohledu mnohých autorů, považovány za jedny z nejdůležitějších, jež jsou velmi významné pro udržení trvalého rozvoje v jednotlivých oblastech rozvojových regionů.

4.1 Úspěšnost plnění prvního cíle - odstranění extrémní chudoby a hladu

První rozvojový cíl je považován za zastřešující cíl, kterého bude dosaženo právě díky úspěšnému plnění cílů po něm následujících. Chudoba je považována za jeden z nejzávažnějších problémů současného globalizovaného světa. Pavla Gomba ve své publikaci „Slyšíte nás“ nadefinovala chudobu následovně: „*Chudoba znamená mnohem víc než nedostatek peněz. Chudoba je, když nemůžete usnout hladem. Chudoba je, když nemáte střechu nad hlavou. Chudoba je, když je vám zle, ale nemáte na doktora. Chudoba je, když si nemůžete přečíst jízdní řád, protože jste nechodili do školy. Chudoba je, když vám ubližují, ale vaše volání o pomoc nikdo neslyší. Chudoba je bezmocnost, bezcennost a nesvoboda.*“ (Gomba, 2004, s. 77).

První cíl se skládá ze tří podcílů a to:

- Do roku 2015 snížit na polovinu podíl lidí, kteří žijí z příjmů nižšího než 1 USD na den.
- Dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a slušné práce pro všechny, včetně žen a mladých lidí.
- Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí, kteří trpí hladem.

V třetí kapitole bylo uvedeno, že monitorování plnění těchto cílů probíhá na základě stanovených ukazatelů. V rámci cíle prvního se jedná u ukazatele zobrazené v následující tabulce.

Tabulka 4.1: Přehled ukazatelů plnění prvního cíle

Cíle a úkoly	Ukazatele plnění
Cíl 1: Odstranit extrémní chudobu a hlad	
Úkol 1. A: Do roku 2015 snížit na polovinu podíl lidí, kteří žijí z příjmů nižšího než 1 USD na den.	1.1 Podíl populace pod hranicí 1 USD na den. 1.2 Poverty gap ratio ¹⁷ 1.3 Podíl nejchudších domácností na spotřebě.
Úkol 1. B: Dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a slušné práce pro všechny, včetně žen a mladých lidí.	1.4 Tempo růstu HDP k počtu zaměstnaných osob. 1.5 Poměr zaměstnaných v populaci. 1.6 Podíl zaměstnaných lidí s příjmy nižšími než jeden USD na den. 1.7 Podíl samozivitelů a pomocníků v domácnosti na celkové zaměstnanosti.
Úkol 1. C: Do roku 2015 snížit na polovinu podíl lidí, kteří trpí hladem.	1.8 Výskyt podvyživených dětí ve věku do pěti let. 1.9 Podíl populace s příjmem potravy pod hranicí energetického výživového minima.

Zdroj: The World Bank, 2008, vlastní úprava

Bezesporu nejvyužívanějším indikátorem je indikátor podílu populace žijícího pod hranicí 1 USD na den. Jedná se o procentní vyjádření obyvatel žijících pod touto hranicí. Hranice jednodolarové chudoby srovnává spotřebu či příjem na obyvatele a také zahrnuje spotřebu z vlastní výroby či naturální příjmy. Tato hranice také slouží pro srovnávání chudoby skrz všechny země a bývá označována jako hranice absolutní chudoby. Mezi další využívaný ukazatel patří tzv. poverty gap ratio. Tento ukazatel představuje průměrný deficit celkové populace k hranici chudoby (za nechudé se považují ti, jejichž deficit se rovná nule). Odráží nejen hloubku, ale i rozsah chudoby ve společnosti.

Z celosvětového hlediska bylo zprvu plnění prvního cíle velice úspěšné. Mezi lety 1990 a 2005 se počet lidí žijících pod hranicí chudoby snížil ze 1,8 miliardy na 1,4 miliard lidí. Také podíl lidí žijících v extrémní chudobě v rozvojových regionech klesl ze 46 procent na 27 procent. Tyto úspěšné vyhlídky však byly narušeny hospodářskou krizí, která vypukla v roce 2008. Světová banka odhaduje, že účinky hospodářské krize v roce 2010 dovedly do extrémní chudoby dalších 64 milionů lidí a tak tedy bude míra chudoby v roce 2015 mírně vyšší, než jaká by byla bez působení hospodářské krize (United Nations, 2010a).

¹⁷ Poverty gap ratio je jedním z ukazatelů, pro nějž není využíván český překlad.

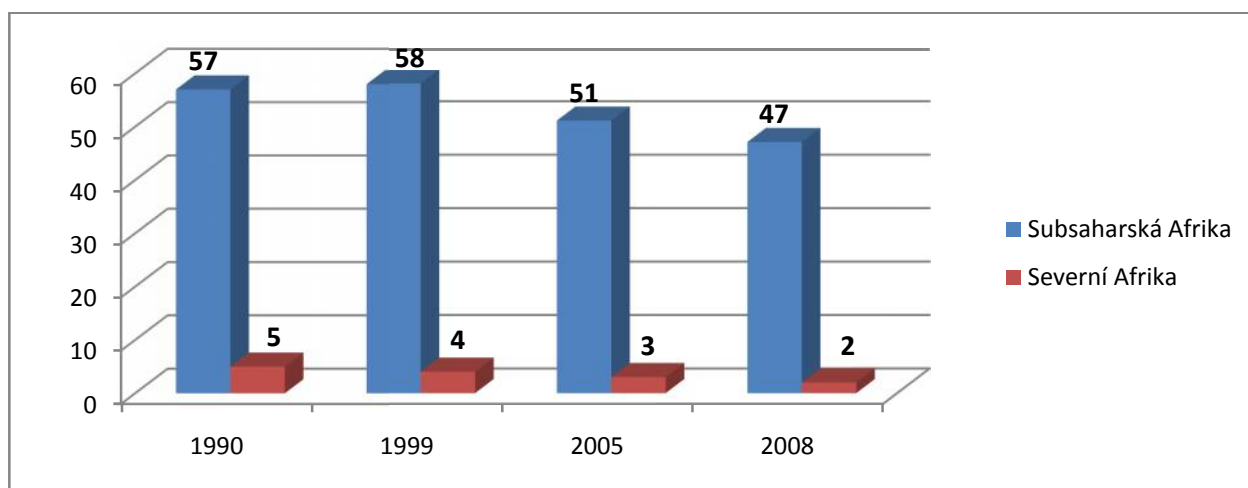
I když vypadá plnění prvního cíle úspěšné, je třeba si uvědomit, že v rámci jednotlivých rozvojových regionů se úspěšnost plnění značně liší. Díky tomuto faktu bude hodnocení plnění prvního cíle v následujících podkapitolách probíhat z hlediska jednotlivých rozvojových regionů. Toto rozdělení tak umožní ucelenější a přehlednější pohled.

4.1.1 Plnění prvního cíle v rozvojovém regionu Afrika

Afrika je rozvojovým regionem, který je chudobou a nedostatečnými příjmy zasažen nejvíce, zejména co se týče regionu Subsaharské Afriky.

Subsaharská Afrika zahrnuje 33 afrických zemí, jejichž populace se v roce 2001 pohybovala okolo 617 milionů obyvatel. Avšak vážený průměr ročního příjmu na osobu činil pouhých 271 USD na osobu. Na den toto číslo představovalo 74 centů na osobu (Sachs, 2004). Kromě toho je také regionem Afriky, jenž nejvíce trpí hladem a podvýživou.

Graf 4.1: Procento populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2009 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.1 srovnává podíl obyvatelstva žijícího pod hranicí 1,25 USD na den¹⁸. Přestože Afrika během posledního desetiletí také významně přispěla ke globálnímu ekonomickému růstu (United Nations, 2011b) a i v Subsaharské Africe došlo v rozmezí let 1990 a 2008 k poklesu podílu obyvatelstva žijícího pod 1,25 USD z 57 % na 47 %, je tento pokles ještě daleko k naplnění svého cíle, a to dosažení 28,5 % do roku 2015.

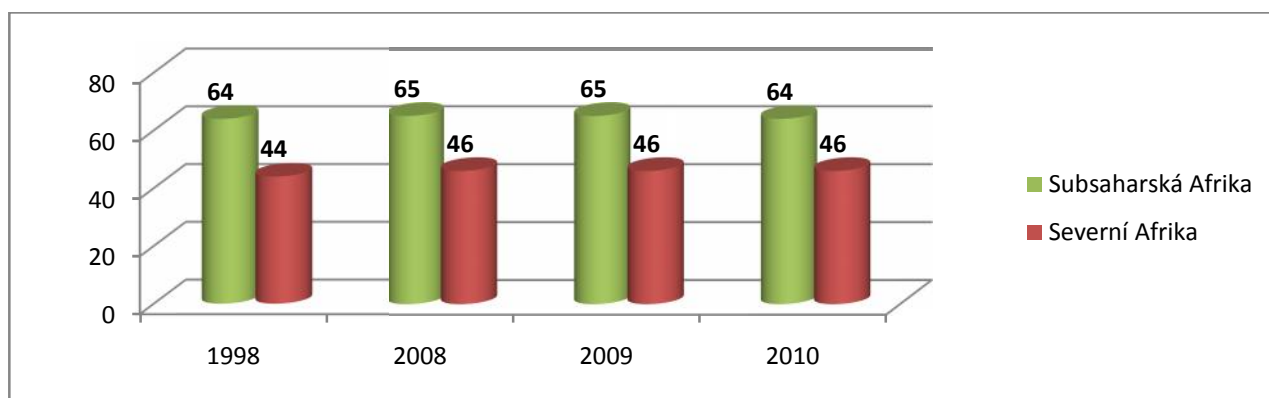
Velké rozdíly v chudobě nejdou vidět pouze v rozčlenění Afriky na Severní a Subsaharskou, ale také v tom, zda se jedná o města či venkov. Přestože z uvedených grafů vyplývá, že se Africe daří pomalým tempem snižovat míru chudobu jako takové, míra chudoby ve venkovských

¹⁸ Do roku 2009 se k hodnocení podílu lidí trpících chudobou využívalo jako měřítko 1 USD/den. Od r. 2009 však došlo ke změně a tato hranice byla navýšena na 1,25 USD/den.

oblastech je ale v Africe naopak na vzestupu. Venkovy, které nejvíce čelí chudobě, opět spadají na území Subsaharské Afriky. Subsaharská Afrika je navíc jedinou oblastí na světě, kde je počet venkovských lidí žijících v extrémní chudobě na vzestupu, ačkoliv procento všech venkovských lidí, jež jsou velmi chudí, během poslední deseti let pokleslo.

Na rozdíl od ostatních regionů se Subsaharská Afrika nebyla schopna vypořádat s příčinami chudoby na venkově, jako jsou např. omezené ekonomické příležitosti, nedostatek majetku či špatné systémy vzdělávání (IFAD, 2011).

Graf 4.2: Počet zaměstnaných k celkové populaci v %

Zdroj: Millenium Development Report, 2010 – 2011, vlastní zpracování

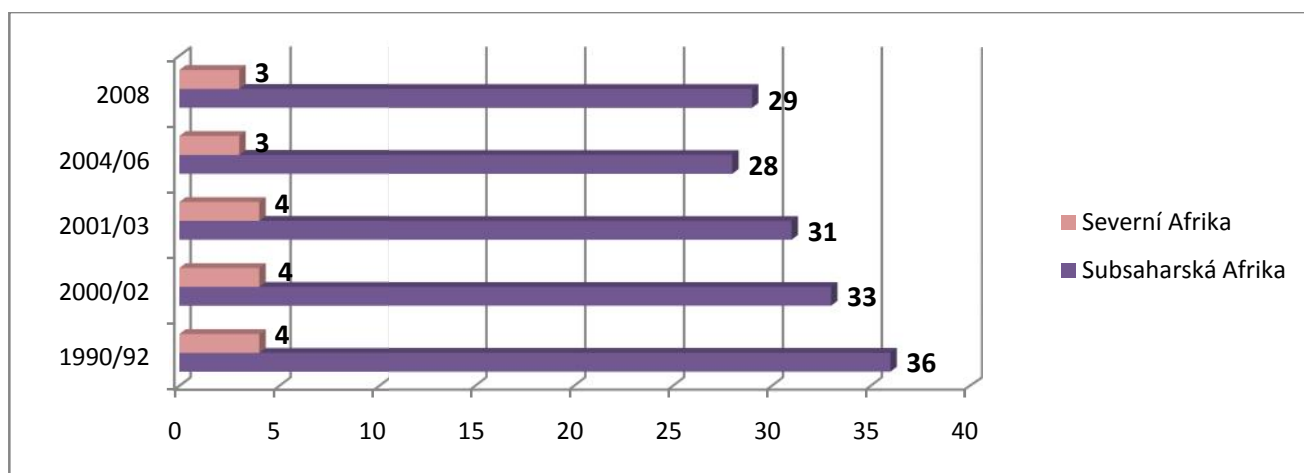
Pod první cíl spadá také zajištění produktivního a slušného zaměstnání pro všechny. Graf č. 4.3 může být na první pohled matoucí, protože ukazuje, že vyšší zaměstnanosti je dosahováno v Subsaharské Africe. Je třeba si ale uvědomit, že Subsaharská Afrika má na rozdíl od Severní Afriky daleko větší podíl mladších obyvatel, kteří představují důležitou složku pracovní síly. Jak lze z grafu 4.3 vidět, od r. 1998 nebylo učiněno v žádném z regionů významného pokroku. V Subsaharské Africe tento poměr kolísá stále mezi 64 a 65 procenty. V Severní Africe, kde od r. 1998 do r. 2008 došlo k zvýšení tohoto poměru o dva procentní body, se situace také nezměnila.

Hlavní problém v Africe představuje především nezaměstnanost mladých lidí. Tento problém je dán také faktem, že podíl mladých lidí na celkovém počtu obyvatel je v Africe nejvyšší. Největší obavy z nezaměstnaností mladých lidí panují zejména v Severní Africe. V roce 2008 si v Severní Africe nemohlo najít práci více než 20 % mladých lidí. Zaměstnaných tedy bylo jen 40,7 % mužské části a 15,9 % ženské části mladší populace (United Nations, 2011c).

Právě řešení problémů nezaměstnanosti mladých lidí nejen v Severní Africe, ale i v každém regionu Afriky, by významně přispělo ke snížení celkové nezaměstnanosti. Jedním z faktorů, jenž by mohl pomoci ke zvýšení zaměstnanosti mládeže, jsou investice do mladých lidí, které by

pomohly transformovat tuto demografickou výzvu do ekonomických příležitostí. Důležité je také vypracovat efektivní národní akční plány pro zaměstnanost mládeže, které by posoudily a řešily klíčové bariéry zaměstnanosti mladých lidí, jež jsou vypracovávány v řadě rozvinutých světových ekonomik. A v neposlední řadě je také důležité zaměřit se na oblast a strukturu celého systému vzdělávání, aby mohli mladí lidé uspět a odpovídat na aktuální požadavky trhu práce.

Graf 4.3: Podíl lidí trpících podvýživou k celkovému obyvatelstvu v %

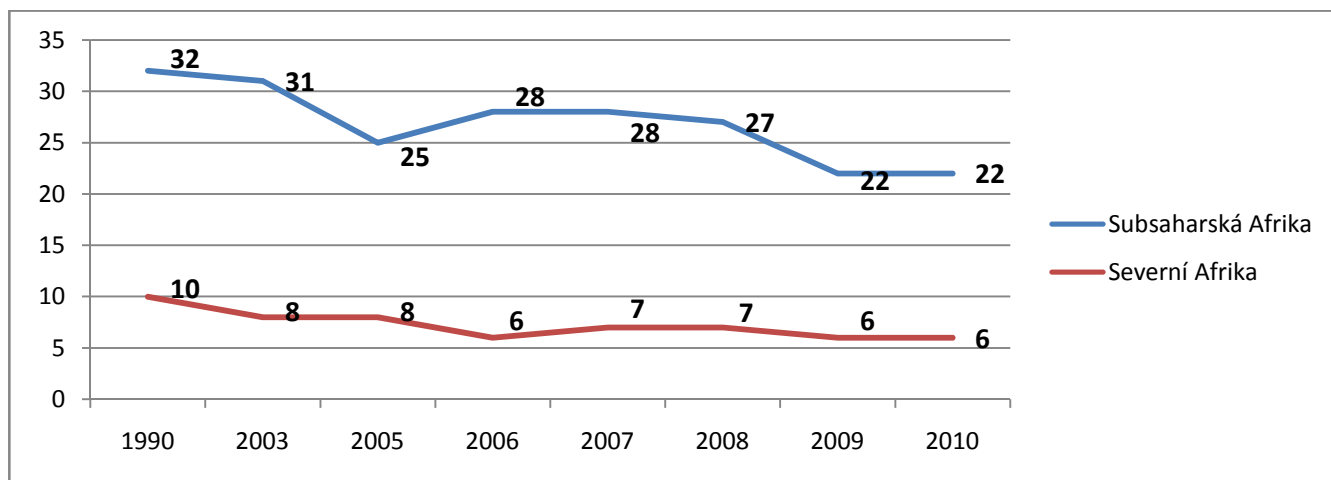
Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Pokrok v ukazateli podílu obyvatelstva trpícího podvýživou na celkovém obyvatelstvu byl v Africe od roku 1990 poměrně pomalý. Celkově v Africe klesl podíl obyvatel trpících podvýživou z 25 % na 22 % v roce 2010 (United Nations, 2011c). Jedná se o jeden z ukazatelů, u které se zejména v Africe neočekává jeho splnění do r. 2015. Jedním z faktorů, jenž velmi ovlivnil pokrok ve snižování obyvatel trpících podvýživou a hladem, se stalo zvýšení cen potravin v důsledku potravinové krize v roce 2008. Trend růstu cen světových potravin má na Afriku velmi významný vliv. Dalším faktorem je také nesoulad mezi humanitární pomocí a pomocí poskytovanou na podporu zemědělství plynoucí do Afriky. Většina finančních prostředků je totiž poskytování skrz potravinou pomoc v období nouze, než prostřednictvím peněz na samotný rozvoj a podporu zemědělství, které je právě klíčové pro dlouhodobé vyřešení této otázky (United Nations, 2011c).

Ačkoli je kontinent příliš daleko od splnění cíle snížit na polovinu počet lidí trpících hladem, existují v afrických zemích značné rozdíly v plnění tohoto cíle. Z grafu 4.4 je však patrné, že v Subsaharské Africe od r. 1990 došlo ke snížení podílu lidí trpících podvýživou na celkové populaci z 36 % na 29 % v roce 2008, což nepochybně jistý pokrok představuje. Mezi úspěšné africké země, jimž se významně podařilo snížit nebo dokonce splnit cíl snížit na polovinu počet lidí trpící podvýživou patří například Ghana, Tunisko, Malawi či Mauretánie. Mezi země, které

při plnění cíle zdaleka tak úspěšné nebyly, se řadí Demokratická republika Kongo, Čad, Eritrea, Burundi, Etiopie, Keňa či Somálsko a Súdán.

Graf 4.4: Podíl dětí mladších pěti let trpících podvýživou na celkové populaci v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Pokrok ve snížení podílu dětí mladších pěti let trpících podvýživou je také pomalý a je velmi nepravděpodobné, že bude do r. 2015 splněn. Stejně jako u předchozího, se plnění tohoto cíle v jednotlivých afrických oblastech samozřejmě liší. Z grafu 4.5 lze vidět, že Subsaharské Africe se tento podíl podařilo od r. 1990 snížit o deset procentních bodů. Avšak ani to nestačí ke splnění tohoto cíle. Opět zde ale existují země, které si při plnění tohoto úkolu vedly dobře, a to například Alžírsko, Egypt, Malawi, Senegal, Ghana, Angola či Rwanda. Oproti tomu země, ve kterých nedošlo k téměř žádnému pokroku nebo naopak ke zhoršení situace patří: Nigérie, Čad, Lesotho, Guinea, Zimbabwe či Burkina Faso.

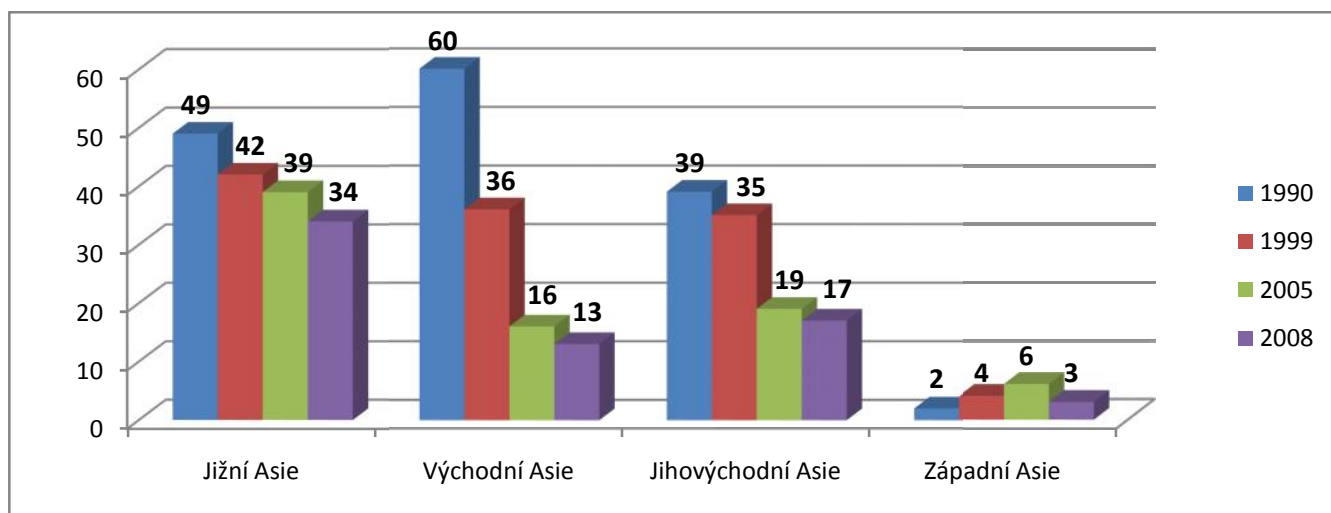
Jak lze vidět z celé této podkapitoly, jež se zabývala hodnocením plnění prvního rozvojového cíle v Africe, cíl první se touto rozvojovému regionu do roku 2015 splnit nepodaří. Navzdory tomuto faktu však nelze popřít, že zde v určitých oblastech došlo k pokroku. To potvrzují už jednotlivé grafy ukazující pokrok, kterého bylo dosaženo postupně od r. 1990. Zatímco u Severní Afriky, kde tento pokrok nebyl až tak viditelný, byla Subsaharská Afrika o něco úspěšnější (např. snížení podílu obyvatel žijících pod 1,25 USD na den o deset procentních bodů, pokles o sedm procentních bodů u podílu obyvatelstva trpícího podvýživou či pokles o deset procentních bodů u podílů dětí mladších 5 let trpících podvýživou).

4.1.2 Plnění prvního cíle v rozvojovém regionu Asie

Extrémní chudoba v Asii, v největším a také nejlidnatějším kontinentu, ovlivňuje až na 900 milionů lidí. A právě ve snížení počtu obyvatel trpících extrémní chudobou patří rozvojový region k těm nejúspěšnějším. Řada úspěšných ekonomik Asie, zejména ve Východní či Jihovýchodní Asii již vytyčeného cíle dosáhla.

Graf 4.5: Procento obyvatelstva žijících pod 1,25 USD na den

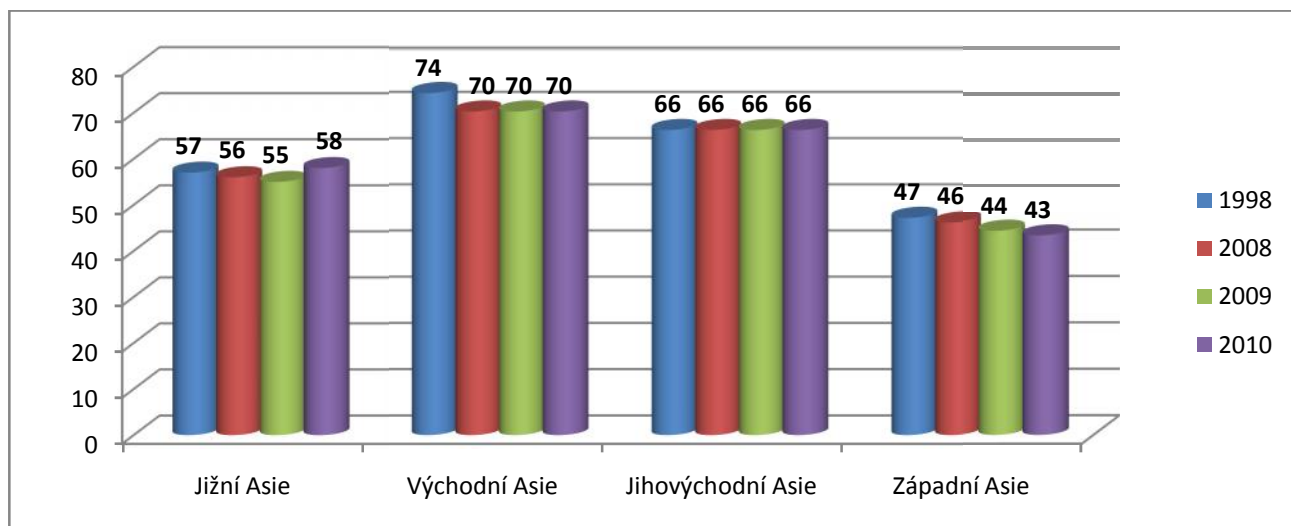

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2009 - 2012

Graf č. 4.5 ukazuje podíl obyvatel žijících pod 1,25 USD na den na celkové populaci. Zdaleka nejvyšší byl tento podíl ve výchozím roce ve Východní Asii (60 %). Přesto je zde vidět velký pokrok ve snižování tohoto ukazatele. Přestože Východní Asie byla asijským regionem s největší hodnotou tohoto ukazatele, podařilo se ho snížit o více než polovinu z 60 % v r. 1990 na 13 % v r. 2008. Dalším úspěšným regionem byla Jihovýchodní Asie, v níž také došlo ke snížení chudoby o více než polovinu (z 39 % na 17 % v r. 2008). Jižní Asie také učinila významného zlepšení v oblasti chudoby ze 49 % v r. 1990 na 34 % v r. 2008, přesto na dosažení cíle nedosahuje.

Celkově došlo v rozvojovém regionu Asie ke snížení podílu obyvatel žijících pod 1,25 USD na den z 50 % v r. 1990 na 22 % v r. 2009. To znamená, že Asie cíl ve snížení extrémní chudoby o polovinu splnila (United Nations, 2012c).

Graf 4.6: Počet zaměstnaných k celkovému obyvatelstvu v %

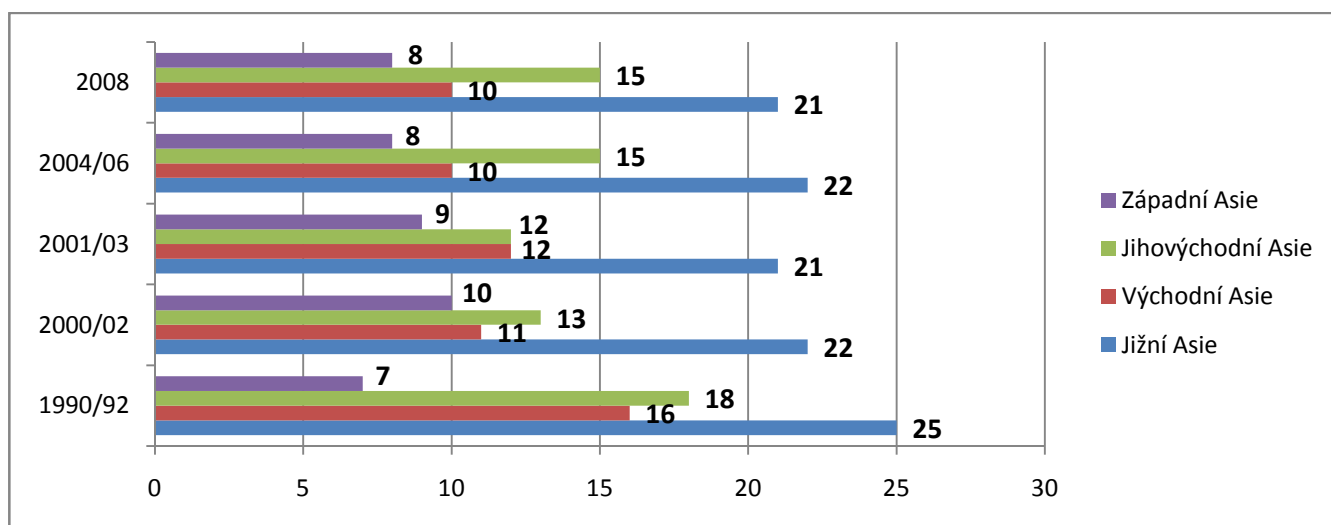

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2010 – 2011, vlastní zpracování

Graf č. 4.6 ukazuje podíl zaměstnaného obyvatelstva k celkovému obyvatelstvu. Stejně jako tomu bylo u rozvojového regionu Afriky, ukazatel se mění pouze nepatrně. U Jihovýchodní Asie nedošlo v průběhu uvedených let dokonce k žádné změně. V regionech Východní a Západní Asie oproti tomu došlo k poklesu tohoto podílu o čtyři procentní body. Jediný region, jenž zaznamenal mírný nárůst, představuje Jižní Asie (z 57 % na 58 %). Celkově lze považovat pokrok v plnění tohoto cíl za velmi pomalý a také obtížný, především v důsledku dopadů hospodářské krize.

Poslední podcíl v rámci prvního cíle se soustředí na snížení podílu lidí trpících hladem na polovinu. V Asii dle odhadů trpí jedna z šesti osob podvýživou. Nejzávažnější jsou tyto problémy zejména v Jižní a Jihovýchodní Asii.

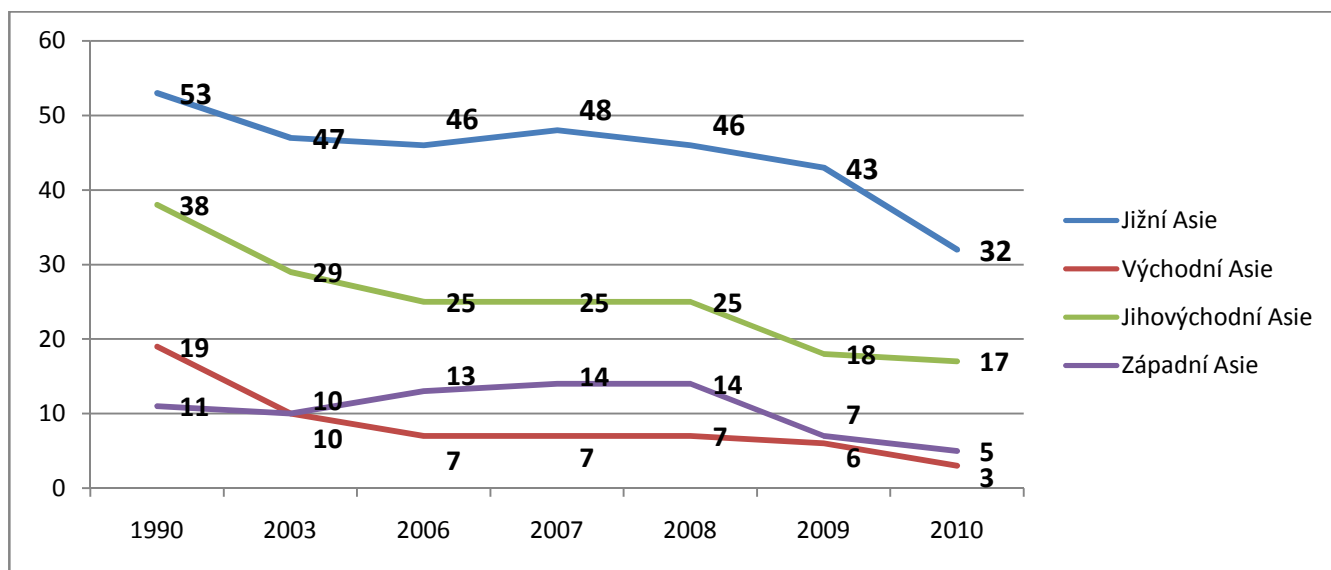
Graf 4.7: Počet lidí trpící podvýživou k celkovému obyvatelstvu v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Jak již bylo uvedeno výše, nejvyšší podíl obyvatel, jež trpí hladem se, nachází v Jižní a v Jihovýchodní Asii. I když byl v těchto regionech tento podíl snížen (v Jižní Asii o čtyři procentní body, v Jihovýchodní Asii o tři procentní body), jedná se jen o malý pokrok. Ve Východní Asii bylo zaznamenáno nejvyšší snížení, o šest procentních bodů a je tak jedním z regionů, který je nejbližší dosažení daného cíle. Jediný region, který naopak zaznamenal mírné zvýšení je region Západní Asie, ze 7 % v r. 1990/92 na 8 % v r. 2008.

Graf 4.8: Podíl dětí mladších pěti let trpících podvýživou v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Rozvojový region Asie patří k regionu, kde je největší podíl dětí do věku pěti let trpící podvýživou – odhaduje se, že vždy jedno ze tří dětí je podvyživené. Nejhorší situace je v Jižní Asii, kde v r. 1990 trpělo podvýživou 53 % dětí. Dané vysoké číslo se do r. 2010 podařilo snížit o celých 21 procentních bodů. Přesto však stále nedošlo ke snížení na polovinu. Oproti tomu Jihovýchodní Asii, kde se tento podíl také pohyboval na vysoké úrovni (38 % v r. 1990) svůj cíl splnil v r. 2009, kdy podíl dětí ve věku do pěti let trpících podvýživou činil 18 % a i nadále se tento podíl snižuje. Mezi nejúspěšnější regiony však patří Východní Asie, které se podařilo dosáhnout pokroku ve snížení podílu z 19 % v r. 1990 na pouhých 3 % v r. 2010. Za ní pak stojí Západní Asii, kde došlo k poklesu z 11 % ve výchozím roku na 5 % v r. 2010.

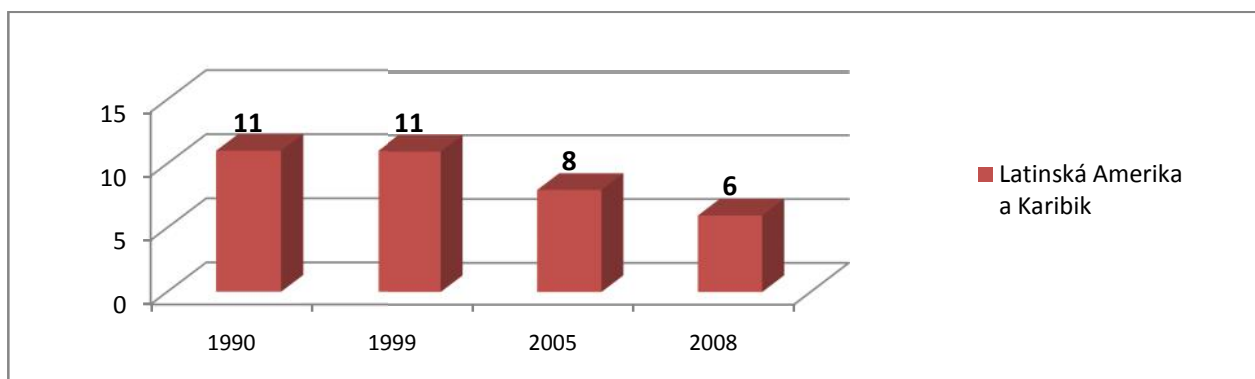
Celkově lze pokrok při plnění první cíle a jeho podcílů zhodnotit pozitivně. Celkově se asijskému rozvojovému regionu podařilo snížit podíl lidí trpících extrémní chudobou na polovinu už v r. 2009. Na tomto cíli byl úspěch nejviditelnější. Bez výraznějšího pokroku však zůstal cíl na dosažení plné a produktivní zaměstnanosti, které se od r. 1990 pohybuje téměř na stejné úrovni. Dále se ani jednomu z asijských regionů zatím nepodařilo splnit cíl v oblasti snížit

na polovinu podíl lidí trpících hladem. Nejblíže je ke splnění cíle do r. 2015 Východní Asie. Významnější posun byl učiněn ve snížení podílu dětí ve věku do pěti let trpících podvýživou, kde se o polovinu tento podíl podařilo snížit regionům Východní Asie, Západní Asie a také Jihovýchodní Asie.

4.1.3 Plnění prvního cíle v rozvojovém regionu Latinská Amerika a Karibik

Rozvojový region Latinské Ameriky a Karibiku je nejen rozlohou, ale také co do počtu obyvatel nejmenším rozvojovým regionem. Kromě toho je Latinská Amerika a Karibik regionem silně poznamenaným velkými sociálními nerovnostmi. Dle odhadů United Nations, z celkového počtu 596 miliónů obyvatel, obdrží 10 % obyvatel 48 % všech příjmů, zatímco nejchudší část populace má přístup k pouhým 2 % z celkového příjmu.

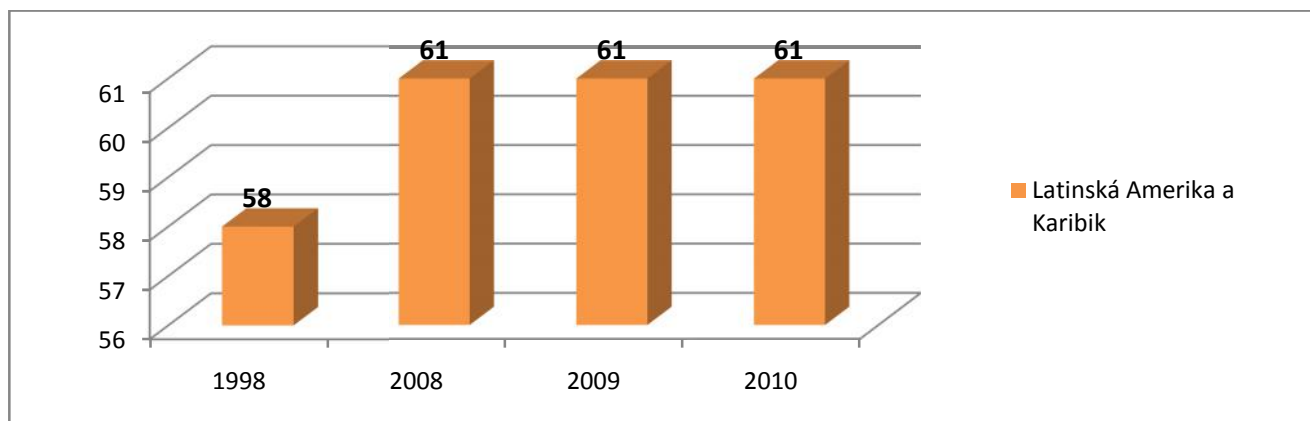
Graf 4.9: Procento populace žijící pod 1,25 USD na den

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2009 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.9 ukazuje podíl populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den na celkovém obyvatelstvu v %. Region Latinské Ameriky a Karibiku je ze všech rozvojových regionů chudobou postižen nejméně. Více než polovina obyvatel trpících extrémní chudobou je soustředěna pouze ve třech zemích a to Brazílii, Mexiku a Kolumbii. Od roku 1990 se celková makroekonomická situace v tomto regionu zlepšila – především díky pozitivnímu hospodářskému výkonu a také stabilitě. To se také odrazilo v daném ukazateli, který klesl z 11 % v r. 1990 na 6 % v r. 2008. Hodnota tohoto ukazatele tak ukazuje, že region Latinské Ameriky a Karibiku má velkou šanci na splnění cíle snížit na polovinu podíl lidí trpících chudobou. Přesto se však odhaduje, že daný pozitivní hospodářský růst a také snižování chudoby bude stejně jako i jiné rozvojové regiony ovlivněn globální ekonomickou krizí.

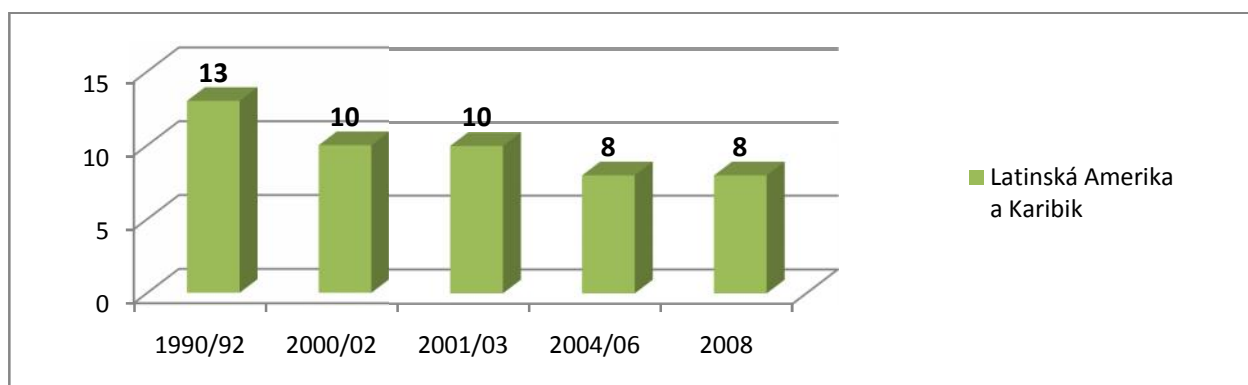
Graf 4.10: Podíl zaměstnaných k celkové populaci v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2010 – 2012, vlastní zpracování

V oblasti cíle zvýšení zaměstnanosti se hodnota ukazatele poměru zaměstnaných k celkové populaci pohybuje v přibližně stejných číslech jako v ostatních rozvojových regionech. Jak lze vidět z grafu č. 4.10, ke změně tohoto ukazatele došlo pouze mezi lety 1998 a 2008, kdy došlo ke zvýšení zaměstnanosti na celkové populaci z 58 % v r. 1998 na 61 % v r. 2008 a od té doby se stabilně udržuje na této úrovni. V tomto ukazateli tak bylo dosaženo jen minimálního pokroku.

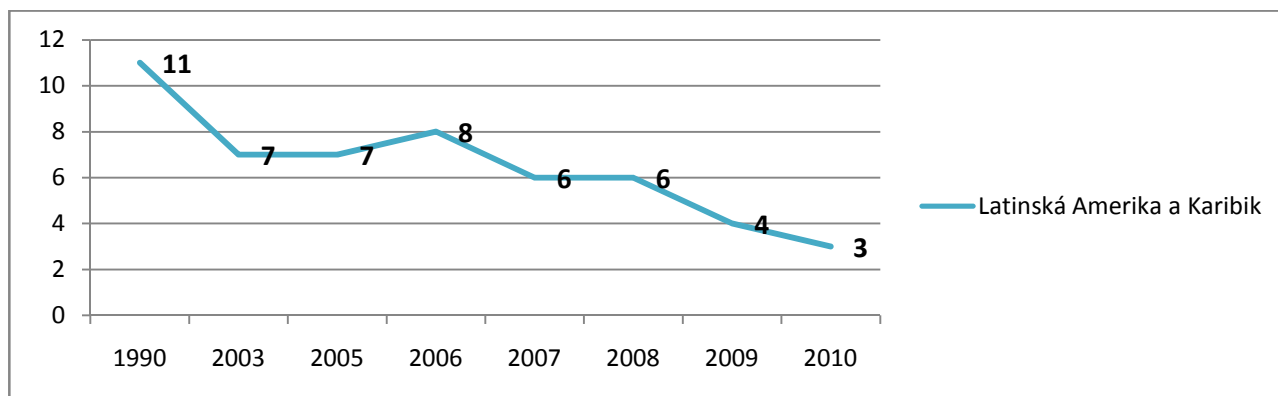
Graf 4.11: Počet lidí trpících podvýživou k celkovému obyvatelstvu v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Jak lze vidět z grafu č. 4.11, v r. 1990 trpělo v Latinské Americe a Karibiku podvýživou 13 % obyvatel z celkové populace. V r. 2000 se tento podíl snížil na 10 %, což představovalo pokles přibližně o 6,6 mil. podvyživených lidí (z 59,5 mil. obyvatel trpících podvýživou na 52,9 milionů). Největší podíl lidí trpících podvýživou je soustředěn zejména v Brazílii, Kolumbii, Venezuele a také v Haiti. V těchto zemích tedy žijí téměř dvě třetiny obyvatel trpících podvýživou v regionu Latinské Ameriky a Karibiku. V r. 2008 pak došlo ke snížení tohoto ukazatele na 8 %. Za tímto poklesem stojí zejména zvýšení celkového zásobování tohoto regionu potravinami. Pokud by dané navýšení dodávek potravin pokračovalo i do budoucna, odhaduje se, že by mohlo dojít ke splnění cíle snížit na polovinu počet lidí trpících hladem.

Graf 4.12: Podíl dětí mladších pěti let trpících podvýživou v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2009, vlastní zpracování

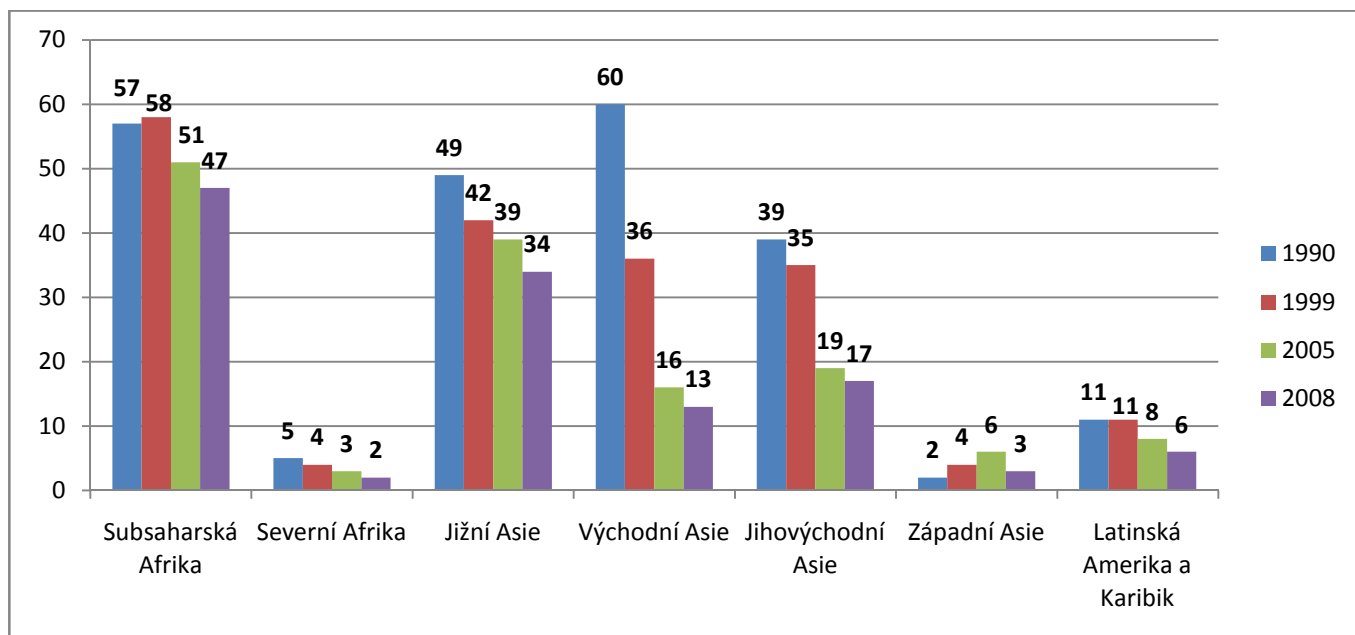
Jak obecná, tak chronická podvýživa dětí ve věku do pěti let se v regionu Latinské Ameriky a Karibiku značně liší. U dětí, které žijí v extrémní chudobě, je dvakrát až šestkrát pravděpodobnější, že budou trpět podvýživou, než děti, jež žijí v normálních podmínkách. Ve výchozím roce činil podíl dětí trpících podvýživou 11 % a do r. 2010 byl snížen o celých 8 procentních bodů na 3 %, což představuje opravdu velký pokles a také úspěšné naplnění daného ukazatele.

Rozvojový region Latinské Ameriky a Karibiku je regionem, který mezi rozvojovými regiony vyčnívá. Přesto, že se mu dosud kromě snížení podílu dětí ve věku do pěti let trpících podvýživou, nepodařilo první cíl splnit, předpokládá se, že do r. 2015 by měly být jednotlivé ukazatele úspěšně naplněny. V oblasti chudoby je důležité snížit ukazatele extrémní chudoby v těch zemích, jež jsou jí nejvíce postiženy (United Nations, 2005b). Se snížením ukazatele extrémní chudoby plus navýšení potravinových dodávek do tohoto regionu pak pomůže i úspěšnému naplnění cíle v oblasti snížení na polovinu počet lidí trpících podvýživou.

4.1.4 Shrnutí plnění prvního rozvojového cíle

Lepší představu a také lepší srovnání plnění prvního cíle poskytne následující kapitola, v níž už budou jednotlivé ukazatele interpretovány hromadně pro všechny výše zmíněné rozvojové regiony uvedené výše. Mimo jiné zde budou také uvedeny úspěšné projekty realizované na pomoc dosažení tohoto cíle a dále vyzdvíženy další kroky, které jsou dle United Nations nezbytné k tomu, aby byl cíl odstranit extrémní chudobu a hlad i nadále úspěšně plněn.

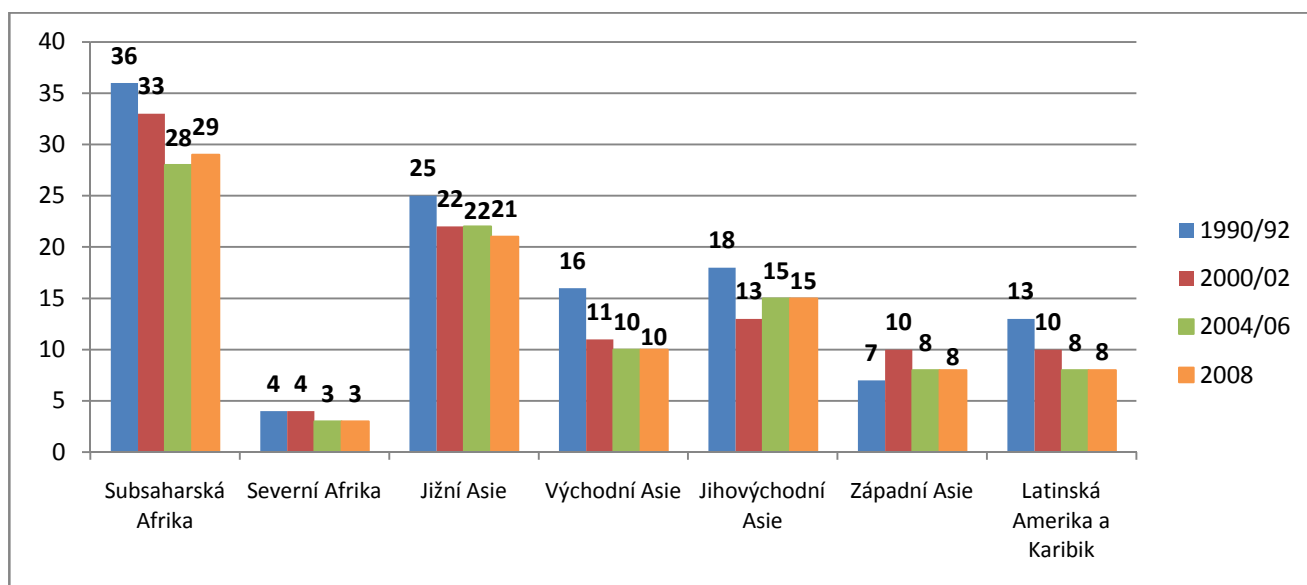
Graf 4.13: Procento populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2009 – 2012, vlastní zpracování

Graf 4.13 ukazuje procento populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den. Z tohoto grafu lze jasně vidět, že regiony Asie, především Východní Asie a Jihovýchodní Asie byly v plnění prvního cíle nejúspěšnější. Ve výchozím roce (r. 1990) patřil právě region Východní Asii k regionu chudobou nejvíce postiženým, ale už v r. 2008 zde došlo k poklesu o 47 procentních bodů. Dalším úspěšným regionem je i Jižní Asie, kde došlo od výchozího roku k poklesu ze 49 % na 37 % v r. 2008. Subsaharská Afrika, jež byla druhým nejpostiženějším regionem, také zaznamenala pokles, ale oproti Východní Asii už tento pokles není tak razantní. Severní Afrika a Latinská Amerika a Karibik též zaznamenaly pokrok v plnění ukazatele, který je ale oproti ostatním regionům výrazně pomalejší.

Graf 4.14: Podíl lidí trpících podvýživou na celkovém obyvatelstvu v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Další graf, který nabízí srovnání pro všechny uvedené regiony, představuje počet lidí trpících podvýživou na celkovém obyvatelstvu v %. K nejpostiženějšímu regionu patří Subsaharská Afrika, kde tento podíl ve výchozím roce dosahoval 36 %. Přesto je třeba vyzdvihnout fakt, že je ale regionem, jemuž se zatím podařilo ve snižování tohoto ukazatele dosáhnout největšího úspěchu (z 36 % v r. 1990/92 na 29 % v r. 2008). Dalším z regionů, kde se hodnota tohoto ukazatele pohybuje ve větších hodnotách je Jižní Asie, která též zaznamenala pokles (o pět procentních bodů), ale už menší než Subsaharská Afrika. K dalším regionům, jimž se daří úspěšně snižovat podíl lidí trpících podvýživou na celkovém obyvatelstvu, patří region Východní Asie a také Latinské Ameriky a Karibiku. Oproti tomu, regiony Severní Afriky a Západní Asii, žádného významnějšího pokroku nedosáhly. V západní Asii dokonce došlo k navýšení o jeden procentní bod.

Pro praktickou ukázkou, co bylo v oblasti snižování chudoby a také počtu lidí trpících podvýživou úspěšné a kde, zde uvádím následující příklady (United Nations, 2008a):

- Jako velmi úspěšný nástroj v boji proti chudobě se ukázalo mikrofinancování, jenž pomohlo mnoha chudým lidem na světě zvýšit jejich příjmy prostřednictvím posílení samostatně výdělečné činnosti. Díky dostupnosti malých úvěrů a dalších finančních služeb, jsou chudí lidé schopni vytvořit podpůrné sítě pro zlepšení zdraví a vzdělání v jejich komunitách. Mikrofinancování se velmi osvědčilo především v Bangladéši, Indii, ale také celkově v Latinské Americe.

- V Malawi došlo díky programu pro hnojiva a semena ke zdvojnásobení produktivity zemědělství a zapojení země do vývozu potravin. Malawi do té doby patřila k zemi, která nejvíce trpěla hladomorem. K uživení svých obyvatel potřebuje okolo 2,2 mil. tun kukuřice – před zapojením do programu byla země schopna vyprodukovat pouhých 1,2 mil. tun kukuřice, po zapojení do programu došlo k rapidnímu nárůstu na 3,2 mil tun kukuřice, díky čemuž se také země mohla zapojit do vývozu.
- Od r. 2002 také funguje partnerství mezi společností TNT a Světovým potravinovým programem (WFP) s názvem „Moving World“ na pomoc boji proti globálnímu hladu. V rámci toho partnerství jsou po celém světě přepravovány nouzové zásoby potravin těm zemím, které to potřebují. Mezi jedny ze zemí, které pomoc v rámci „Moving World“ využily, patří Haiti, Írán, Irák, Libérie, Súdán, Angola či Pákistán.

I Evropská unie se zapojila do řady programů a projektů na podporu úspěšného plnění prvního cíle. Mezi zatím nejúspěšnější patří tzv. The Income Generating Public Works Programme (IGPWP), Program veřejných prací generující příjem, v Malawi, jenž usiluje o vytvoření pracovních míst a zlepšení přístupu na trhy a také k sociálním zařízením přes práce v lesnictví, zemědělství a v infrastruktuře na venkově. Díky programu tak bylo vytvořeno nejen velké množství pracovních míst, ale mezi lety 2005 a 2009 bylo také zasazeno okolo 17 milionů stromů a na venkově bylo nově vybudováno přes 650 km silnic (European Commission, 2010).

Jak lze vidět z výše uvedených podkapitol i grafů, rozvojový svět je na cestě ke splnění cíle snížení podílu lidí žijících za méně než 1 USD na den, ačkoliv se nepředpokládá, že tomu tak bude do r. 2015. V rozvojových regionech klesla chudoba ze 46 % v r. 1990 na 27 % v r. 2005 (United Nations, 2010a) a v mnohých zemích je tento pokrok považován za trvalý. Nejúspěšnějším regionem je bezesporu Asie, především pak Východní Asie. V kontrastu s Východní Asií pak bylo jen málo pokroku dosaženo při snižování extrémní chudoby v Subsaharské Africe.

Stejně jako podíl lidí trpících chudobou klesá i počet lidí trpících hladem. Přestože tento počet neustále klesá, jedná se bohužel o neuspokojivé tempo, které se od r. 2002 pohybuje v téměř stálých hodnotách. Mezi lety 1990 a 2008 také došlo v rozvojových regionech ke snížení podílu podvyživených dětí mladších věku 5 let z 31 % na 26 %. I přes tato zlepšení není pokrok dostatečně rychlý, aby bylo v r. 2015 tohoto cíle dosaženo.

4.2 Úspěšnost plnění druhého cíle - dosažení základního vzdělání pro všechny

Právo na vzdělání, a to nejen pro děti, ale lidi všeho věku, je jedno ze základních lidských práv garantované ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Vzdělání představuje nezbytnou složku, která lidem umožňuje výrazně zlepšit kvalitu jejich života.

Vzdělání poskytuje nejen šance na to, aby si člověk našel dobrou práci a vymanil se tak z chudoby¹⁹, ale také prostřednictvím informací došlo ke zlepšení zdraví (především pak u lidí z rozvojových zemí). Díky vzdělání jsou totiž lidé lépe informovaní o prevencích různých onemocnění a možnostech jejich léčby²⁰. Mimo jiné, vzdělání také podporuje růst občanské společnosti, demokracii a také politickou stabilitu, protože umožňuje lidem, aby se dozvěděli o svých právech a možnostech a osvojili si různé dovednosti.

Přesto však mnohé rodiny na světě nemohou svým dětem přístup k základnímu vzdělání zajistit. Drtivá většina těchto dětí žije v rozvojových zemích. Odhaduje se, že v rozvojových zemích žije 115 milionů dětí bez přístupu ke školní docházce. Dalších 150 milionů dětí sice do základních škol nastoupí, ale samotnou školu dokončí už jen jedno ze tří dětí (The Center For Global Development, 2002).

Posláním druhého rozvojového cíle je tuto situaci napravit a umožnit tak všem, aby měli možnost dosáhnout základního vzdělání. K monitorování úspěšnosti 2. cíle slouží ukazatele uvedené v tabulce č. 4.2.

Tabulka 4.2: Přehled ukazatelů plnění druhého cíle

Cíle a úkoly	Ukazatele plnění
Cíl 2: Dosáhnout základního vzdělání pro všechny	
Úkol 2. A: Do roku 2015 zajistit, aby mohli děti kdekoli na světě, dívky i chlapci, dokončit základní školu.	2.1 Čistý zápisový poměr v základním vzdělávání 2.2 Podíl žáků od 1. stupně, kteří dosáhnou posledního ročníku primárního vzdělání 2.3 Míra gramotnosti žen a mužů ve věku od 15 do 24 let

Zdroj: The World Bank, 2008, vlastní úprava

¹⁹ Lidé se základním či vyšším vzděláním vydělávají zhruba o 10 % vyšší mzdu, než lidé, jež neabsolvovali školní docházku

²⁰ Bylo prokázáno, že u mladých lidí, které úspěšně prošli základním vzděláním, existuje poloviční pravděpodobnost, že se nakazí virem HIV, než ti, kteří prošli jen částečným nebo žádným základním vzděláním.

Mezi nejvyžívanější ukazatel patří čistý zápisový poměr. Tento poměr představuje počet dětí školního věku, které jsou zapsány v základní škole na celkové populaci dětí školního věku. Indikátor se pokouší zachytit pokrytí a účinnost vzdělávacího systému²¹.

Podíl žáků od 1. stupně, kteří dosáhnou posledního ročníku primárního vzdělání, je poměr celkového počtu studentů, jež úspěšně ukončili poslední rok základní školy v daném roce na celkovém počtu dětí v daném věku. Na základě tohoto indikátoru jsou pak identifikovány rizikové faktory, které tento ukazatel zhoršují, jako například nízká kvalita vzdělání, omezenost dostupnosti učitelů, učeben nebo vzdělávacích materiálů či přímé nebo nepřímé náklady na vzdělání.

Míra gramotnosti žen a mužů ve věku 15 – 24 let představuje procento populace v tomto věku, které umí číst i psát, tedy kteří díky primárnímu vzdělání získali základní dovednosti potřebné pro život. Tato míra slouží jako měřítko účinnosti primárního vzdělávacího systému a často je také vnímána jako pomocné měřítko společenského pokroku a hospodářského úspěchu (United Nations, 2003a).

Samotnou úspěšností plnění druhého cíle v jednotlivých rozvojových regionech se budou podrobně zabývat následující podkapitoly.

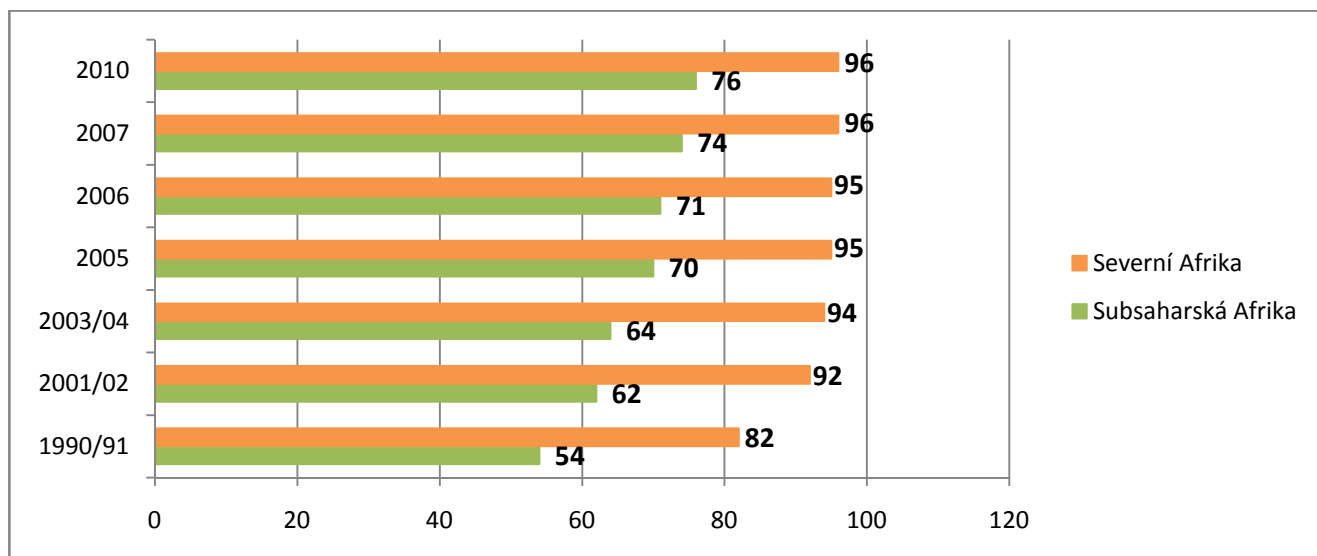
4.2.1 Plnění druhého cíle v rozvojovém regionu Afrika

Možnost přístupu dětí k základnímu vzdělání je v Africe ze všech tří rozvojových regionů ta nejmenší. Celý rozvojový region se potýká s celou řadou problémů, jež začínají od nedostatku finančních prostředků rodičů až po nedostatek učitelů, vzdělávacích prostředků či dokonce nedostatku prostor k samotnému vyučování.

---

²¹ Přesto zde dochází k odchylkám způsobeným díky tomu, že některé děti spadají mimo školní věk z důvodu pozdního nebo předčasného vstupu do školní docházky.

Graf 4.15: Zápisový poměr dětí ve školním věku do základního vzdělání v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.15 ukazuje zápisový poměr dětí ve školním věku do základního vzdělání v procentech. Nejhorší situace, a to nejen v rámci rozvojového regionu Afriku, je v Subsaharské Africe. V r. 1990 představoval poměr dětí zapsaných do základního vzdělání pouhých 54 %. V Severní Africe byl tento ukazatel ve výchozím roce o 28 procentních bodů vyšší (82 %). Přesto však v obou regionech došlo k mezi lety 1990 a 2010 k obrovskému pokroku. V Subsaharské Africe došlo ke zvýšení ukazatele zápisového poměru z 54 % v r. 1990 na 79 % v r. 2010. V Severní Africe se v r. 2010 zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání zvýšit na 96 % oproti 82 % v r. 1990.

Velmi úspěšné byly při plnění druhého cíle například tyto africké země: Burkina Faso, Madagaskar či Nikaragua. V Ugandě například v celostátních novinách zveřejňují údaje o financování školství, které umožňují rodičům sledovat veřejné výdaje v jejich lokalitě. Díky mnohým reformám se dokonce v Africe podařilo zvýšit zápis dívek do primárního vzdělání z 30 % na 50 %. V Angole byl v r. 2004 zahájen například celostátní program „Zpátky do školy“, který financuje vzdělávání okolo 29 tisíc učitelů a dosud se zasloužil o zvýšení počtu žáků od 1. do 4. třídy o 90 % (The Center For Global Development, 2006).

Přestože bylo v obou regionech Afriky dosaženo velkého pokroku je stále zapotřebí řešit aktuální problémy, které úspěšné dokončení vzdělání komplikují. Mezi nejstěžejnější problémy v současnosti patří nedostatek učitelů. Poptávka po učitelích v Africe i nadále roste, neboť čím dál víc afrických dětí má přístup k základní školní docházce. Podle odhadů je zapotřebí, aby se v Africe zvýšil počet pedagogických pracovníků ze stávajících 3,1 milionů o celou třetinu. Nejextrémnější nedostatky jsou v následujících osmi afrických zemích, kde požadovaný roční

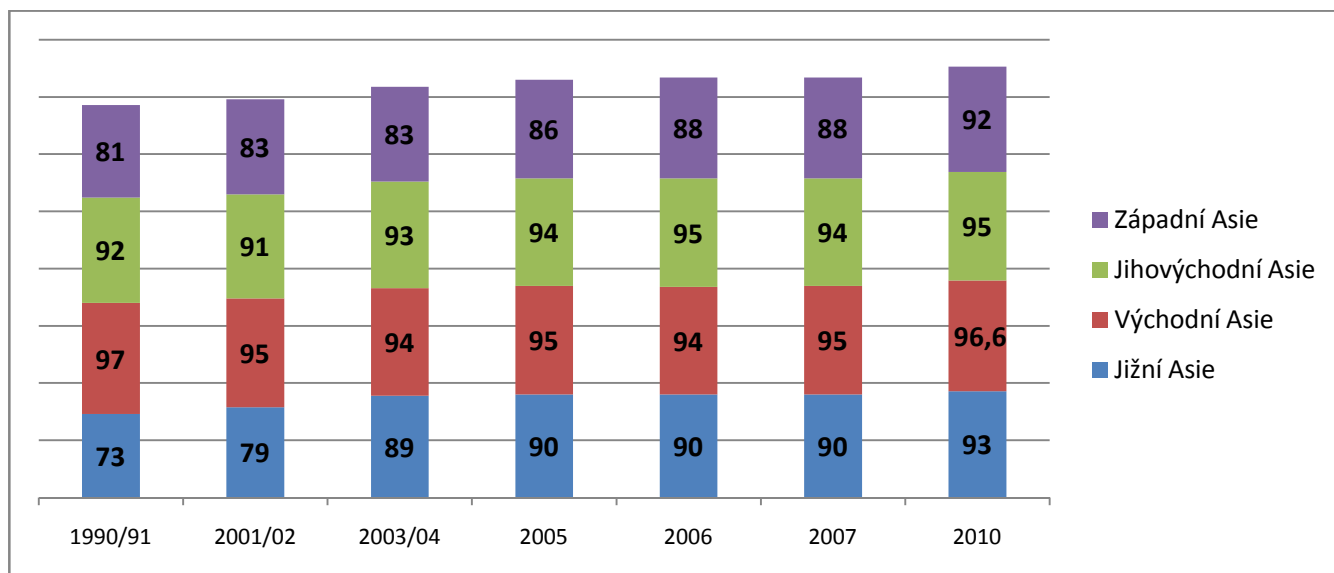
růst pedagogických pracovníků přesahuje 10 %: Eritrea (24 %), Středoafriická republiky (21,2 %), Chad (16 %), Burkina Faso (13,8 %), Malawi (13,6 %), Mali (14,4 %), Niger (14,1 %) či Pobřeží slonoviny – 12,4 % (UNESCO, 2012).

I když došlo na africkém kontinentu k výraznému zlepšení v počtu dětí zapsaných do základních škol, nepředpokládá se, že do konce roku 2015 dojde k naplnění cíle zajistit základní vzdělání pro všechny. Pokud bude však tento pokrok i nadále pokračovat a pokud se budou i nadále efektivně odstraňovat veškeré překážky, má Afrika velkou šanci, že tento cíl v nadcházejících letech skutečně splní (tomuto faktu nasvědčují i neustále se zvyšující čísla v grafu č. 4.15).

4.2.2 Plnění druhého cíle v rozvojovém regionu Asie

V oblasti vzdělávání dětí představuje rozvojový region Asie globální úspěch. Přestože se čísla jednotlivých zemí liší, celkově se v tomto regionu do základních škol запиše 9 z 10 dětí. Za tímto úspěchem stojí především navyšující se rozvojová pomoc, která směřuje do vzdělávací infrastruktury (v letech 2000 a 2004 se například pomoc směřující na podporu vzdělání zvýšila z 2,6 mld. USD na 4,4 mld. USD).

Graf 4.16: Zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.16 zobrazuje zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání v % pro jednotlivé asijské regiony. Regionem, který ve výchozím roce dosahoval nejmenší hodnoty (73 % v r. 1990), ale zároveň také učinil největšího pokroku (93 % v r. 2010), je region Jižní Asie. Největší problém tohoto regionu představují především nízké mzdy učitelů, které zabraňují

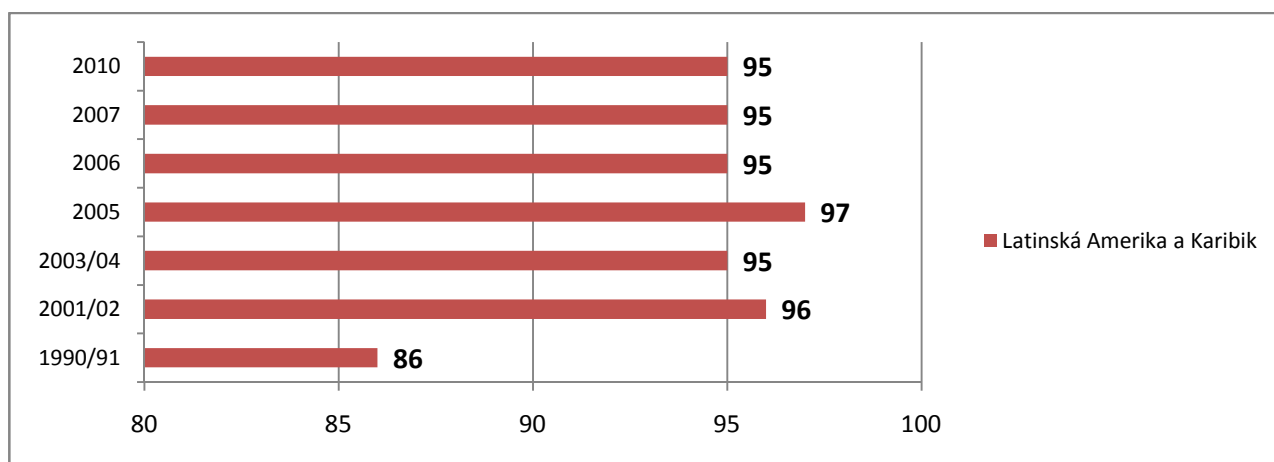
náboru nových pedagogických pracovníků. Dalším velmi úspěšným regionem je Západní Asie, ve které došlo k navýšení ukazatele o 11 procentních bodů z 81 % v r. 1990 na 92 % v r. 2010. K méně výraznému pokroku pak došlo v Jihovýchodní Asii, kde došlo k nárůstu ukazatele z 92 % v r. 1990 na 95 % v r. 2010. Přesto se však jedná o jeden z regionů, který vykazuje poměr zápisu do základního vzdělávání mimořádně vysoký. Jedná se také o jeden z regionů, kde se také navyšuje zápis do sekundárního vzdělávání. Neúspěšnějším regionem je bezesporu Východní Asie, jejíž ukazatel v r. 2010 činil 96,6 %. Za pokles v letech 2001 – 2007 mohly v tomto regionu dle publikace Asijské rozvojové banky zejména nízké kapacity vzdělávacích systémů, jako je např. nedostatek učitelů či nedostatek míst ve třídách.

Jak rozvojový region Asie, tak i rozvojový Afrika se potýká se stejnými problémy, které stále brání dosažení základního vzdělání pro všechny a to výdaje na školství, nedostatek učitelů, nedostatek míst ve třídách, nedostatek školních pomůcek a materiálů či samotná nízká kvalita vzdělávání. I přes pokroky, kterých Asie v plnění druhého cíle dosáhla, se stejně jako u Afriky nepředpokládá jeho kompletní dosažení v r. 2015.

4.2.3 Plnění druhého cíle v rozvojovém regionu Latinská Amerika a Karibik

Region Latinské Ameriky a Karibiku je zatím jediným regionem, který již úspěšně dosáhl všeobecné školní docházky a mimo jiné také úspěšné dokončení primárního vzdělání. Od ostatních rozvojových regionů a jejich jednotlivých zemí, se Latinská Amerika liší zejména tím, že v téměř všech zemích je universální přístup ke vzdělání na stejné úrovni. Co se týče rovného přístupu jak pro chlapce i dívky do základního vzdělání, až na některé země tohoto regionu, jimž brání zejména chudoba, bylo v této oblasti dosaženo rovného zacházení.

Graf 4.17: Zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

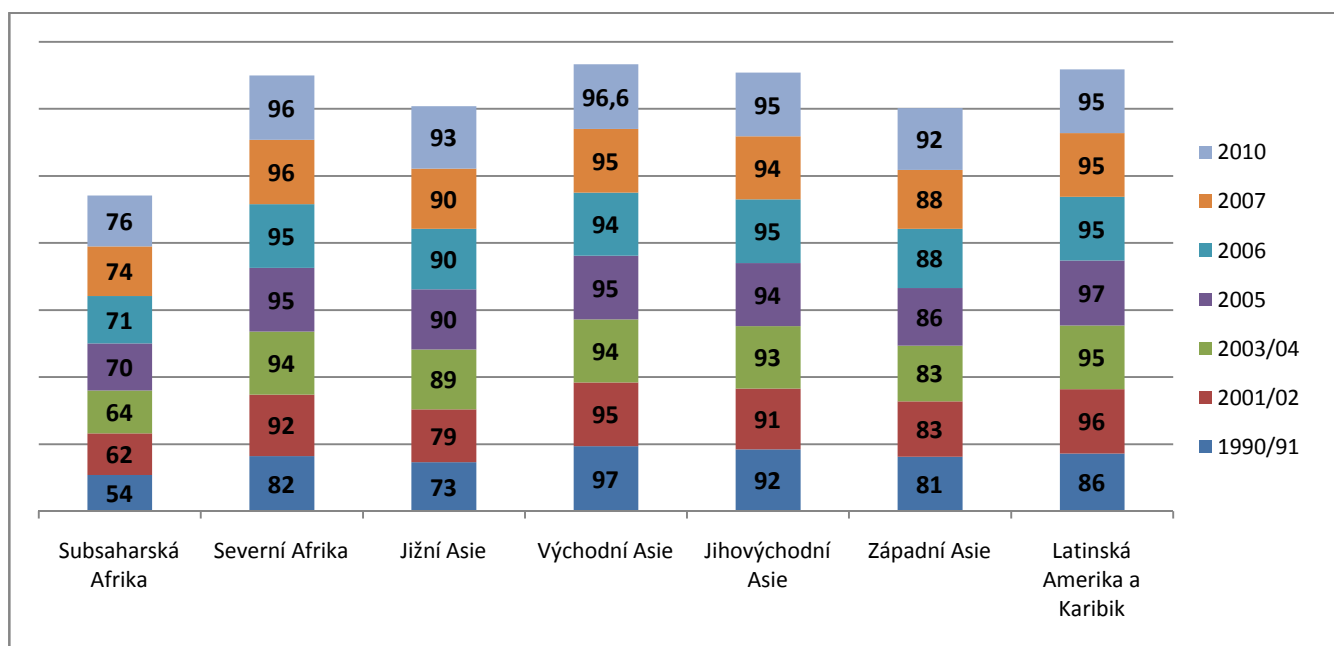
Graf č. 4.17 zobrazuje zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání v procentech. V r. 1990 se tento ukazatel pohyboval na 86 %. I přes mírné poklesy během posledních desetiletí, dosáhl v r. 2010 ukazatel zápisového poměru 95 %. V případě ukazatele, který se zabývá úspěšným dokončením základního vzdělání, bylo dokonce dosaženo celých 100 % (UNESCO, 2012).

Mezi země, které byly v plnění druhé cíle velmi úspěšné, patří například Peru (136,7 %), Argentina (117,5 %), Brazílie (105,8 %), Chile (102,8 %), Venezuela (102,4 %) či Bolívie (101,1 %).

4.2.4 Shrnutí plnění druhého rozvojového cíle

Navzdory velkým pokrokům dosažených v mnoha zemích je přesto nepravděpodobné, že bude do roku 2015 cíl dosažení základního vzdělání pro všechny splněn.

Graf 4.18: Zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání (%)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.18 zobrazuje přehled zápisového poměru pro všechny rozvojové regiony. Z tohoto grafu lze jasně vidět, že nejvíce zaostalým regionem je Subsaharská Afrika (ukazatel v tomto regionu dosahuje pouhých 76 %). Oproti Subsaharské Africe pak výrazně vyčnívají regiony jako Východní Asie (96,6 %), Severní Afrika (96 %) či Jihovýchodní Asie a Latinská Amerika a Karibik (95 %). Ve středu pak stojí regiony Jižní Asie (93 %) a Západní Asie (92 %).

Pro praktickou ukázkou toho, co v rámci plnění druhého rozvojového cíle pomohlo, jsou zde opět uvedeny následující příklady (United Nations, 2010d):

- **Zrušení školného v Burundi, Etiopie, Ghaně, Keni, Mosambiku, Malawi, Nepálu a Tanzanii:** zrušení školného na úrovni základních škol vedlo k nárůstu zápisu v řadě těchto zemí. V Tanzanii se například zápisový poměr zdvojnásobil v r. 2008 na 99,6 % ve srovnání s rokem 1999. V Etiopii se zápisový poměr zvýšil v r. 2008 na 79 %.
- **Investice do výukové infrastruktury a zdrojů v Ghaně, Nepálu a Tanzanii:** na zaplnění poptávky po učitelích přijaly školy v Ghaně důchodce i dobrovolníky, kteří byli následně vyškoleni. V těchto zemích byly také poskytnuty finanční prostředky pro poskytnutí dočasných učeben a výukových materiálů. V Tanzanii byl v r. 2010 spuštěn ambiciózní program na vzdělávací reformu, jejímž cílem je stavba 54 tisíc učeben a také přijetí dalších 18 tisíc učitelů.

Na těchto akcích a projektech se podílí řada organizací, jako například UNESCO, které podporuje země při budování kvalitních primárních vzdělávacích systémů a také jednotlivé země podporuje, aby přijaly právní rámce zajišťující 8 – 10 let nepřetržitého základního vzdělávání (zejména v afrických zemích). Světový potravinový program se na plnění tohoto cíle podílí díky poskytování jídla školám, což představuje silnou pobídku pro rodiče, aby své děti posílali do školy.

Také Evropská unie se v rozvojových zemích účastní pomoci při plnění druhého cíle. Jedním z úspěšných projektů je například „Lepší kvalita škol v Egyptě“. Program na zvýšení vzdělávání (EEP), zřízený v r. 1998, podporuje reformy v základním vzdělávání v Egyptě. Díky podpoře tohoto programu tak bylo vytvořeno 148 škol, které byly vybaveny ICT příslušenstvím a také pečlivě proškolenými pedagogickými pracovníky. Projekt také podporuje rodiče, aby ve školním životě svých dětí sehravali aktivnější roli (European Commission, 2010).

Jak již bylo napsáno na začátku – přestože zápisový poměr do primárního vzdělání neustále roste, je tempo jeho růstu nedostatečné, aby do r. 2015 dosáhli jak všichni chlapci, tak všechny dívky, primárního vzdělání. K dosažení cíle do cílového data je zapotřebí zajistit odstranění všech problémů, jako je zejména nedostatek pedagogických pracovníků, výukových materiálů či tříd k výuce. Neméně důležité je dále zajistit, aby děti, které se do primárního vzdělání zapíší, také základní vzdělání úspěšně dokončily.

4.3 Úspěšnost plnění třetího cíle - prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen

Rovnost mužů a žen je nejen jedním z lidských práv, ale také jedním z klíčových cílů Rozvojových cílů tisíciletí. Je předpokladem pro překonání hladu, chudoby i nemocí. Rovnost zde znamená rovnost v možnosti vzdělávání, ve všech oblastech pracovních příležitostí či rovné zastoupení ve veřejném a politickém životě.

Dosažení rovnováhy v oblasti vzdělávání, zejména primárního (ale i dalšího), je velmi důležité, neboť ženám i dívkám umožňuje plně se zapojit do společnosti a využívat různých příležitostí. Bez vzdělání pak musí ženy často vykonávat nejen špatně placená, ale také nebezpečná povolání.

Zastoupení žen v politickém životě je též neméně důležité, protože politický život do velké míry ovlivňuje jejich každodenní životy – proto by ženy měly mít stejný hlas při rozhodování jako muži. Zvýšení zastoupení žen ve sféře vlád či parlamentů je jedním z dalších klíčových elementů zrovnoprávnění žen.

V mnohých zemích je však ženám a dívkám toto právo upíráno – především pak v zemích rozvojových. Podpořit rovnost žen a mužů a také posílit roli žen má za úkol cíl třetí. K měření dosaženého pokroku slouží ukazatele uvedené v tabulce č. 4.3.

Tabulka 4.3: Přehled ukazatelů plnění třetího cíle

Cíle a úkoly	Ukazatele plnění
Cíl 3: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen	
Úkol 3. A: Do roku 2005 odstranit nepoměr pohlaví v základním a středním školství a do roku 2015 na všech úrovních vzdělávacího systému.	3.1 Poměr dívek a chlapců v primárním, sekundárním a terciárním vzdělávání 3.2 Podíl žen v zaměstnání mimo zemědělství 3.3 Podíl křesel v držení žen v národním parlamentu

Zdroj: The World Bank, 2008, vlastní úprava

Poměr dívek a chlapců v primárním, sekundárním a terciárním vzdělání měří počet žen studentek zapsaných do vzdělání na primární, sekundární a terciární úrovni ve veřejných i soukromých školách na 100 chlapců. Jedná se jak o ukazatel rovnosti příležitostí žen ke vzdělávání se, stejně jako měřítko spravedlnosti a účinnosti.

Podíl žen v zaměstnání mimo zemědělský sektor vyjadřuje podíl žen zaměstnankyň v nezemědělském sektoru jako procento z celkové zaměstnanosti v tomto sektoru. Nezemědělský

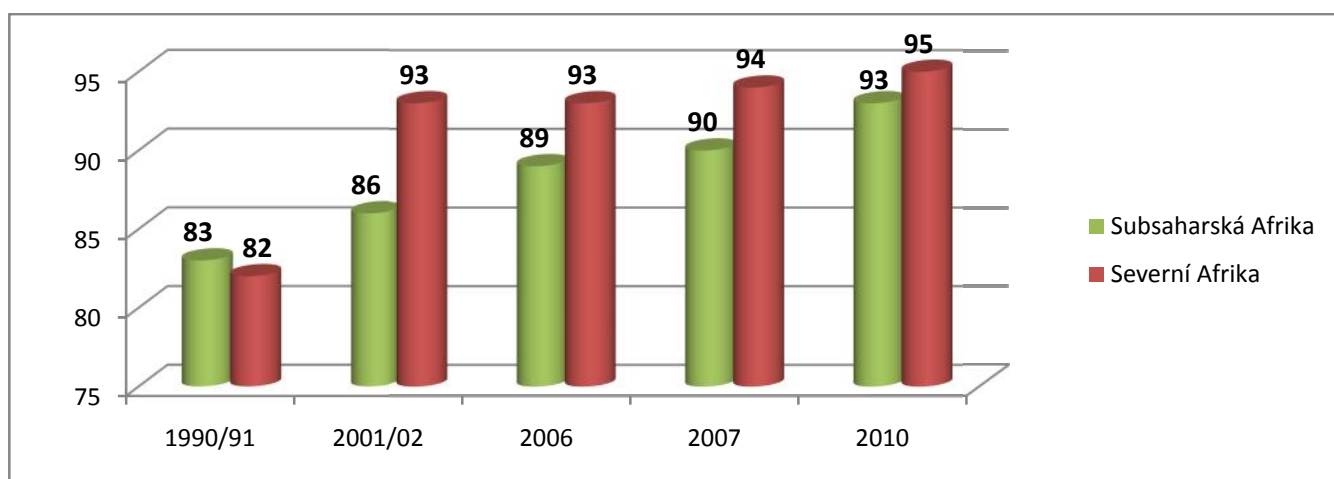
sektor zahrnuje jak průmyslová odvětví, tak odvětví služeb. Ukazatel měří do jaké míry jsou v odvětví průmyslu a služeb otevřeny trhy práce pro ženy. Podíl křesel v držení žen v národních parlamentech pak vyjadřuje počet sedadel, jež zastávají ženy jako procento všech obsazených křesel.

Situace v oblasti prosazování rovnosti příležitostí v rámci jednotlivých rozvojových regionů a dosaženého pokroku je uvedena v následujících podkapitolách.

4.3.1 Plnění třetího cíle v rozvojovém regionu Afrika

Důležitost rovného přístupu k ženám i mužům si uvědomují i vůdci jednotlivých afrických zemí. V roce 2003 byl k Africké chartě lidských práv přijat Protokol o právech žen v Africe a také slavnostní Prohlášení o rovnosti žen a mužů a v Africe. Tento počín vedl k přijetí genderově zaměřené politiky v r. 2009 a zahájení Dekády afrických žen v r. 2010 (OECD, 2013). V r. 2011 bylo také potvrzeno zahájení Fondu pro africké ženy.

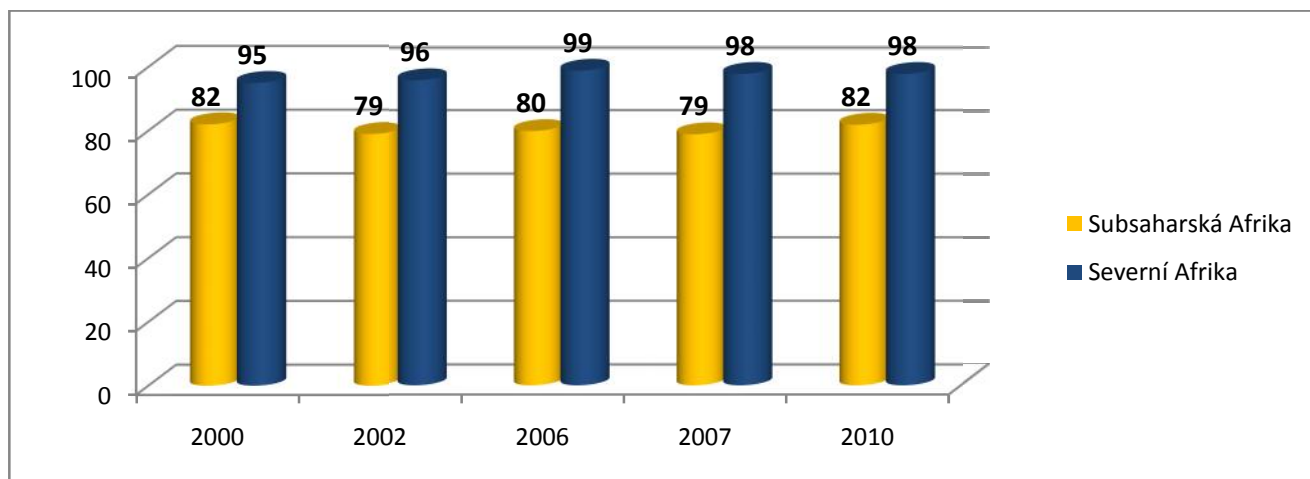
Graf 4.19: Zápisový poměr dívek do základního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.19 zobrazuje zápisový poměr dívek do základního vzdělání. Většina afrických zemí je již na cestě k dosažení rozvojového cíle tisíciletí v oblasti rovného přístupu k primárnímu vzdělání. Jak lze vidět, nejrychlejšího pokroku při dosahování rovnosti dosáhla Severní Afrika, kde během jedné dekády došlo k navýšení ukazatele z 82 % v r. 1990/91 na 93 % v r. 2001/02. Od tohoto roku bylo zaznamenáno navýšení jen o 2 procentní body na 95 % v r. 2010. Co se týče Subsaharské Afriky, ukazatel se od výchozího roku 1990/91 zvýšil z 83 % na 93 % v r. 2010. Odhaduje se, že 10 z 27 zemí v Subsaharské Africe již dosáhly rovnosti mezi muži a ženami, co se týče základního vzdělání (OECD, 2013). Mezery v rovném přístupu dívek a chlapců k primárnímu vzdělání zůstávají stále vysoké zejména ve venkovských oblastech.

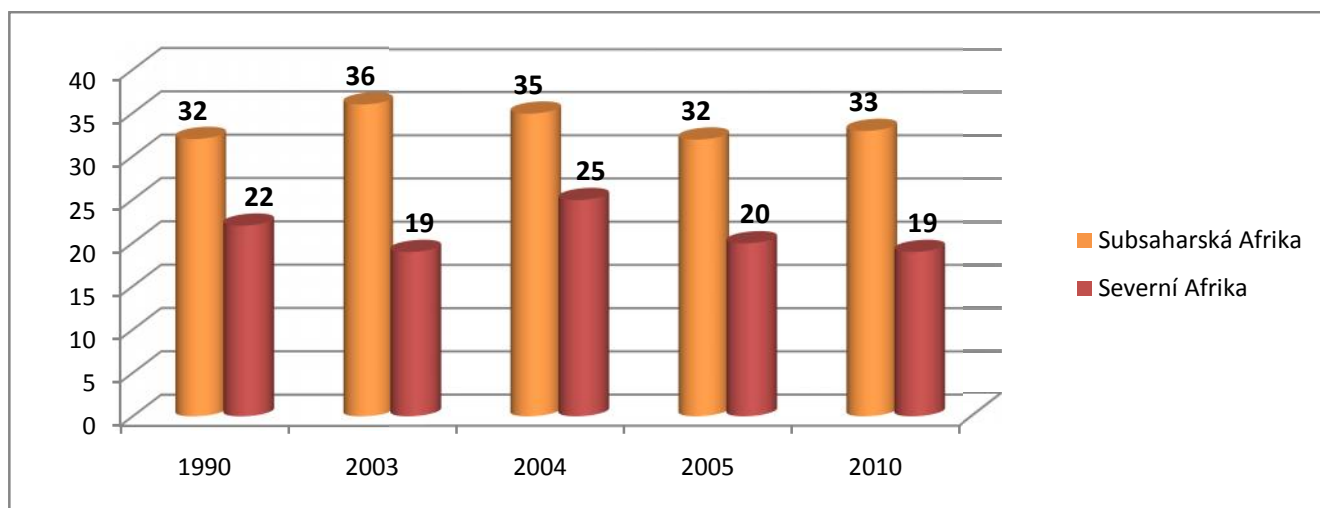
Graf 4.20: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf 4.20 ukazuje zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání (počet dívek/100 chlapců). U Subsaharské Afriky dosahuje tento ukazatel již výrazněji nižších hodnot, než ukazatel zabývající se primárním vzděláním. V r. 2000 činil ukazatel 82 %, v průběhu deseti let došlo k mírnému poklesu na 79 % v r. 2002 a 2007 a v r. 2010 nabyla jeho hodnota opět 82 %. Severní Afrika naproti tomu vykazuje hodnoty daného ukazatele vyšší, než tomu bylo u primárního vzdělání. Z 95 % v r. 2000 došlo ke zvýšení ukazatele na celých 98 % v r. 2010. Dle OECD bylo v ukazateli zabývajícího se zápisovým poměrem do sekundárního vzdělání v zemích Severní Afriky dosaženo rovnosti.

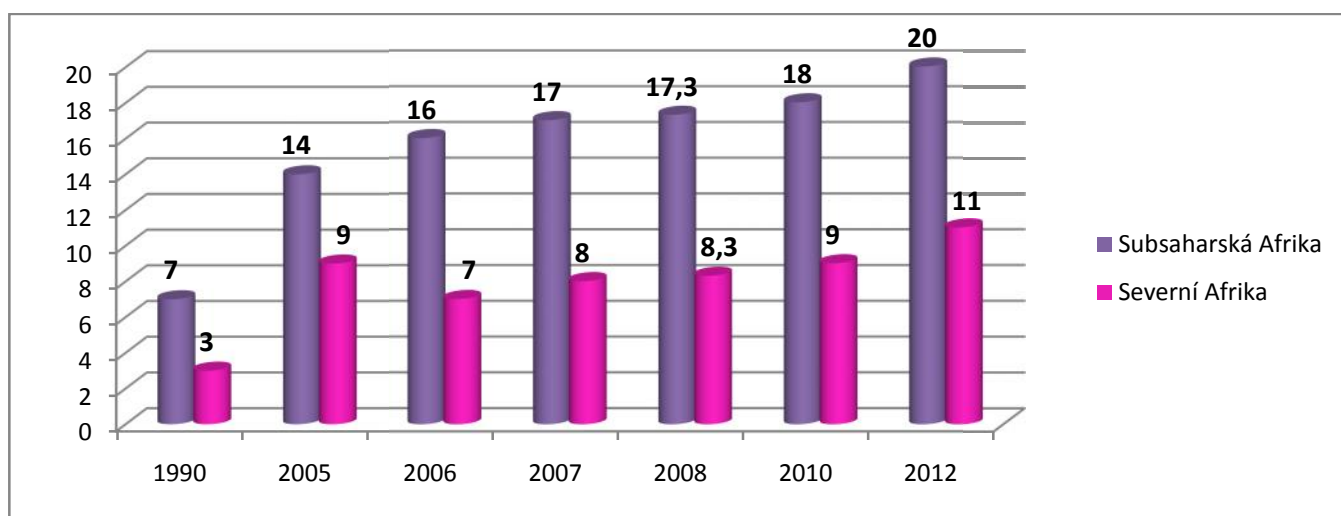
Graf 4.21: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v procentech zobrazuje graf č. 4.21. Jak lze z tohoto grafu vidět, dosahuje tento ukazatel nízkých hodnot. V nezemědělském sektoru, zahrnující odvětví průmyslu a služeb, je možnost dosažení vyššího výdělku a též lepší uplatnění získaných vědomostí či dokonce rozšíření si dosažených vědomostí. Přesto je drtivá většina afrických žen zaměstnávána zejména v zemědělském sektoru. V Subsaharské Africe dosahuje ukazatel vyšších hodnot než je tomu v Severní Africe. V r. 2010 činil podíl žen v Subsaharské Africe pracujících v nezemědělském sektoru 33 %. Oproti tomu v Severní Africe představoval tento podíl pouhých 19 %.

Graf 4.22: Podíl žen v parlamentu v %

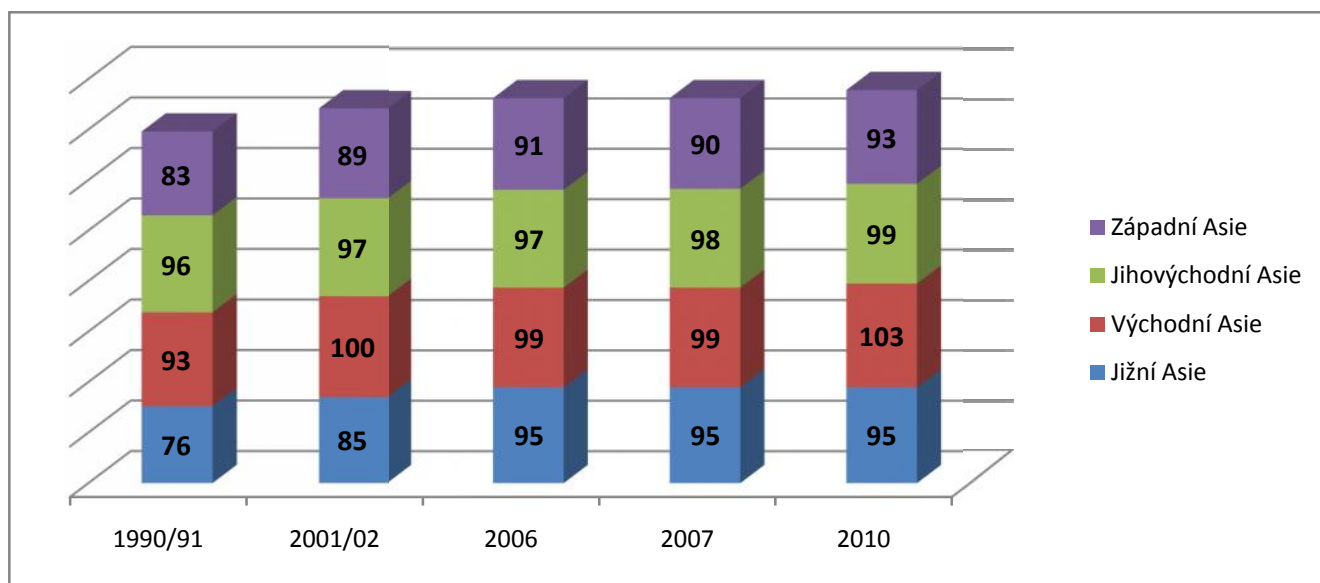
Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.22 ukazuje podíl žen v národních parlamentech v procentech. Stejně jako u předchozího grafu (graf 4.21), dosahuje vyšších hodnot ukazatel v Subsaharské Africe, kde došlo jeho navýšení z pouhých 7 % v r. 1990 na 20 % v r. 2012. Subsaharská Afrika je dokonce druhým regionem s nejvyšším zastoupením žen v parlamentu. Pokrok v Subsaharské Africe je navíc trvalý a to díky existenci kvót pro místa vyhrazená ženám. I když Subsaharská Afrika dosahuje vyšších hodnot, u Severní Afriky bylo také zaznamenáno navýšení až o 8 procentních bodů z 3 % v r. 1990 na 11 % v r. 2012. Přesto se země Severní Afriky snaží o budoucí zvýšení těchto hodnot, například v Tunisku byl přijat zákon zajišťující rovnost mužů a žen na kandidátkách či v Maroku byly také zavedeny kvóty pro ženy poslankyně, které jejich počet v r. 2012 navýšily o 6 %.

4.3.2 Plnění třetího cíle v rozvojovém regionu Asie

Ženy a dívky v Asii i Pacifiku čelí dennodenně vážným sociálním nerovnostem – ať už se jedná o vzdělání, pracovní příležitosti či zastoupení ve veřejné sféře. Jejich podřízené postavení je velmi často výsledkem hluboce zakořeněné víry. V Asii však není problémem pouze samotná diskriminace žen, ale v poslední době také velmi rozšířené násilí proti ženám.

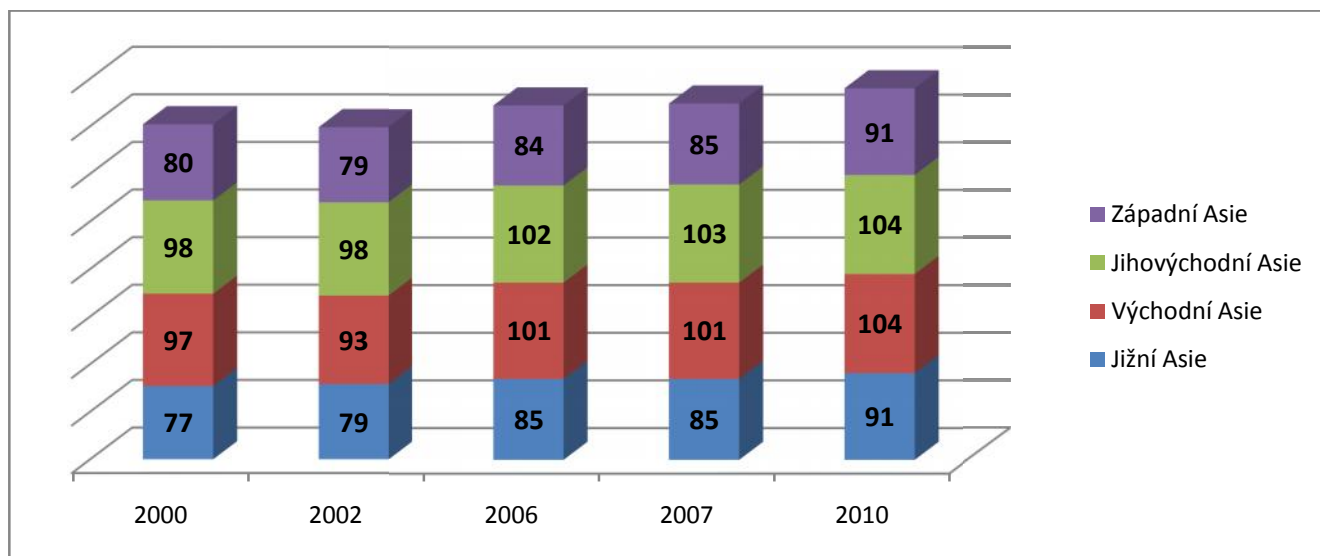
Graf 4.23: Zápisový poměr dívek do základního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.23 zobrazuje zápisový poměr dívek do základního vzdělání. Z grafu lze vidět, že mezi dva asijské regiony, které mírně zaostávají za ostatními, patří Jižní Asie a Západní Asie. Oba regiony během uplynulých let zaznamenaly zvýšení ukazatele, u Jižní Asie dokonce o 19 procentních bodů ze 76 % v r. 1990/91 na 95 % v r. 2010, u Západní Asie pak navýšení o 10 procentních bodů z 83 % na 93 % v r. 2010. Naopak regiony, které dosahují vysokých hodnot, jsou regiony Jihovýchodní a Východní Asie. Východní Asie dosahuje zdaleka největší hodnoty ukazatele a to 103 %

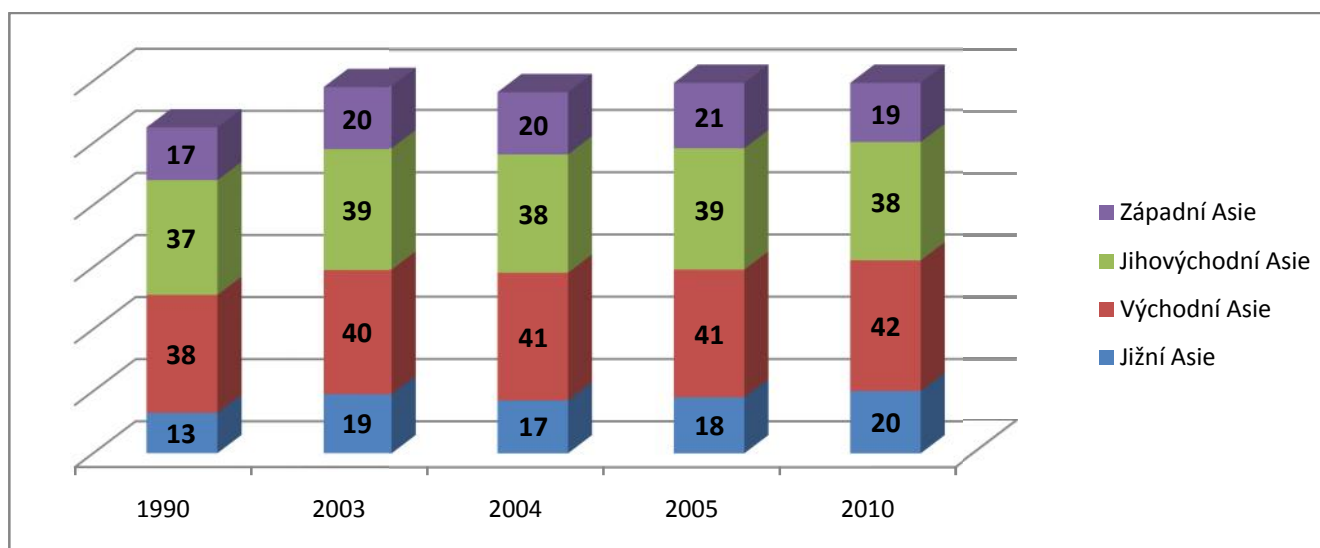
Graf 4.24: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Z grafu č. 4.24 zabývajícího se zápisovým poměrem dívek do sekundárního vzdělání, lze opět vidět, že mezi nejlépe si vedoucí regiony patří Jihovýchodní a Východní Asie, u nichž ukazatel dosahuje hodnoty 104 %. Oproti tomu regiony Západní a Jižní Asie dosahují pouhých 91 %, přičemž o něco většího pokroku zde dosáhla Jižní Asie, jež zvýšila ukazatel o 14 procentních bodů ze 77 % v r. 1990/91 na 91 % v r. 2010.

Graf 4.25: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

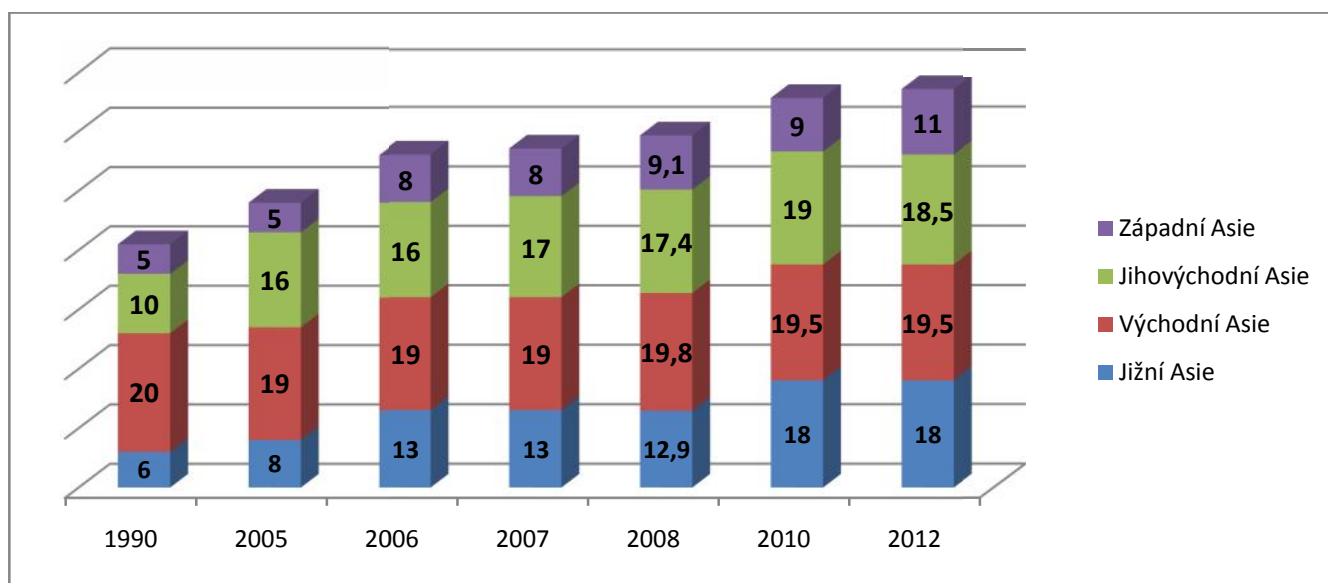

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Nezemědělský sektor, jak již bylo uvedeno výše, zahrnuje průmyslový sektor a sektor služeb. Právě sektor služeb představuje hlavní zdroj zaměstnanosti žen ve Východní Asii, kde

představuje okolo 76 % zaměstnanosti žen (United Nations, 2010e). Je také velmi důležitým odvětvím pro ženy v Jihovýchodní Asii, kde sektor služeb představuje celých 54 % zaměstnanosti žen. Daný fakt potvrzuje i graf č. 4.25, který ukazuje podíl žen pracujících mimo zemědělský sektor. Východní i Jihovýchodní Asie v této oblasti dosahují nejvyššího ukazatele. Oproti tomu v Jižní Asii jsou ženy zaměstnávány převážně jen v odvětví zemědělství, podíl žen pracujících mimo tento sektor dosahuje 20 % (v r. 2010). Stejně je tomu u i Západní Asii, kde tento podíl činí 19 % (v r. 2010).

Graf 4.26: Podíl žen v parlamentu v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

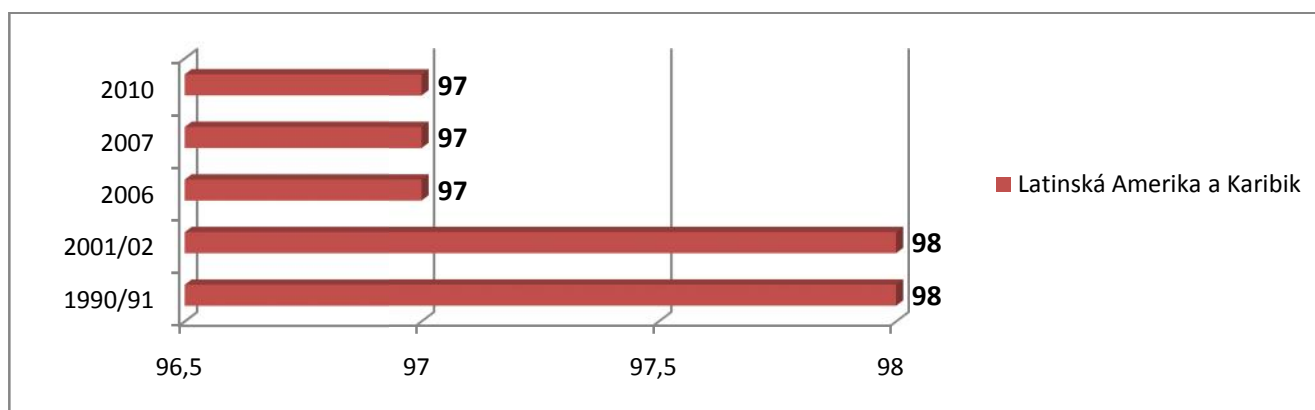
Rozvojový region Asie je regionem, kde je zastoupení žen ve vládách a parlamentech ze všech regionů nejmenší. V průměru za celou Asii, je zde v parlamentu zastoupeno méně než 10 % žen (United Nations, 2010e). K asijským regionům, které již téměř dosáhly alespoň 20 % podílu žen v parlamentu, patří Jihovýchodní, Východní a Jižní Asie (u Jižní Asie došlo v průběhu uplynulých let také k největšímu pokroku – z 6 % v r. 1990 došlo k navýšení ukazatele na 18 % v r. 2012). Oproti tomu v Západní Asii bylo v r. 2012 v parlamentu zastoupeno pouhých 11 % žen. Mezi asijsko-pacifické země, kde ženy ve vládách či parlamentu dosahují 20 % či více jak 20 %, patří například Mongolsko, Nepál a Východní Timor.

Přestože se nepředpokládá, že by rozvojový region Asie do r. 2015 druhý cíl úspěšně splnil, došlo v tom regionu k velkým pokrokům. Tento fakt také dosvědčují výše uvedená data. Bezesporně k nejúspěšnějším regionům patří Východní a Jihovýchodní Asie.

4.3.3 Plnění třetího cíle v rozvojovém regionu Latinská Amerika a Karibik

Latinská Amerika a Karibik je regionem, kde u žen došlo k největšímu pokroku v přístupu ke vzdělání, přístupu ke zdrojům a příležitostem a také k možnostem ovlivňování rozhodování. Region Latinské Ameriky a Karibiku vykazuje v rovných příležitostech značné pokroky, ať už v oblasti vzdělání, práce či podílení se na politických procesech regionu. Proto se dá říci, že postavení žen v určitých zemích Latinské Ameriky a Karibiku se už přibližuje postavení žen v rozvinutých zemích, jako jsou např. USA či Evropa.

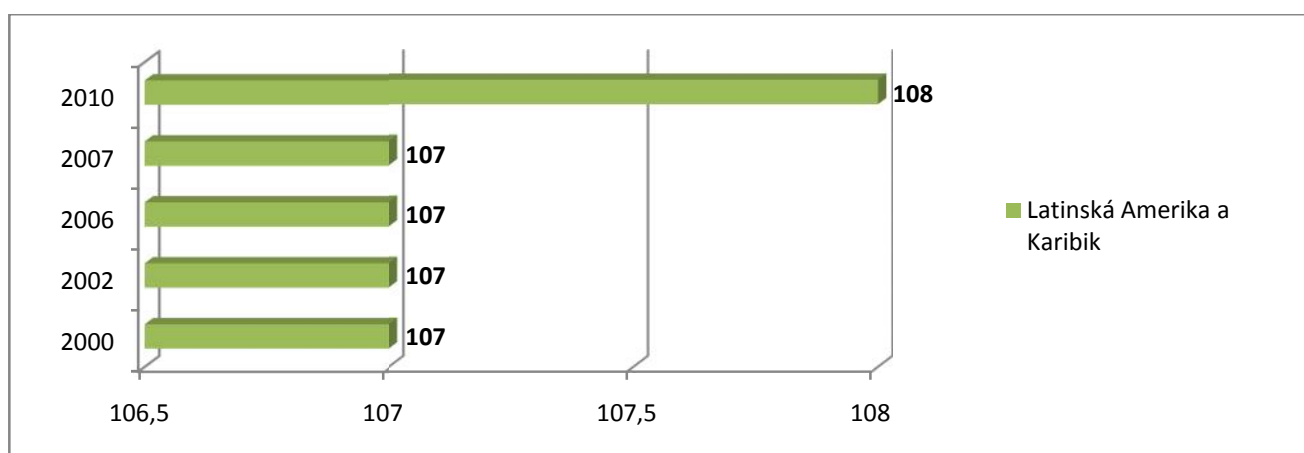
Graf 4.27: Zápisový poměr dívek do základního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Graf č. 4.27 zobrazuje zápisový poměr dívek do primárního vzdělání. Region Latinské Ameriky a Karibiku patří k regionu, ve kterém v této oblasti došlo jen k nepatrné změně a to poklesu z 98 % v r. 1990/91 na 97 % v r. 2010.

Graf 4.28: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

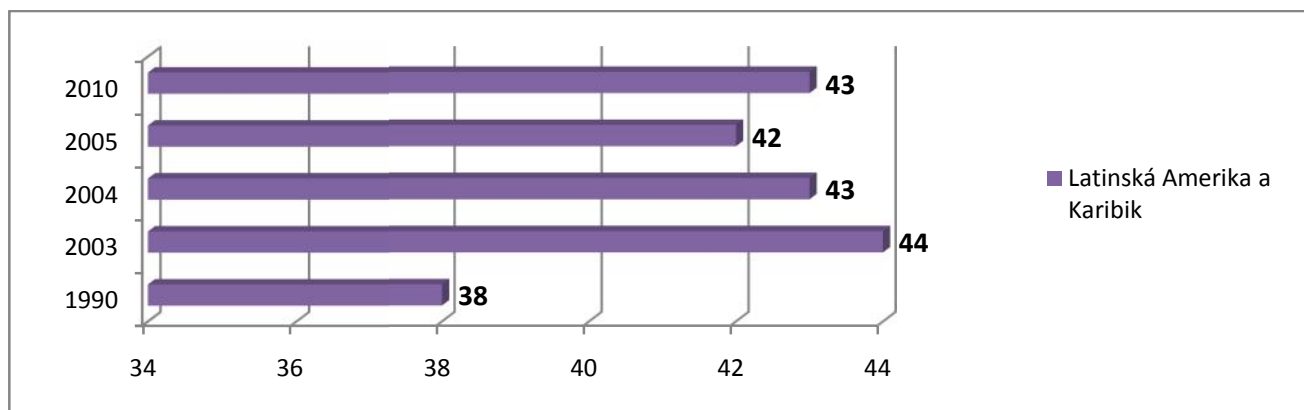
Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Na úrovni sekundárního vzdělávání se dívky potýkají s většími překážkami než na úrovni primárního vzdělání. V Latinské Americe je ale počet studentů zapsaných do středních škol ve

skutečnosti vyšší u dívek než u chlapců. Tento fakt je také vidět z grafu č. 4.28 zobrazující zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělávání. Tento ukazatel v r. 2010 činil celých 108 %. Také čísla opakování ročníků či úplného zanechání školy je u dívek daleko nižší než u chlapců. V důsledku toho je také míra podpory na terciární úrovni školství vyšší u dívek než u chlapců.

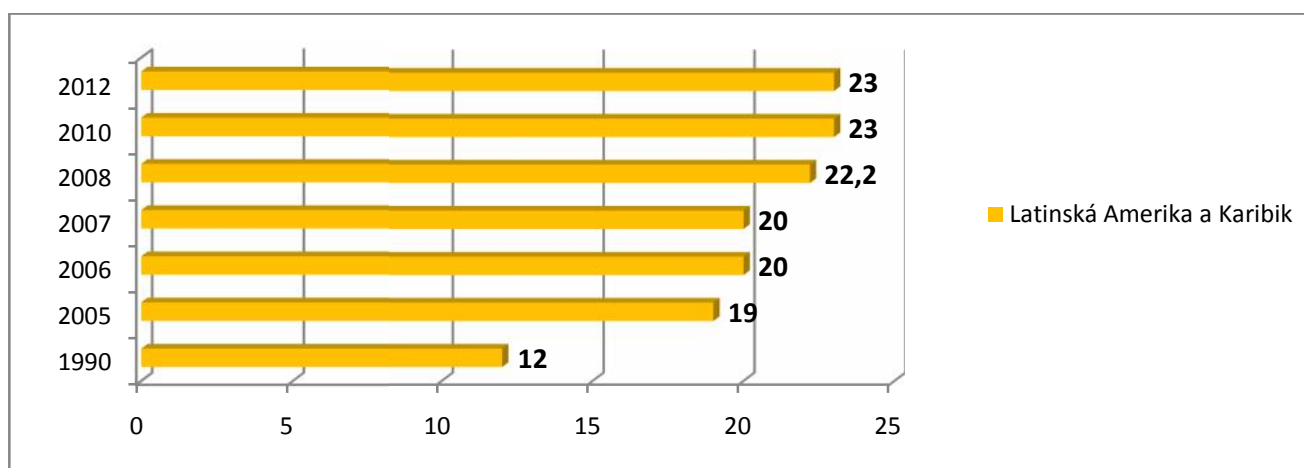
Graf 4.29: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

V přístupu ke zdrojům a také pracovním příležitostem se mezi muži a ženami začínají rozdíly pomalu uzavírat. Prakticky ve všech zemích Latinské Ameriky a Karibiku se účast žen na trhu práce razantně zvýšila. V r. 2012 bylo 43 % žen zaměstnaných mimo zemědělský sektor (v r. 1990 tento ukazatel činil 38 %), což je nejvyšší hodnota ze všech rozvojových regionů.

Graf 4.30: Podíl žen v parlamentu v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Během uplynulých let došlo k velkému navýšení účasti žen v politickém životě regionu. Ženy značně zvýšily svou účast na rozhodovacích procesech prostřednictvím jejich rostoucí role

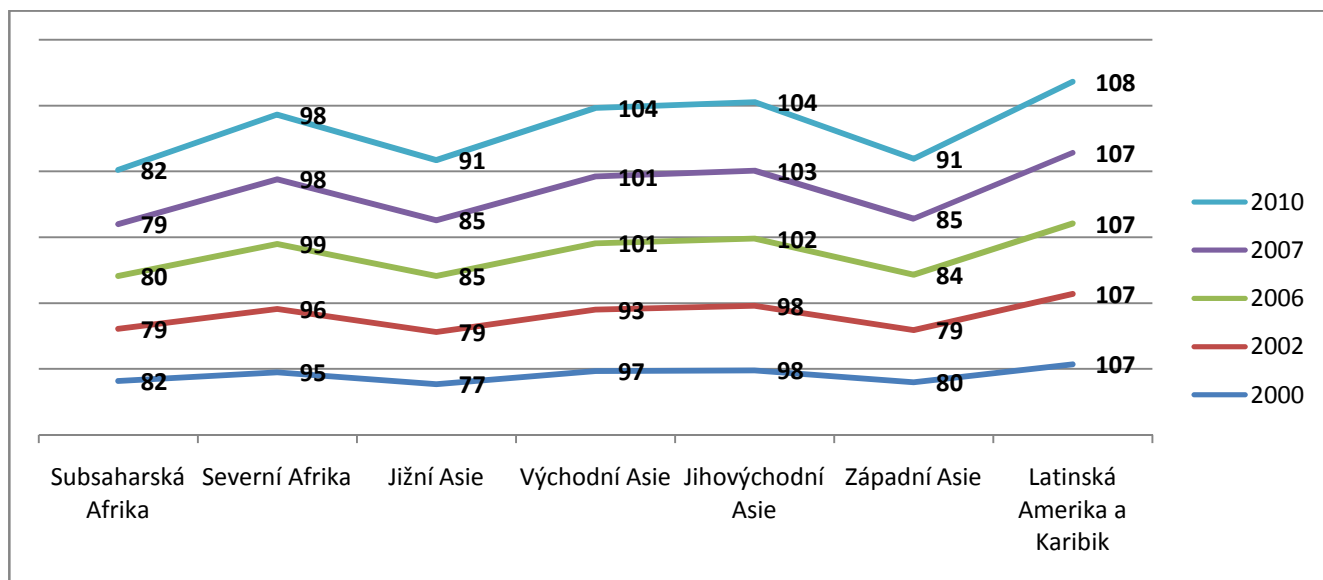
v politických pozicích. Mezi lety 1940 a 2002 bylo 325 Latinskoamerických žen jmenováno ministryněmi, přičemž 75 % (CPDC, 2012) bylo jmenováno v posledních 15 letech.

Na základě hodnocení Organizace spojených národů se předpokládá, že region Latinské Ameriky a Karibiku má možnost úspěšně dosáhnout třetího cíle a to podpora rovnosti pohlaví a posílení role žen do roku 2015. První ukazatel a to do roku 2015 odstranit rozdíly na úrovni primárního, sekundárního a terciárního vzdělání již většina latinskoamerických zemí úspěšně naplnila. Přesto region stále čelí mnohým výzvám, zejména snížit míru nezaměstnanosti žen, která je u žen vyšší jak u mužů či odstranit rozdíly v platech a i nadále zvyšovat účast žen v rozhodovacích procesech.

4.3.4 Shrnutí plnění třetího rozvojového cíle

V roce 2008 bylo v rozvojových regionech celkově do primárního vzdělání zapsáno 96 dívek na 100 chlapců a 95 dívek na 100 chlapců zapsaných do středních škol. Podíl žen zaměstnaných mimo zemědělství zůstává stále nízký, za rozvojové regiony tento ukazatel činil pouhých 20 %. Přesto je pokroku dosahováno u podílu žen v národních parlamentech - ten stále roste a v roce 2010 představoval 19 %.

Graf 4.31: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

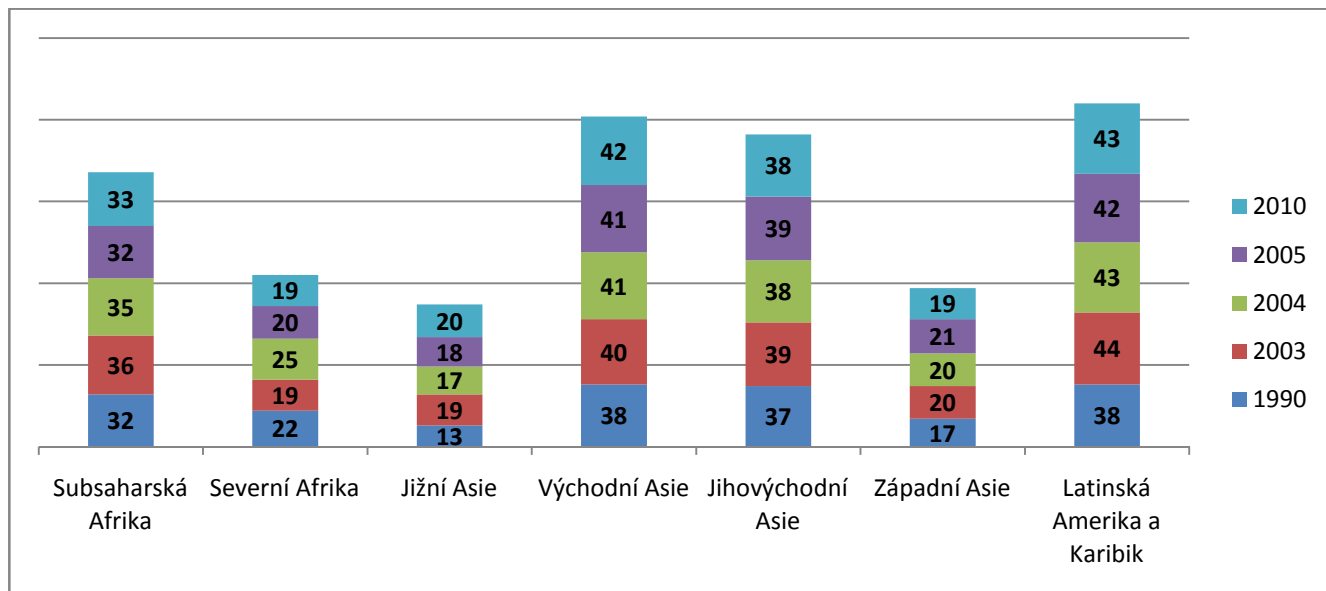

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Rozdíly mezi přístupy žen a mužů ke vzdělání se neustále zužují. Rozdíly zůstávají především na úrovni vysokých škol. Zápisový poměr dívek do primárního a sekundárního vzdělání se během posledních let výrazně zvýšil. Nevyššího pokroku ve zvyšování tohoto ukazatele dosáhly především regiony Asie, jako např. Jižní Asie, Východní či Jihovýchodní

Asie. Nejnižšího ukazatele je dosahováno v Subsaharské Africe (v r. 2010 činil pouhých 82 %). Oproti tomu region Latinské Ameriky a Karibiku dosahuje zdaleka nejlepších výsledků – v r. 2010 tento ukazatel představoval 108 %.

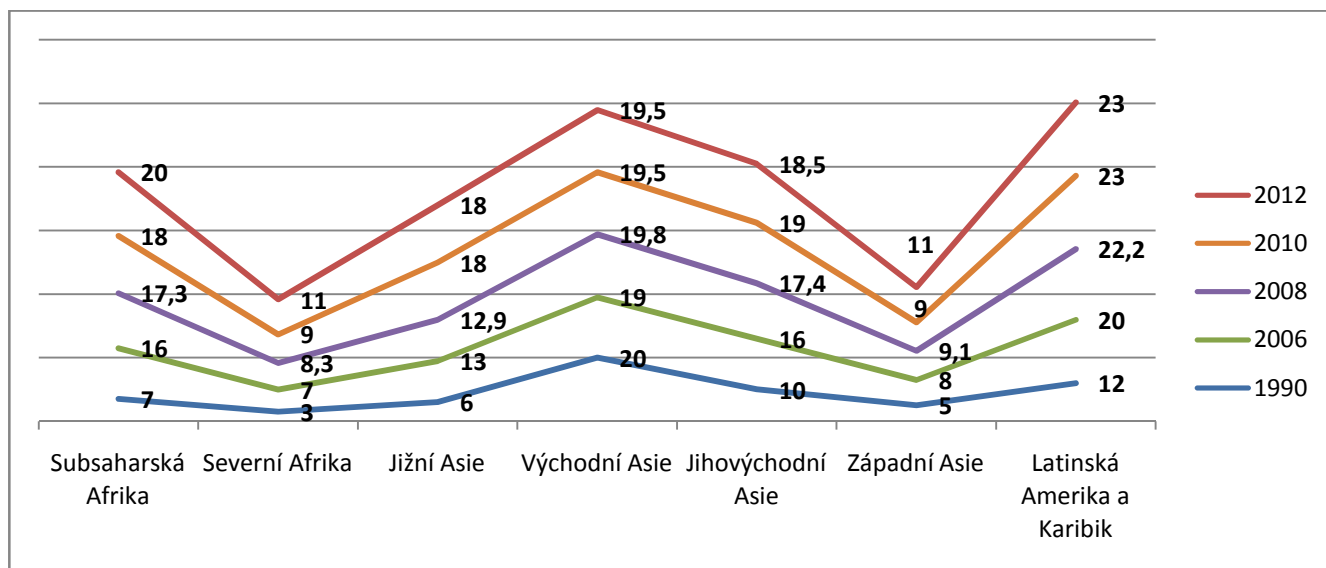
Graf 4.32: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

Navzdory pokroku dosaženému v oblasti podpory rovnosti žen v pracovní oblasti, muži i nadále převyšují počet žen v placeném zaměstnání. Ženy jsou také často zaměstnávány v podřadných formách zaměstnání. Podíl žen pracujících mimo zemědělský sektor se pomalu zvyšuje. Celosvětově dosáhl v r. 2008 41 % (United Nations, 2010f). Nejvyššího ukazatele je dosahováno v Latinské Americe a Karibiku (43 % v r. 2010) a též ve Východní Asii (42 % v r. 2010). Severní Afrika a Západní Asie pak představují regiony s nejnižší hodnotou tohoto ukazatele. Problém v této oblasti však nadále zůstávají menší platy žen a také menší sociální zabezpečení než mají muži.

Graf 4.33: Podíl žen v národních parlamentech v %

Zdroj: Millenium Development Goals Report, 2005 – 2012, vlastní zpracování

V posledních letech ženy pomalu získávají čím dál větší politickou moc. Děje se tak především díky zavádění povinných kvót či zvláštních opatření. V letech 1995 a 2010 se podíl žen v parlamentu na globální úrovni zvýšil z 11 % na 19 %. Velkého pokroku bylo dosaženo především v Subsaharské Africe a také Latinské Americe a Karibiku. Tyto dva regiony jako jediné dosahují podílu zastoupení žen v parlamentu 20 % a více. Naopak nejhůře je na tom region Severní Afriky a Západní Asie, které za ostatními regiony značně zaostávají.

V případě plnění třetího cíle byly realizovány a také byly velmi úspěšné následující projekty a programy (United Nations, 2010f):

- **Poskytování středoškolských stipendií pro dívky v Bangladéši:** Stipendijní program pro dívky na středních školách v Bangladéši přímo poskytoval peněžní prostředky rodinám na pokrytí školného a dalších nákladů spojených se studiem jejich dcer na střední škole. V roce 2005 dívky tvořily 56 % z celkového středoškolského zápisu v porovnání s 33 % v r. 1991.
- **Posílení role žen v Mexiku:** v Mexiku byl vyvinut inovativní federální program zvaný „Generosaid“, které oceňuje soukromé firmy, jež prosazují rovnost mezi muži a ženami ve firmě. Generosaid poskytuje nezávislé hodnocení, jež posuzuje dosažení specifických norem týkající se rovnosti pohlaví, včetně náboru, kariérního postupu a snižování sexuálního obtěžování žen na pracovišti. V r. 2006 získalo ocenění 117 společností. Podobné iniciativy byly též zahájeny v Brazílii, Costa Rice a Egyptu.
- **Nastavení kvót pro ženy v parlamentu v Kyrgyzstánu:** v r. 2005 nebyly v Kyrgyzstánu v parlamentu zastoupeny žádné ženy. V r. 2007 byla nastavena 30 %

kvóta pro zastoupení žen v parlamentu. Do r. 2008 měl již Kyrgyzstán v rámci Střední Asie nejvyšší podíl žen v parlamentu (25,6 %) i ve vládě (21 %).

Evropská unie též velkou mírou podporuje rovnost mužů a žen. Činí tak především prostřednictvím dialogu s vládami a také prostřednictvím řady programů prováděných přímo v daných zemích. Za uplynulých 5 let podpořila Evropská komise v rozvojových zemích okolo zápis 85 tisíc studentek do sekundárního vzdělávání. V mexickém státě Tlaxcala, kde ženy čelily závažným problémům se sexuálním vykořisťováním, Evropská komise financovala místní organizace, aby pomohly bránit práva žen (European Commission, 2010a).

Do podpory úspěšného plnění třetího rozvojového cíle je stejně jako i u jiných cílů zapojeno široké spektrum organizací, jako např. Populační fond OSN (UNFPA), Dětský fond OSN (UNICEF), Rozvojový fond OSN pro ženy (UNIFEM) či Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), z nichž každá se zaměřuje řešení určitého specifického problému.

4.4 Příčiny neúspěšného plnění vybraných cílů

Rozvojové cíle tisíciletí mají pro dnešní svět velký význam. Staly se důležitým nástrojem, pomocí kterého jsou zlepšovány životy miliard lidí na světě. Přesto je ale pokrok v jejich dosahování velmi nerovnoměrný a v některých regionech také stále pomalý (např. Subsaharská Afrika).

Na úspěšném plnění jednotlivých cílů se podílí celá řada faktorů a to například (Evropa, 2005): nakolik se jednotlivé země účastní globálního růstu, nakolik přispívají svou vlastní politikou k společnému růstu a ke snižování chudoby, a co platí zejména pro ty nejchudší země - do jaké míry a jak dobře je poskytována a využívána rozvojová pomoc. Příklad významu hospodářského růstu lze velmi dobře vidět v rozvojovém regionu Asie, kde došlo během posledního desetiletí k prudkému hospodářskému růstu a s tím také k nejvýraznějšímu poklesu lidí trpících extrémní chudobou. Naopak v afrických regionech byl zaznamenán mírnější hospodářský růst, což se také odrazilo na pomalejším snižování chudoby v tomto rozvojovém regionu. Přesto byl hospodářský rozmach v rozvojových zemích v posledních několika letech zpomalen díky probíhající ekonomické krizi.

Z neúspěchu při plnění jednotlivých cílů však nelze vinit pouze ekonomickou krizi. Každý region se totiž potýká se svými specifickými problémy. OSN však nadefinovalo čtyři obecné důvody, společné pro všechny regiony, díky kterým nejsou cíle plněny tak úspěšně, jak by měly být a to (UN Millenium Project, 2006):

- **Nedostatky ve státní správě:** nelze dosáhnout uspokojivého hospodářského rozvoje, pokud vlády nerespektují zásady právního státu, nestanovují správné hospodářské politiky, neochraňují lidská práva a nepodporují občanské společnosti, které zastupují a starají se o chudé obyvatelstvo. Kvalitní státní správa by měla ve státech zajistit poctivost, transparentnost, dodržování lidských práv a bezpečnosti. Příliš mnoho zemí však těchto norem nemůže dosáhnout, ať už kvůli autoritářským vůdcům či nedostatečné odpovědnosti vládnoucích institucí.
- **Pastí chudoby:** mnoho, i když dobře vedených zemí je příliš chudých na to, aby se z této chudoby dostaly samy. Vlády nemají fiskální zdroje na investice do infrastruktury, sociálních služeb, zdravotních služeb či péče o životní prostředí. Tyto země jsou většinou i velmi těžce zadlužené, takže většinu svých daňových příjmů utratí na splacení dluhových služeb. I samotná rozvojová pomoc poskytovaná těmto zemím, je pak v podobě splátek vracena zpět jejich dárčům.
- **Zapojení v občanských společnostech a organizacích:** Lékaři bez hranic, Chléb pro svět či ActionAid a mnoho dalších specializovaných organizací velmi přispívá v pokroku rozvoje na celém světě. Národní strategie jednotlivých zemí na dosažení Rozvojových cílů tisíciletí pak často nemohou uspět bez aktivního zapojení zemí v těchto společnostech a dalších organizacích. Tyto organizace totiž mohou zvýšit informovanost veřejnosti, politické povědomí, udržovat tlak na vlády, aby dodržely své závazky či převzít klíčové úkoly v poskytování veřejných služeb.
- **Zapojení soukromého sektoru:** soukromé podniky představují důležité partnery při dosahování Rozvojových cílů tisíciletí. Dlouhodobého snížení chudoby a trvalého hospodářského růstu nemůže být dosaženo bez aktivního soukromého sektoru. Silný domácí soukromý sektor může plnění Rozvojových cílů podpořit investicemi do zvýšení produktivity či vytvářením pracovních míst. Také může podpořit poskytování služeb prostřednictvím partnerství veřejného a soukromého sektoru. Mimo jiné soukromý sektor vytváří tlak a podporuje transparentnost veřejné správy.

Pokud tedy dojde k posílení hospodářských a politických institucí, bude podpořená řádná veřejná správa a transparentnost vládnoucích institucí, zpřísněno makroekonomické řízení finančních toků a vytvořeno příznivé investiční a obchodní prostředí, neměly by již existovat jediné důvody, které by rozvojovým regionům bránily v úspěšném naplnění Rozvojových cílů tisíciletí a zlepšení životních podmínek v těchto regionech.

5 Závěr

„Mezinárodní společenství se nemůže obrátit zády k chudým a zranitelným. Musíme posílit globální spolupráci a solidaritu a zdvojnásobit naše úsilí o dosažení Rozvojových cílů tisíciletí a prosazovat širší rozvojové agendy.“ Ban Ki Moon, generální tajemník OSN

Přijetí Deklarace tisíciletí představovalo historický globální závazek. Bylo to poprvé, co se vlády a globální instituce sešly, aby potvrdily svůj společný závazek v boji proti chudobě. Uznaly tak, že globální chudoba je vzhledem k dnešnímu bohatství a technologickým pokrokům nepřijatelná. Na základě toho byl vytvořen plán jejich rozvojového úsilí – plán, který v současnosti patří mezi nejambicióznější a nejkomplexnější. Rozvojové cíle tisíciletí na rozdíl od ostatních uznávají, že chudoba má mnoho rozměrů, které je třeba řešit a odstranit a také definují odpovědnost všech rozvojových aktérů. Právě tato odpovědnost drží jednotlivé země u splnění svých závazků do roku 2015.

Druhá kapitola diplomové práce vymezila světovou ekonomiku jako celek, její vývojové etapy v průběhu historie a v neposlední řadě také její rozdělení. Důraz byl v rámci druhé kapitoly kladen především na rozvojové země a jejich členění. Toto členění bylo rozebíráno z hlediska jednotlivých mezinárodních organizací. Každá mezinárodní organizace člení země podle různých kritérií. Například Organizace spojených národů a také Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD) člení ekonomiky do tří kategorií – na rozvinuté země, transformující se ekonomiky a rozvojové země. Přesto se ale u obou organizací jednotlivé ukazatele liší, čímž se liší i počet zemí spadajících do těchto tří kategorií. Oproti tomu organizace jako například Světová banka používá ke svému členění výši HND/obyvatele. Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala členění dle OSN, které vymezuje tři hlavní rozvojové regiony a to – Afriku, Asii a Latinskou Ameriku. Každý rozvojový region byl podrobně vymezen na základě jejich geografické, demografické a ekonomické charakteristiky. Z hlediska zaostalosti jednotlivých regionů se na prvním místě drží Afrika, jež se potýká s největšími problémy. Naopak k nejvyspělejšímu z rozvojových regionů patří Latinská Amerika. Celá kapitola je uzavřena rozbořem možných příčin, proč jsou vlastně rozvojové země považovány za rozvojové a které faktory jim brání v jejich úspěšném rozvoji, mezi něž patří např.: zadlužení států, závislost na exportu několika málo surovin či environmentální problémy.

Třetí kapitola diplomové práce přiblížila samotné Rozvojové cíle tisíciletí. Nejprve byla vymezena cesta, která vedla k jejich přijetí. Rozvojové cíle tisíciletí totiž nejsou prvním příslibem k vymýcení či snížení chudoby – velkým zlomem se stala šedesátá léta, jež byla OSN

vyhlášena desetiletím OSN pro rozvoj. V průběhu dalších let však musely být vyřešeny otázka, jak k danému rozvoji přistupovat a také nalézt řešení pro odstranění jednotlivých překážek. V r. 1996 byly navrženy předchůdci dnešních Rozvojových cílů tisíciletí – Mezinárodní rozvojové cíle. Tyto cíle pak byly s dalšími změnami a úpravami přijaty jako Rozvojové cíle tisíciletí na Summitu tisíciletí v New Yorku. Rozvojové cíle se skládají z osmi ambiciózních cílů, jež jsou dále členěny do jednotlivých podcílů. Tyto cíle jsou vzájemně provázány a společně řeší nejpálčivější problémy současné doby – odstranění extrémní chudoby a hladu, dosažení základního vzdělání pro všechny, prosazování rovnosti pohlaví a posílení role žen ve společnosti, snížení dětské úmrtnosti, zlepšení zdraví matek, boj s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi, zajištění udržitelného stavu životního prostředí a v neposlední řadě budování světového partnerství pro rozvoj. Kapitola se také zaměřuje na objasnění hlavních motivů, proč byly Rozvojové cíle přijaty a proč je jejich dosažení důležité. Rozvojové cíle tisíciletí stojí na určitých ekonomických principech. Tyto principy jsou vysvětleny v podkapitole 2.4. Třetí kapitola také věnuje prostor Evropské unii a její roli při úspěšném plnění jednotlivých Rozvojových cílů. Evropská unie, jako jeden z největších dárců rozvojové pomoci, představuje velmi významného aktéra na poli Rozvojových cílů tisíciletí. V podkapitole 3.6 věnující se roli EU v oblasti Rozvojových cílů tisíciletí jsou uvedeny příklady pomoci poskytované EU na jejich plnění. Protože termín splnění Rozvojových cílů tisíciletí vyprší už za dva roky, věnuje se závěr kapitoly (kapitoly 3.7) právě otázce jejich budoucnosti. Už teď je jasné, že Rozvojové cíle tisíciletí se svého pokračování dočkají, jen je zapotřebí vyřešit otázky jejich nové podoby, a to zda budou pouze pozměněny či doplněny anebo bude vytvořen zcela nový rámec.

Čtvrtá kapitola diplomové práce se již zaměřovala na zhodnocení plnění tří konkrétních Rozvojových cílů tisíciletí. Pro toto zhodnocení byly vybrány následující cíle a to – cíl první (odstranění extrémní chudoby a hladu), cíl druhý (dosažení základního vzdělání pro všechny) a cíl třetí (prosazování rovnosti pohlaví a posílení role žen). Tyto tři cíle jsou považovány za jedny z nejdůležitějších, které významným způsobem pomohou dosáhnout trvalého rozvoje jednotlivých rozvojových regionů. Plnění každého cíle je hodnoceno z hlediska každého rozvojového regionu. Kapitola 4.1 se věnuje úspěšnosti plnění prvního cíle a to odstranění extrémní chudoby a hladu. Podíl lidí žijících v extrémní chudobě celkově v rozvojových regionech klesl ze 46 % na 27 % mezi lety 1990 a 2005. To představuje významný pokrok. V rámci jednotlivých regionů si v plnění prvního cíle vedl nejlépe rozvojový region Asie – region Východní Asie, kde došlo k poklesu chudoby mezi lety 1990 a 2008 z 60 % na 13 % a region Jihovýchodní Asie, kde se chudoba mezi též roky snížila z 39 % na 17 %. I v Subsaharské Africe byl zaznamenán úbytek v podílu lidí trpících chudobou a to o 10 procentních bodů, z 57

% v r. 1990 na 47 % v r. 2008. Úspěchy ve snižování podílu lidí trpících hlady je však pomalejší. Mezi nejúspěšnější regiony patřila Subsaharská Afrika, kde se počet lidí trpících podvýživou snížil o 7 procentních bodů mezi lety 1990 a 2008, Východní Asie, kde byl zaznamenán pokles o 6 procentních bodů a Latinská Amerika a Karibik, kde došlo k pětiprocentnímu poklesu počtu lidí trpících podvýživou. V rámci prvního cíle je také hodnoceno snížení počtu dětí do věku pěti let trpících podvýživou. V plnění tohoto cíle opět dominovaly asijské regiony a to Jižní a Jihovýchodní Asie. V Jižní Asii byl zaznamenán pokles z 53 % v r. 1990 na 32 % v r. 2010 a v Jihovýchodní Asii došlo ke snížení ukazatele z 38 % v r. 1990 na 17 % v r. 2010. K pokroku došlo také v Subsaharské Africe, kde byl počet dětí trpících podvýživou snížen z 32 % v r. 1990 na 22 % v r. 2010. Přestože první cíl nebude v rámci všech rozvojových regionů do r. 2015 splněn, došlo v jednotlivých rozvojových zemích k velkému pokroku ve snižování počtu lidí trpících chudobou či podvýživou.

Kapitola 4.2 se zabývala cílem druhým a to dosažením základního vzdělání pro všechny. Vzdělání představuje důležitou složku, která může lidem pomoci dosáhnout lepších pracovních příležitostí a tak se vymanit z chudoby. Mezi úspěšné regiony při plnění druhého cíle patřily tentokrát africké regiony a to region Subsaharské Afriky (zvýšení ukazatele zápisové poměru do základního vzdělání z 54 % v r. 1990 na 76 % v r. 2010) a Severní Afriky (zvýšení ukazatele z 82 % v r. 1990 na 96 % v r. 2010). Úspěšným regionem byla i Jižní Asie, kde se zápisový poměr do primárního vzdělání navýšil ze 73 % v r. 1990 na 93 % v r. 2010. I přes tyto úspěchy, však ani druhý cíl nebude do r. 2015 splněn. K tomu by bylo zapotřebí nejprve odstranit hlavní překážky a to zejména nedostatek pedagogických pracovníků, výukových materiálů nebo dokonce tříd k vyuce.

Kapitola 4.3 se věnovala poslednímu vybranému cíli a to prosazování rovnosti pohlaví a také posílení role žen a mužů ve společnosti. Tato rovnost by měla pokrývat veškeré oblasti lidského života a to rovnost v přístupu ke vzdělání (všem jeho úrovním), k pracovním příležitostem či k veřejnému zastoupení a politickému životu. V oblasti zápisového poměru dívek do sekundárního vzdělání byla nejúspěšnější Jižní Asie, kde se tento ukazatel navýšil o čtrnáct procentních bodů mezi lety 2000 a 2010 a pak také Západní Asie, kde ve stejném období došlo k navýšení o jedenáct procentních bodů. Celkově se dá říci, že se rozdíly mezi muži a ženami v přístupu ke vzdělání neustále zužují. Co se týče rovného přístupu žen k pracovním příležitostem, muži stále převyšují počet žen v placených zaměstnáních a také jsou ženy stále tou pracovní složkou zaměstnávanou v podřadných zaměstnáních. Například podíl žen pracujících mimo zemědělský sektor (průmyslový sektor a sektor služeb) se zvyšuje jen minimálně - mezi velmi úspěšné regiony patří Východní Asie a Latinská Amerika a Karibik. Neméně důležité je

také zastoupení žen ve veřejném a politickém životě. V Subsaharské Africe došlo k navýšení tohoto ukazatele o 13 procentních bodů a to díky existenci kvót pro ženské zastoupení ve vládách a parlamentech. Právě zavádění kvót se prokázalo jako jedno z nejúčinnějších řešení pro zvýšení účasti žen v politickém životě.

Pokud by byly tyto cíle úspěšně naplněny, i kdyby o pár let později, stále bude jejich přínos neuvěřitelně velký – díky jejich splnění by bylo vymaněno z chudoby přes 500 milionů lidí, 300 milionů lidí by již nadále netrpělo hladem a 35 milionů obyvatel by dosáhlo přístupu k pitné vodě. To vše si uvědomují i tvůrci a představitelé států, kteří celý projekt Rozvojových cílů na počátku milénia schválili a už nyní hovoří o jejich budoucích podobách i v dalších letech. Rozvojové cíle tisíciletí totiž představují naději pro miliardu lidí na světě žijící v chudobě, že díky jejich úspěšnému naplnění, dojde ke změně jejich dosavadních bídých podmínek života, a i tito lidé budou moci prožít kvalitní život.

Přestože ale jednotlivá data a statistiky mapující pokrok v dosahování vybraných Rozvojových cílů tisíciletí ve čtvrté kapitole jasně naznačují, že bohužel ani jednoho z těchto tří cílů nebude do roku 2015 dosaženo, nelze říci, že Rozvojové cíle tisíciletí jako takové selhaly. Rozvojové cíle tisíciletí jsou velmi ambiciózním plánem, a i přes nenaplnění výše rozebíraných cílů za dobu své existence zlepšily životní podmínky milionům lidí, zejména lidem žijících v rozvojových zemích světa. Mimo jiné tyto údaje také ukazují důležitost Rozvojových cílů tisíciletí, potvrzují jejich význam v dnešním světě a dosvědčují, že i po r. 2015 budou mít nadále smysl.

Seznam použité literatury

Knihy:

ADAMCOVÁ, Lenka a kol. *Úvod do rozvojových studií*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2006, 297 s. ISBN 80-245-1057-X.

ADAMCOVÁ, Lenka, Alois HOLUB. *Rozvojová ekonomika: vybrané problémy I*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 1999, 63 s. ISBN 80-245-0002-7.

CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 244 s. ISBN 80-247-0193-6.

CIHELKOVÁ, Eva, Jana KŘÍŽKOVÁ, Hana KUNEŠOVÁ a David MARTINČÍK. *Světová ekonomika: Nové jevy a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2001, 257 s. ISBN 80-7179-311-6.

DUBA, Nomsa. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy?* Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, 83 s. ISBN 978-808-6547-749.

EASTERLY, William Russell. *Břímě bílého muže: Proč pomoc Západu třetímu světu selhává*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2010, 456 s. ISBN 978-80-200-1776-5.

GOMBA, Pavla. *Slyšíte nás?*. 1. Praha : Newfinances, 2003. 111 s. ISBN 80-903354-0-3.

GRANZOW, Sandra. *Our dream: a world free of poverty*. New York: Published for the World Bank and World Bank Group Staff Association [by] Oxford University Press, c2000, 206 p. ISBN 01-952-1604-0.

HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. 1. Ostrava : Repronis Ostrava, 2007. 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.

JEHLIČKA, Petr; TOMEŠ, Jiří; DANĚK, Petr. *Stát, prostor, politika : Vybrané otázky politické geografie*. 1. Praha : Univerzita Karlova, 2000. 274 s. ISBN 80-238-5566-2.

JENÍČEK, Vladimír, Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy a světová ekonomika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, 269 s. ISBN 80-717-9795-2.

KUNA, Zbyněk. *Rozvojové země ve světové ekonomice*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2004, 130 s. ISBN 978-80-213-1134-3.

LEBIEDZIK, Marian, Ingrid MAJEROVÁ a Pavel NEZVAL. *Světová ekonomika*. Vyd. 1. Karviná: Optys, 2011, 293 s. ISBN 978-80-260-0924-5.

MAJEROVÁ, Ingrid. *Rozvojové ekonomiky*. Karviná: SU OPF, 2008. ISBN 978-80-7248-459-1.

MEZŘICKÝ, Václav. *Perspektivy globalizace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 226 s. ISBN 978-80-7367-846-3.

Elektronické publikace:

ASIAN DEVELOPMENT BANK. *Development Asia* [online]. 2011 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://development.asia/PDF/issue10/devasia10.pdf>

AUSAID. *Promoting opportunities for all* [online]. 2011 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.ausaid.gov.au/aidissues/Documents/thematic-strategies/gender-equality-strategy.pdf>

CARIBBEAN POLICY DEVELOPMENT CENTER. *Promote gender equality and empower women* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://cpdcngo.org/cpdc/attachments/article/107/MDGsGender.pdf>

ECLAC. *GOAL 3: Promote gender equality and empower women* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.eclac.cl/MDG/noticias/paginas/6/40006/MDG3_GENDER_FACT_SHEET.pdf

ECLAC. *Gender equality and women's empowerment* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.eclac.org/publicaciones/xml/0/21540/Chapter4_alta.pdf

EUROPA. *Rozvojové cíle tisíciletí v poločase: Jak si stojíme a kam potřebujeme jít* [online]. 2005 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/research-development/documents/mdg_paper_final_20080916_cs.pdf

EUROPAFRICA. *Current state of education in Africa* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://europafrica.files.wordpress.com/2008/05/education-discussion-paper-jeg-26th-march-2009.pdf>

EUROPEAN COMMISSION. *EU contribution to the Millenium Development Goals* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/infopoint/publications/europeaid/documents/188a_mdg_en.pdf

HULME, David. *The Making of the Millennium Development Goals: Human Development Meets Results-based Management In an Imperfect World* [online]. 2007 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.capabilityapproach.com/pubs/Hulme07.pdf>

HULME, David. *The Millennium Development Goals (MDGs): A Short History of the World's Biggest Promise* [online]. 2009 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.bwpi.manchester.ac.uk/resources/Working-Papers/bwpi-wp-10009.pdf>

INTERNATIONAL FUND FOR AGRICULTURAL DEVELOPMENT. *Millennium Development Goal of halving poverty in Asia and the Pacific Region* [online]. 2006 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.ifad.org/operations/projects/regions/pi/paper/1.pdf>

INTERNATIONAL FUND FOR AGRICULTURAL DEVELOPMENT. *Rural Poverty Report 2011* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.ifad.org/rpr2011/report/e/rpr2011.pdf>

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION. *World of Work Report 2011* [online]. 2011 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmssp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_166021.pdf

INTERNATIONAL MONETARY FUND. *World Economic Outlook 2011* [online]. 2011 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/pdf/text.pdf>

LIGHTFORTHEWORLD. *Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. 2011 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.svetloprosvet.cz/download/1321883237/Seznam+C%C3%AD1%C5%AF.pdf>

MDG ACHIEVEMENT FUND. *Gender Equality and Women's Empowerment* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.mdgfund.org/sites/all/themes/custom/undp_2/docs/thematic_studies/English/full/Gender_Thematic%20Study.pdf

NAYYAR, Deepak. *The MDGs after 2015: Some reflections on the possibilities* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/deepak_nayyar_Aug.pdf

OECD. *Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation* [online]. 1996 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/2508761.pdf>

OECD. *The DAC Guidelines: Poverty Reduction* [online]. 2001 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/povertyreduction/2672735.pdf>

OECD. *Innovative Approaches to Funding the Millennium Development Goals* [online]. 2004 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/perspectivesonglobaldevelopment/31430478.pdf>

OECD. *Making Poverty Reduction Work: OECD'S ROLE IN DEVELOPMENT PARTNERSHIP* [online]. 2005 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/34839878.pdf>

OECD. *Promoting Private Investment for Development: The Role of ODA* [online]. 2006 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/povertyreduction/36566902.pdf>

OECD. *Promoting Pro-Poor Growth: Key Policy Messages* [online]. 2006 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/povertyreduction/43773640.pdf>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

OVERSEAS DEVELOPMENT INSTITUTE. *Millenium Development Report Card* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/6172.pdf>

PARIS21. *2000: A better world for all* [online]. 2000 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://paris21.org/sites/default/files/bwa_e.pdf

POPULATION REFERENCE BUREAU. *World population data sheet 2011* [online]. 2011 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://www.prb.org/pdf11/2011population-data-sheet_eng.pdf

PUTNA, Michal. *Rozvojové cíle tisíciletí a jejich plnění* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_262.pdf

SACHS, Jeffrey D. *Ending Africa's Poverty Trap* [online]. 2004 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.unmillenniumproject.org/documents/BPEAEndingAfricasPovertyTrapFINAL.pdf>

THE CENTER FOR GLOBAL DEVELOPMENT. *Education and the developing world* [online]. 2002 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.cgdev.org/files/2844_file_EDUCATON1.pdf

THE CENTER FOR GLOBAL DEVELOPMENT. *MDGs 2.0: What Goals, Targets, and Timeframe?* [online]. 2012 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.cgdev.org/files/1426271_file_Kenny_Karver_MDGs_FINAL.pdf

- THE WORLD BANK. *Official list of MDG indicators* [online]. 2008 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/MDGsOfficialList2008.pdf>
- UNESCO. *The state of education in Latin America and Caribbean* [online]. 2007 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001528/152895e.pdf>
- UNESCO. *The state and development of adult learning and education in Subsaharan Africa* [online]. 2009 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/INSTITUTES/UII/confintea/pdf/GRALE/confintea_grale_africa_synthesis_en.pdf
- UNESCO. *Regional Profile: Latin America and the Caribbean* [online]. 2011 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/GED2011_LAC_RP_EN.pdf
- UNICEF. *The future of education in Latin America and the Caribbean* [online]. 2001 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: [http://www.unicef.org/lac/future_of_education_in_LAC\(1\).pdf](http://www.unicef.org/lac/future_of_education_in_LAC(1).pdf)
- UNIFEM. *Promote gender equality and empower women* [online]. 2005 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.unifem.org/attachments/products/UNDG_MDG3Paper_en.pdf
- UNITED NATIONS 2003a. *Indicators for Monitoring the Millennium Development Goals* [online]. 2003 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Attach/Indicators/HandbookEnglish.pdf>
- UNITED NATIONS. *The Millennium Development Goals in Africa: Progress and Prospects* [online]. 2005 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.un.org/africa/osaa/reports/MDGs%20A%20Graphical%20Illustration%20of%20progress%20and%20progress.pdf>
- UNITED NATIONS. *The Millenium Development Goals: A Latin America and Caribbean Perspective* [online]. 2005 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://web.undp.org/latinamerica/docs/Regionallenglish.pdf>
- UNITED NATIONS. *The Millenium Development Goals: A Latin America and Caribbean Perspective: Financing for the Millennium Development Goals and international development assistance* [online]. 2005 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.eclac.org/publicaciones/xml/0/21540/chapter7.pdf>
- UNITED NATIONS 2005a. *Millenium Development Goals Report 2005* [online]. 2005 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://unstats.un.org/unsd/mi/pdf/mdg%20book.pdf>
- UNITED NATIONS. *Millenium Development Goals Report 2006* [online]. 2006 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf>
- UNITED NATIONS. *GOAL 2: Achieve universal primary education* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%202%20FINAL.pdf>
- UNITED NATIONS. *GOAL 3: Promote gender equality and empower women* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%203%20FINAL.pdf>

- UNITED NATIONS. *GOAL 4: Reduce child mortality* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%204%20FINAL.pdf>
- UNITED NATIONS. *GOAL 5: Improve maternal health* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%205%20FINAL.pdf>
- UNITED NATIONS. *GOAL 6: Combat HIV/AIDS, malaria and other diseases* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%206%20FINAL.pdf>
- UNITED NATIONS. *GOAL 7 : Ensure environmental sustainability* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%207%20FINAL.pdf>
- UNITED NATIONS. *GOAL 8: Develop a global partnership for development* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%208%20FINAL.pdf>
- UNITED NATIONS. *Millenium Development Goals Report 2008* [online]. 2008 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/The%20Millennium%20Development%20Goals%20Report%202008.pdf>
- UNITED NATIONS 2008a. *GOAL 1: Eradicate extreme poverty and hunger* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/2008highlevel/pdf/newsroom/Goal%201%20FINAL.pdf>
- UNITED NATIONS 2009a. *Millenium Development Goals Report 2009* [online]. 2009 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_Report_2009_ENG.pdf
- UNITED NATIONS. *Achieving Gender Equality, Women's Empowerment and Strengthening Development Cooperation* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ecosoc/docs/pdfs/10-50143_\(e\)_\(desa\)dialogues_ecosoc_achieving_gender_equality_women_empowerment.pdf](http://www.un.org/en/ecosoc/docs/pdfs/10-50143_(e)_(desa)dialogues_ecosoc_achieving_gender_equality_women_empowerment.pdf)
- UNITED NATIONS. *Goal 1: Eradicate extreme poverty and hunger* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_1_EN.pdf
- UNITED NATIONS. *GOAL 4: Reduce Child Mortality* [online]. 2010 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_4_EN.pdf
- UNITED NATIONS. *The World's Women 2010: Trends and Statistics* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/WW_full%20report_color.pdf
- UNITED NATIONS 2010a. *Millennium Development Goals: At a Glance* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/mdgs_glance_factsheet.pdf
- UNITED NATIONS 2010b. *Millenium Development Goals Report 2010* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG%20Report%202010%20En%20r15%20-low%20res%2020100615%20-.pdf>

- UNITED NATIONS 2010d. *Goal 2: Achieve universal primary education* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_2_EN.pdf
- UNITED NATIONS 2010e. *The World's Women 2010: Trends and Statistics* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/FactSheet2010.pdf>
- UNITED NATIONS 2010f. *Goal 3: Promote gender equality and empower women* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_3_EN.pdf
- UNITED NATIONS. *Challenges for education with equity in Latin America and the Caribbean* [online]. 2011 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/ecosoc/newfuncit/pdf/6.challenges.for.education.with.equity.web.pdf>
- UNITED NATIONS. *Millennium Development Goals Report 2011* [online]. 2011 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/11_MDG%20Report_EN.pdf
- UNITED NATIONS 2011a. *Handbook of statistics 2011* [online]. 2011 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://www.unctad.org/en/docs/tdstat36_en.pdf
- UNITED NATIONS 2011c. *Assessing Progress in Africa toward the Millennium Development Goals* [online]. 2011 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://web.undp.org/africa/mdg/report.pdf>
- UNITED NATIONS. *Achieving the Millennium Development Goals with equality in Latin America and the Caribbean: Progress and challenges* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/english/MDG%20Regional%20Reports/LAC-Regional%20MDG%20Report%202010.pdf>
- UNITED NATIONS. *Millennium Development Goals: 2012 Progress Chart* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/2012_Progress_E.pdf
- UNITED NATIONS. *Sex imbalances at birth* [online]. 2012 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://asiapacific.unfpa.org/webdav/site/asiapacific/shared/Publications/2012/Sex%20Imbalances%20at%20Birth.pdf>
- UNITED NATIONS 2012a. *World economic situation and prospect 2012* [online]. 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2012wesp.pdf
- UNITED NATIONS 2012b. *Millennium Development Goals Report 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG%20Report%202012.pdf>
- UNITED NATIONS 2012c. *Asia-Pacific Regional MDG report 2011/2012* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.unescap.org/pdd/calendar/CSN-MDG-NewDelhi-Nov-2011/MDG-Report2011-12.pdf>
- UNITED NATIONS. *Because everyone counts* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://asiapacific.unfpa.org/webdav/site/asiapacific/shared/Publications/2010/APRO%20Brochure.pdf>
- UNITED NATIONS. *Why the MDGs are important, where we stand, and why we're falling short* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.unmillenniumproject.org/documents/MainReportChapter1-lowres.pdf>

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *Human Development Report 2003: Millennium Development Goals: A compact among nations to end human poverty* [online]. 2003 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/en/media/hdr03_complete.pdf

WE CAN END POVERTY 2015. *GOAL 1 Eradicate Extreme Poverty and Hunger* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_1_EN.pdf

Internetové zdroje:

AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP. *Improving Primary Education for All* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/news-and-events/article/improving-primary-education-for-all-6767/>

COLUMBIA UNIVERSITY. *Full Bio: Jeffrey David Sachs* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.earth.columbia.edu/articles/view/1770>

ČESKO PROTI CHUDOBĚ. *Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=37-rozvojove-cile-tisicileti/>

EUROPEAN COMMISSION. *The EU and the Millennium Development Goals* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/what/millennium-development-goals/index_en.htm

GLOBALIZATION AND HEALTH. *Financing the Millennium Development Goals for health and beyond: sustaining the 'Big Push'* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.globalizationandhealth.com/content/6/1/17>

HELPAGE INTERNATIONAL. *MDGs: No room for the world's older people* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.helpage.org/blogs/anders-hylander-11964/mdgs-no-room-for-the-worlds-older-people-440/?gclid=CL6Rqf3AsrMCFYGz3godoiwA5A>

INTER-AMERICAN DEVELOPMENT BANK. *Education in Latin America and the Caribbean* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.iadb.org/en/topics/education/education-initiative-in-latin-america,6448.html>

INTERNATIONAL MONETARY FUND. *The IMF and the Millennium Development Goals* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/mdg.htm>

MDG IN ASIA AND THE PACIFIC. *Approaches to Combat Hunger in Asia and the Pacific* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.mdgasiapacific.org/>

MILLENNIUM DEVELOPMENT AMBASSADORS. *The Future of the Millennium Development Goals (MDGs) after 2015* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://mdgambassadors.org/the-future-of-the-millennium-development-goals-mdgs-after-2015/>

MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS INDICATORS. *About the Millennium Development Goals Indicators* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://millenniumindicators.un.org/unsd/mdg/Host.aspx?Content=Indicators/About.htm>

MILLENNIUM PROJECT. *Goals, targets and indicators* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.unmillenniumproject.org/goals/gti.htm>

OECD. *Promoting gender equality and women's empowerment* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/site/apfuneca/topics/promotinggenderequalityandwomens empowerment.htm>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>

RALEIGH INTERNATIONAL. *Why are the Millenium Development Goals Important?* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z:

<http://www.raleighinternational.org/ambassadors/millennium-development-goals/why-are-mdgs-important>

RELIEFWEB. *World: Children Aged Under-Five Underweight* [online]. 2010 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://reliefweb.int/map/world/world-children-aged-under-five-underweight-2000-2008>

RORG. *International Development Goals* [online]. 2004 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.rorg.no/Artikler/729.html>

ROZVOJOVKA. *Chudoba* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.rozvojevka.cz/chudoba>

THE SOCIAL WATCH. *The MDGs, easier said than measured* [online]. 2008 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.socialwatch.org/node/9245>

THE WORLD BANK. *What will it take to end poverty in Africa?* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://blogs.worldbank.org/africacan/what-will-it-take-to-end-poverty-in-africa>

THE WORLD BANK. *Eradicate Extreme Poverty and Hunger by 2015* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.worldbank.org/mdgs/poverty_hunger.html

THE WORLD BANK. *Millennium Development Goals* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/about/millennium-development-goals>

UNESCO. *Africa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/education/worldwide/education-regions/africa/>

UNESCO. *Goal 2: Achieve universal primary education* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all/education-and-the-mdgs/goal-2/>

UNESCO. *Goal 6: Combat HIV/AIDS, malaria and other diseases* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all/education-and-the-mdgs/goal-6/>

UNICEF. *THE GENDER GAP IN EDUCATION IS DIMINISHING WITH INCREASED ENROLMENT* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.unicef.org/progressforchildren/2007n6/index_41798.htm

UNITED NATIONS. *Copenhagen Declaration on Social Development* [online]. 1995 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.un-documents.net/cope-dec.htm>

UNITED NATIONS. *Latin America & the Caribbean* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://web.undp.org/latinamerica/>

UNITED NATIONS. *Latin America & the Caribbean: Poverty Reduction and the Millenium Development Goals* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://web.undp.org/latinamerica/poverty.shtml>

UNITED NATIONS. *We can end poverty now* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml>

UN MILLENIUM PROJECT. *Four reasons for shortfalls in achieving the Goals* [online]. 2006 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.unmillenniumproject.org/reports/why8.htm>

USAID. *Education in Latin America and the Caribbean* [online]. 2009 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://transition.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/issues/education_issue.html

WIKIMEDIA. *Percentage population living on less than 1 dollar day* [online]. 2011 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Percentage_population_living_on_less_than_1_dollar_day_2007-2008.png

WIKIPEDIA. *Percentage population undernourished world map* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Percentage_population_undernourished_world_map.PNG

WORDPRESS. *Demographics* [online]. 2012 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://bensix.wordpress.com/category/demographics/>

WORLD HEALTH ORGANIZATION. *MDG 6: combat HIV/AIDS, malaria and other diseases* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.who.int/topics/millennium_development_goals/diseases/en/index.html

Seznam zkratek

AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome – Syndrom získaného selhání imunity
AKT	Skupina zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří
DAC	Development Assistance Committee – Výbor pro rozvojovou spolupráci
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FAO	Food and Agriculture Organization – Organizace pro výživu a zemědělství
HIPC	Heavily Indebted Poor Countries – Těžce zadlužené chudé země
HIV	Human Immunodeficiency Virus – Virus lidské imunitní nedostatečnosti
HDP	hrubý domácí produkt
HND	hrubý národní důchod
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development – Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
IFAD	International Fund for Agricultural Development – Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj
IGPWP	The Income Generating Public Works Programme – Program veřejných prací generující příjem
IMF	International Monetary Fund – Světový měnový fond
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance – Integrovaný nástroj pro předvstupní pomoc
LDCs	Least Developed Countries – Nejméně rozvinuté země
MDGs	Millennium Development Goals – Rozvojové cíle tisíciletí
mil.	milion
mld.	miliarda
MMM	Mezinárodní měnový fond
např.	například
NIZ	Nově industrializované země
ODA	Official Development Assistance – Oficiální rozvojová pomoc
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
RZ	Rozvojové země

SNS	Společenství nezávislých států
TBC	Tuberculosis – Tuberkulóza
UN	United Nations – Spojené národy
UNAIDS	Joint United Nations Programme on HIV/AIDS – Společný program OSN pro HIV/AIDS
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development - Konference OSN pro obchod a rozvoj
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu
UNICEF	The United Nations Children's Fund – Dětský fond OSN
UNRRA	United Nations Relief nad Rehabilitation Administration – Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu
USD	Americký dolar
WB	World Bank – Světová banka
WFP	World Food Programme – Světový potravinový program

Seznam grafů:

Graf 2.1: Vývoj nominálního HDP dle rozdělení UNCTAD v letech 1990 – 2010 (%)

Graf 2.2: Roční tempo růstu reálného HDP regionů Afriky

Graf 2.3: Roční tempo růstu reálného HDP regionu Asie

Graf 2.4: Roční tempo růstu reálného HDP regionu Latinské Ameriky a Karibiku

Graf 3.1: Procento lidí žijících v rozvojových regionech s příjmem pod 1 USD na den

Graf 3.2: Pravděpodobnost zápisu do základního vzdělání u dětí z různých typů rodin

Graf 3.3: Zápisový poměr dětí v rozvojových regionech do základního vzdělání

Graf 3.4: Zápisový poměr dívek do primárního vzdělání (počet dívek/100 chlapců)

Graf 3.5: Úmrtnost dětí do 5 let na 1000 živě narozených dětí v rozvojových regionech

Graf 3.6: Úmrtnost matek (15 – 49 let) na 1000 živě narozených v rozvojových regionech

Graf 3.7: Nově zaznamenané případy tuberkulózy v rozvojových regionech

Graf 3.8: Procento populace v rozvojových regionech žijící v městských oblastech

Graf 3.9: Procento populace v rozvojových zemích s přístupem k pitné vodě

Graf 3.10: Platby vnější dluhové služby jako podíl na příjmech z vývozu v rozvojových zemích (%)

Graf 4.1: Procento populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den

Graf 4.2: Počet zaměstnaných k celkové populaci v %

Graf 4.3: Podíl lidí trpících podvýživou k celkovému obyvatelstvu v %

Graf 4.4: Podíl dětí mladších pěti let trpících podvýživou na celkové populaci v %

Graf 4.5: Procento populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den

Graf 4.6: Počet zaměstnaných k celkové populaci v %

Graf 4.7: Podíl lidí trpících podvýživou k celkovému obyvatelstvu v %

Graf 4.8: Podíl dětí mladších pěti let trpících podvýživou na celkové populaci v %

Graf 4.9: Procento populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den

Graf 4.10: Počet zaměstnaných k celkové populaci v %

Graf 4.11: Podíl lidí trpících podvýživou k celkovému obyvatelstvu v %

Graf 4.12: Podíl dětí mladších pěti let trpících podvýživou na celkové populaci v %

Graf 4.13: Procento populace žijící pod hranicí 1,25 USD na den

Graf 4.14: Podíl lidí trpících podvýživou k celkovému obyvatelstvu v %

Graf 4.15: Zápisový poměr dětí ve školním věku do základního vzdělání v %

Graf 4.16: Zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání v %

Graf 4.17: Zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání v %

Graf 4.18: Zápisový poměr dětí školního věku do základního vzdělání v %

Graf 4.19: Zápisový poměr dívek do základního vzdělání

Graf 4.20: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání

Graf 4.21: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

Graf 4.22: Podíl žen v parlamentu v %

Graf 4.23: Zápisový poměr dívek do základního vzdělání

Graf 4.24: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání

Graf 4.25: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

Graf 4.26: Podíl žen v parlamentu v %

Graf 4.27: Zápisový poměr dívek do základního vzdělání

Graf 4.28: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání

Graf 4.29: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

Graf 4.30: Podíl žen v parlamentu v %

Graf 4.31: Zápisový poměr dívek do sekundárního vzdělání

Graf 4.32: Podíl žen pracujících v nezemědělském sektoru v %

Graf 4.33: Podíl žen v parlamentu v %

Seznam obrázků:

Obrázek 3.1: Kapitálová akumulace, ekonomický růst a Rozvojové cíle tisíciletí

Seznam tabulek:

Tabulka 2.1: Tempo růstu reálného HDP dle rozdělení OSN (%)

Tabulka 2.2: Přehled roční procentuální změny reálného HDP

Tabulka 2.3: Demografický přehled jednotlivých regionů Afriky

Tabulka 2.4: Demografický přehled jednotlivých regionů Asie

Tabulka 2.5: Demografický přehled jednotlivých regionů Latinské Ameriky a Karibiku

Tabulka 4.1: Přehled ukazatelů plnění prvního cíle

Tabulka 4.2: Přehled ukazatelů plnění druhého cíle

Tabulka 4.3: Přehled ukazatelů plnění třetího cíle

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že:

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

26.4.2015

V Ostravě dne

Beňa Olšková

Jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha č. 1: Procento populace žijící za méně než 1 dolar denně (2007/2008)

Příloha č. 2: Procento populace trpící podvýživou

Příloha č. 3: Procento dětí ve věku do pěti let trpících podvýživou (2000 - 2008)

Příloha č. 4: Zápisový poměr do základního vzdělání (2000 – 2006)

Příloha č. 5: Míra gramotnosti ve světě (2007/2008)

Příloha č. 6: Přehled Rozvojových cílů tisíciletí a indikátorů jejich plnění

Příloha č. 7: Konflikty a katastrofy zhoršují chudobu a hlad